

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**ESNAF İŞLETMESİ VE TİCARİ İŞLETME AYRIMI İLE
ALMAN VE FRANSIZ ZANAATKÂR İŞLETMELERİ**

MERVE CEREN BAYKAL

**ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

ARALIK 2018

**ESNAF İŞLETMESİ VE TİCARİ İŞLETME AYRIMI İLE ALMAN VE
FRANSIZ ZANAATKÂR İŞLETMELERİ**

Merve Ceren BAYKAL

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

ARALIK 2018

Merve Ceren SEYHAN tarafından hazırlanan “Esnaf İşletmesi ve Ticari İşletme Ayrımı ile Alman ve Fransız Zanaatkar İşletmeleri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi Özel Hukuk Anabilim Dalında Ticaret Hukuku Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Çelebi CAN

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan : Prof. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Semih Sırrı ÖZDEMİR

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 26.12.2018

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarım kabullendiğimi beyan ederim.

Merve Ceren BAYKAL

26.12.2018

ESNAF İŞLETMESİ VE TİCARİ İŞLETME AYRIMI İLE ALMAN VE FRANSIZ ZANAATKÂR İŞLETMELERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Merve Ceren BAYKAL

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Aralık 2018

ÖZET

Gelişen ekonomi sistemlerinde küçüğü büyütme hedeflenmektedir. Ancak ekonominin işlerliği, her zaman büyümek ve büyüğü korumak olmamalıdır. Gerek sanayi işletmeleri gerek ticari işletmeleri olsun ekonomi de önemli bir yer kaplayan işletmeler olmakla birlikte bu işletmelerin temelinde de esnaf ve sanatkar işletmeleri var olabilmektedir. Ekonominin temel yapı taşını oluşturan esnaf işletmeleri, gerek üretime gerekse ticarete katkısı bakımından önemli faaliyet gösteren işletme türlerinden biridir. Bu işletmeler çalışan ve işyeri sayısının fazla olması nedeniyle ekonomik açıdan güçlü bir yere sahiptir. Çalışmanın konusu içinde yer alan Alman ve Fransız zanaatkar işletmeleri de bulundukları ekonomi içinde ayrı bir yere sahip olmakta ve gerek işletme sayısı gerek istihdam ve ciro açısından zanaatkar işletmeleri de işletmeler arasında ilk sıralarda gelmektedir. Çalışmada; Türkiye’de yer alan esnaf ve sanatkar işletmeleri ile ticari işletmelerinin ayrımına değinilmesi suretiyle Almanya ve Fransa’da faaliyet gösteren zanaatkar işletmeleri incelenmiş, bu işletmelerin meslek kuruluşları ve sicillerine de kısaca değinilmiş, ayrıca meslek kuruluşlarının niteliklerini artırılması ve kaliteli bir hizmet sunulması, sicil kayıtlarının tutulması bakımından ülkeler karşılaştırılarak öneriler getirilmiştir.

Bilim Kodu : 51501

Anahtar Kelimeler : Etnaf ve Sanatkar İşletmesi, Ticari İşletme, Zanaatkar İşletmesi, Meslek Kuruluşları, Sicil

Sayfa Adedi : 114

Tez Danışmanı : Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Çelebi CAN

THE DIFFERENCE OF CRAFTSMAN ENTERPRISE AND COMMERCIAL
ENTERPRISE AND GERMAN AND FRENCH ARTISANAL ENTERPRISES

(Master's Thesis)

Merve Ceren BAYKAL

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

December 2018

ABSTRACT

It is aimed to enlarge small businesses in developing economic systems. However, the functioning of the economy should not always be to grow and maintain the great. Both industrial enterprises and commercial enterprises, whether the business enterprises that occupy an important place on the basis of these businesses can be found in the basis of tradesmen and craftsmen. The craftsmen enterprises, which constitute the basic building block of the economy, are one of the important business types operating in terms of their contribution to both production and trade. These businesses have a strong economic presence due to the high number of employees and workplaces. The German and French craftsmen, which are part of our study, have a distinctive place in the economy they are located in, and craftsman enterprises are in the first rank among the enterprises both in terms of number of enterprises and in terms of employment and turnover. In this study; mentioning of the separation of located craftsmen and artisans enterprises and commercial enterprises in Turkey, craftsman businesses operating in Germany and France were examined, professional organizations and their assessment of these businesses, was also briefly discussed, as well as recommendations were made by comparing countries in regard to improving the quality of professional organizations, presenting a quality service and keeping the records.

Science Code : 51501

Key Words : Commercial Enterprise, Craftsman and Tradesman Enterprise, Artisanal Enterprise, Professional Organizations, Register.

Page Number : 114

Supervisor : Assistant Professor Mehmet Çelebi CAN

TEŞEKKÜR

Tez çalışması sürecinde her zaman yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen;

Başta bilge babam Dr. Mehmet Cevdet BAYKAL'a ve annem Zehra BAYKAL'a, eşim Burakhan SEYHAN ve kızım Defne'ye,

Hocalarım Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Çelebi CAN, Prof. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR, Prof. Dr. Fırat ÖZTAN ve Prof. Dr. Bilge ÖZTAN'a teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER TABLOSU	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
TİCARİ İŞLETME.....	3
1.1. Ticari İşletmenin Tanımı ve Kavramı	3
1.1.1. Ticari İşletmenin Tanımı	3
1.1.2. Ticari İşletme Kavramı.....	4
1.2. Ticari İşletmenin Unsurları	5
1.2.1. Organizasyon ve Aleniyet	6
1.2.2. Gelir Sağlama	6
1.2.3. Esnaf İşletmesi Sınırını Aşma	7
1.2.4. Devamlılık	7
1.2.5. Bağımsızlık.....	9
İKİNCİ BÖLÜM	11
ESNAF VE SANATKÂR İŞLETMESİ.....	11
2.1. Esnaf ve Sanatkar İşletmesi.....	11
2.2. Türk Ticaret Kanununa Göre Etnaf	12
2.2.1. Türk Ticaret Kanununa Göre Etnaf Tanımı	12

Sayfa

2.2.2. Türk Ticaret Kanununa Göre Esnafın Özellikleri	14
2.2.2.1. Faaliyetin sermayeden çok bedeni çalışmaya dayanması	14
2.2.2.2. Gelirin belirli bir limitin altında olması	16
2.3. Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununa Göre Esnaf ve Sanatkâr.....	17
2.3.1. Esnaf ve Sanatkâr Kavramı	17
2.3.2. Esnaf ve Sanatkârın Özellikleri ve TTK Kapsamında Bu Özelliklerin Değerlendirilmesi	18
2.3.2.1. Meslek kollarına dâhil olma.....	18
2.3.2.2. Faaliyetin sermaye ile birlikte bedeni çalışmaya dayanması	21
2.3.2.3. Kazancının tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak seviyede olması	21
2.3.2.4. ESMK ile TTK kavramlarından bazılarının birbirine uyarlanamaması..	22
2.4. Bakanlar Kurulu Kararnamesi Yönünden Esnaf ve Sanatkâr	23
2.4.1. Esnaf Kavramının Belirlenmesi Kapsamında Kararnamenin TTK Açısından Uygulanabilirliği	26
2.4.2. Kararname Kapsamında Gelir Sınırı	26
2.4.3. Vergilendirme Esasları ve Gelir Sınırı	27
2.4.3.1. Kararnameye göre nakdi limitlerin belirlenmesi	27
2.4.3.1.1. Vergiden muaf esnaf	28
2.4.3.1.2. Ticari kazancı basit usulde tespit edilenler	30
2.4.3.1.3. Ticari kazancı gerçek usulde işletme hesabına göre tespit edilenler (2. Sınıf tüccarlar)	33
2.4.3.2. Sınırların aşılması	34
2.4.3.3. İlk defa faaliyete başlayan kişiler.....	35
2.4.3.4. Birden fazla kişinin aynı işletmeyi işletme durumu.....	36
2.4.4. Esnaf ve Sanatkâr İşletmelerinin KOBİ'ler Arasındaki Yeri	36
2.5. Esnaf ve Sanatkâr İşletmesinin Almanya ve Fransa Yönünden Karşılaştırılması	38
2.5.1. Almanya'da Zanaatkârlık Mesleği	38

Sayfa

2.5.1.1.	Zanaatkârlık mesleğinin hukuki niteliği	42
2.5.1.2.	Zanaatkârlık Mesleğinin KOBİ'ler Arasındaki Yeri	43
2.5.2.	Fransa'da Zanaatkârlık Mesleği	46
2.5.2.1.	Zanaatkar işletmesinin hukuki niteliği	53
2.5.2.2.	Zanaatkar işletmelerinin kobi'ler arasındaki yeri	53
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....		55
SİCİL		55
3.1.	Ticaret Sicili	55
3.2.	Sicil İşlemleri	57
3.2.1.	Tescil	57
3.2.1.1.	Tescilin şartları.....	58
3.2.1.2.	Tescilin sonuçları	59
3.2.1.2.1.	Açıklayıcı (izhari) etki	59
3.2.1.2.2.	Kurucu (ihdasi) etki	59
3.2.1.3.	Tescilin üçüncü kişilere etkisi	59
3.2.1.3.1.	Olumlu etki	59
3.2.1.3.2.	Olumsuz etki	60
3.2.1.4.	Görünüşe güven	60
3.2.2.	Tadil.....	60
3.2.3.	Terkin	61
3.2.4.	Geçici Tescil.....	61
3.3.	Sicilin Fonksiyonları	62
3.3.1.	Aleniyet	62
3.3.2.	İspat	62
3.3.3.	Güveni Koruma	63
3.4.	Sicil Teşkilatı.....	63

Sayfa

3.4.1.	Sicil Müdürlüğü.....	64
3.4.2.	Sicil Müdürü.....	64
3.4.3.	Sicil Personeli.....	65
3.4.4.	Birlikler	65
3.4.5.	Ticaret Bakanlığı	66
3.5.	Mutabakat Komiteleri.....	66
3.6.	Sicilden Doğan Sorumluluk	67
3.6.1.	İlgililerin Sorumluluğu	67
3.6.2.	Devletin Sorumluluğu	68
3.7.	İşletme Sicili.....	68
3.7.1.	Almanya	69
3.7.1.1.	Mesleklerin sicile kaydı	70
3.7.1.1.1.	Ruhsata tabi zanaatkar meslekleri	70
3.7.1.1.2.	Tescil.....	71
3.7.1.1.3.	Terkin işlemleri.....	72
3.7.1.1.4.	Tekrar kayıt.....	72
3.7.1.1.5.	Mutabakat komisyonu	73
3.7.1.1.6.	Ruhsata tabi olmayan zanaatkarlık meslekleri ve zanaatkar benzeri meslekler	74
3.7.1.2.	İşletme sicili	76
3.7.2.	Fransa	77
3.7.2.1.	Sicil	77
3.7.2.2.	Mesleklerin sicile kaydı	80
3.7.2.3.	İşletme sicili	81
3.8.	Meslek Kuruluşları.....	82
3.8.1.	Türkiye	82
3.8.1.1.	Esnaf ve sanatkârlar odaları	83

Sayfa

3.8.1.2.	Esnaf ve sanatkar odaları birlikleri	84
3.8.1.3.	Esnaf ve sanatkarlar federasyonları	84
3.8.1.4.	Türkiye esnaf ve sanatkarlar konfederasyonu.....	85
3.8.2.	Almanya	85
3.8.2.1.	Zanaatkar meslek kuruluşları	86
3.8.2.2.	Zanaatkar odası ile sanayi ve ticaret odası ayrımı ve zanaatkar meslek kuruluşları.....	88
3.8.2.2.1.	Zanaatkar loncaları	88
3.8.2.2.2.	Eyalet loncalar birliği	89
3.8.2.2.3.	Bölge zanaatkar birlikleri	90
3.8.2.2.4.	Zanaatkar odaları	90
3.8.2.2.5.	Merkezi mesleki birlikleri.....	91
3.8.2.2.6.	Alman zanaatkar işletmecileri birlikleri	91
3.8.2.2.7.	Alman zanaatkarlar konfederasyonu	92
3.8.3.	Fransa	92
3.8.3.1.	Zanaatkar meslek kuruluşları	92
3.8.3.2.	Zanaatkar odaları.....	95
3.8.3.2.1.	İl zanaatkar odaları	95
3.8.3.2.2.	Bölge zanaatkar odaları	96
3.8.3.2.3.	Bölgesel zanaatkar odaları.....	96
3.8.3.3.	Federasyonlar	97
3.8.3.4.	Zanaatkâr odaları daimi meclisi	98
SONUÇ VE ÖNERİLER		99
KAYNAKLAR.....		105
ÖZGEÇMİŞ		113

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Esnaf ve Sanatkar Meslek Kolları Listesi	19
Çizelge 2.2. Almanya'da Zanaat Meslekleri.....	40
Çizelge 2.3. Almanya Zanaatkar İşletme Oranları	44
Çizelge 2.4. Orta Direk Enstitüsü KOBİ Tanımı	45
Çizelge 2.5. Avrupa Komisyonu KOBİ Tanımı.....	45
Çizelge 2.6. Fransız Zanaatkar Meslekleri Listesi	48
Çizelge 2.7. Fransa KOBİ Tanımı.....	54

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Fransa'da Mikro İşletmelerin Oranları	52
Şekil 3.1. Türkiye Esnaf ve Sanatkar Meslek Kuruluşları Örgütlenmesi	83
Şekil 3.2. Alman Zanaatkar Meslek Kuruluşları Örgütlenmesi	87
Şekil 3.3. Fransa Zanaatkar Meslek Kuruluşları Örgütlenmesi	94

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

APCMA

L'assemblée Permanente des Chambres de Métiers et de l'Artisanat-Zanaatkarlar Odaları Daimi Meclisi

BMWi

Bundesministerium für Wirtschaft und Energie- Federal Ekonomi ve Teknoloji Bakanlığı

C.

Cilt

CMA

Chambre de Métiers et de l'Artisanat-Zanaatkar Odası

E.

Esas

ESBİS

Bakanlık E-Esnaf ve Sanatkar Veri Tabanı

ESMK

Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu

GVK

Gelir Vergisi Kanunu

HD

Hukuk Dairesi

HGB

Handelsgesetzbuch-Alman Ticaret Kanunu

HwO

Handwerksordnung-Alman Zanaat Kanunu

K.

Karar

KMU

Kleine und Mittlere Unternehmen-Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler-KOBİ

md.

madde

N.	Numara
S.	Sayı
s.	Sayfa
TESK	Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu
TMK	Türk Medeni Kanunu
TPE	Très Petites Entreprises-Mikro İşletmeler
TTK	Türk Ticaret Kanunu
VUK	Vergi Usul Kanunu
ZDH	Zentralverband Deutschen Handwerks-Alman Zanaatkâr Konfederasyonu

GİRİŞ

Esnaf ve sanatkâr işletmeleri; kendi mesleki beceri ve tecrübeleri ile bir mal veya hizmet ortaya koymakta, üretime ve istihdama katkı sağlamakta ve aynı zamanda ekonominin mihenk taşını oluşturmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde ticari işletme kavramı tanımlanmış, bir ticari işletmenin varlığından bahsedilebilmesi için unsurlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda ticari işletmenin bir organizasyon oluşturulması suretiyle belli bir gelir sağlama hedefi, bu gelirin esnaf işletmesi sınırını aşmasının gerekli olması ve bu organizasyona ait faaliyetleri gerçekleştirilirken devamlı ve bağımsız bir şekilde yürütülmesi unsurlarına yer verilmiş, ayrıca detaylı olarak anlatılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise esnaf ve sanatkar işletmesi 6102 sayılı Kanun ile 5362 sayılı Kanun kapsamında incelenerek, esnaf işletmesi ve esnaf ve sanatkarlar kavramlarının tanımı yapılmış, iki Kanunda yer alan kavramlar arasındaki farklı hükümler açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca esnaf işletmesinin 6102 sayılı Kanun, 5362 sayılı Kanun ve Bakanlar Kurulu Kararnamesi yönünden unsurları açıklanarak, bu kapsamda ticari işletme ile olan ilişkisi ve ayrıldığı noktalara değinilmiştir. Unsurlar belirlenirken özellikle bir işletmenin varlığından bahsedilebilmesi için gerekli olan devamlılık, bağımsızlık, gelir sağlama unsurları ile esnaf düzeyinin aşılması hususları her iki işletme türü açısından ayrı olarak incelenmiştir.

Yine aynı bölümde Almanya ve Fransa'daki zanaatkarlık mesleği mevzuatı ve kriterleri açısından anlatılmış ve zanaatkar olabilmek için gerekli şartlara kısaca değinilmiştir.

Üçüncü bölüm olan son bölümde sicil işlemleri, sicilin fonksiyonları, sicil teşkilatı incelenmiş ve sicilden doğan sorumluluğa değinilerek esnaf ve sanatkar işletmelerinin faaliyete başlayabilmesi için gerekli olan şartlar açıklanmıştır. Ayrıca Almanya ve Fransa'da yer alan tacir ve sanayiciler ile zanaatkarların dahil olduğu işletme sicilleri de kısaca anlatılmıştır.

Ayrıca son bölümde esnaf ve sanatkar meslek kuruluşlarına yer verilerek üç ülke açısından değerlendirilmiş, bu kapsamda meslek kuruluşlarının niteliği ve oluşumu

anlatılmıştır. Üç ülke açısından benzerliklerin olması ile birlikte birçok konuda farklılıklar da bulunmaktadır. Özellikle anılan ülkelerin yönetim yapısının farklılık arz etmesi, meslek kuruluşlarının oluşumunu da etkilemektedir. Bu açıdan Almanya'nın eyaletler ve federal düzeyde örgütlenmesi, Fransa'nın ise il ve bölge olarak örgütlenmesi, Türkiye'nin de il düzeyinde ve merkezi düzeyde örgütlenmesi devletlerin yönetim yapısından kaynaklanmaktadır.

Çalışmamın sonuç bölümünde ise anlatılan konuların üç ülke açısından detaylı incelenerek karşılaştırılması ile ülkemizdeki sistemin etkililiğini ve verimliliğini artırmak amacıyla esnaf ve sanatkar tanımının tekrar düzenlenmesi, işletme kıstaslarının belirlenmesi ve meslek kuruluşlarının revize edilerek daha etkin bir yapının oluşması hususlarına yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TİCARİ İŞLETME

Ticaret Hukuku açısından önemli bir müessese olan ticari işletme gerek 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu gerekse 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda (TTK) tanımı yapılarak temel kavramlar arasında yer almaktadır. Ticari işletme kavramı anılan iki Kanunda da ilk kitap başlığında düzenlenmiştir. Kanunda ticari işletme kavramı detaylı olarak açıklanarak, bir ticari işletmenin varlığından bahsedilebilmesi için gerekli olan unsurlar tek tek ele alınmaktadır.

Ticari işletme kavramı TTK’da yer almakla birlikte, tali mevzuat niteliğinde olan, ticaret siciline ait işlemleri detaylı olarak düzenleyen ve ticaret sicili teşkilatının yapısını açıklayıcı nitelikte mevzuat olan Ticaret Sicil Yönetmeliğinde de tanım olarak yer bulmaktadır.

Yine 6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 10. maddesindeki düzenleme gereği 21.7.2007 tarih ve 26589 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2007/12362 sayılı Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayicinin Ayrımına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca esnaf ve sanatkâr ile tacir ve sanayicinin ayrımına ilişkin kriterler belirlenmektedir.

1.1. Ticari İşletmenin Tanımı ve Kavramı

1.1.1. Ticari İşletmenin Tanımı

Ticari işletmenin tanımı TTK’nın 11. maddesinin birinci fıkrasında; “Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir.” şeklinde düzenlenmektedir. Bu tanımdan yola çıkılarak ticari işletmenin varlığının kabul edilmesi için öncelikle gelir sağlama amacının olması ve bu gelirin düzenli bir şekilde bağımsız olarak faaliyet yürütülmesi sonucunda elde edilmesi gerekmektedir.

1.1.2. Ticari İşletme Kavramı

Ticari işletme TTK'da merkez kavram olarak nitelendirilmektedir. Kanunda¹ ticari işletme kavramı tacirin tanımlanması, ticaret unvanının kullanılacağı durumlar, kollektif ve komandit şirketlerin kurulmasında yer alan amaçlar, ticari iş ve ticari davaların belirlenmesi gibi hususlara esas teşkil etmektedir.

Ticari işletme, TTK açısından incelendiğinde ekonomi kavramı olan işletme kavramından farklılık göstermektedir. Ekonomik anlamda işletme bir müteşebbisin emek ve sermayesini ortaya koyarak kazanç sağlamak amacıyla hareket ettiği organizasyon olarak nitelendirilmektedir.² Ticari işletme, iktisadi bir işletme olarak kabul görmekte, ancak ekonomi bilimi yönünden bakıldığında, her işletmenin ticari işletme olarak değerlendirilmesi mümkün olmamaktadır.³ TTK'da düzenlenen ticari işletmenin özelliklerinin tek tek sayılmakta ve bu unsurların bir arada bulunması gerekmektedir.

Ticari işletmenin varlığını ortaya koyabilmesi için öncelikle bir işletmenin oluşması, bunun için az ya da çok bir organizasyonun bulunması gerekmekte olup, emek ve sermaye konularak bir organizasyon oluşturulması sonucunda yapılan faaliyetler tacirler tarafından işletilmesi halinde ticari olarak kabul görmektedir.⁴ Buna karşın serbest meslek erbapları tarafından yürütülen organizasyonlarda ticari emelle hareket edilmeyerek, yerine getirdikleri faaliyetlerin karşılığında elde edilen ücretin satın alınan hizmet veya ürün için değil, kendi hizmetlerinin üretimi sonucunda iktisap edilmesi nedeniyle bu işletmelerin ticari nitelikte olmadığı kabul edilmektedir.⁵

¹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

² DEMİRKAPI, Ertan, Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, 2013, S. 1-2, s. 371-441, 2013, s. 374.

³ İMREGÜN, Oğuz, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul 2001, s. 7; AYHAN, Rıza, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2007, s. 96; TOKSAL, Baki, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Ankara, 1986, s. 129; KAYAR, İsmail, Ticari İşletme Hukuku, 11. Baskı, Ankara, 2018, s. 43-44; BAHTİYAR, Mehmet, Ticari İşletme Hukuku, 19. Bası, İstanbul, 2018, s. 14-16; ŞENER, Oruç Hami/ UZUNALLI, Sevilay, Uygulamalı Ticari İşletme Hukuku, 4. Baskı, Ankara, 2017, s. 1; KARAYALÇIN, Yaşar, Ticaret Hukuku, I. Giriş-Ticari İşletme, Ankara, 1968, s. 156; BOZER, Ali, Ticari İşletme Üzerine Türk ve İsviçre Hukukları Bakımından Mukayeseli Bir İnceleme, Batider, C. I, S. 3, 1962, s. 363-372, s. 363; ARSLANLI, Halil, Kara Ticaret Hukuk Dersleri, Umumi Hükümler, İstanbul, 1960, s. 16; HIRSCH, Ernst, Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul, 1948, s. 103.

⁴ POROY, Reha/ YASAMAN, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, 17. Baskı, İstanbul 2018. s. 35; BAŞTUĞ, İrfan/ ERDEM, H. Ercüment, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 1993, s. 19.

⁵ ÖÇAL, Akar, Serbest Meslek Faaliyetlerinin Ticaret Kanunu Karşısındaki Durumu, Esader 1977, S. 2, s. 389-405, s. 400; AYHAN, s. 101; ÜLGİN, Hüseyin/ TEOMAN, Ömer/ HELVACI, Mehmet/

Serbest meslek erbapları temel bir eğitim olarak, yeterliliklerini kazanmakta, edindikleri mesleki bilgiden ötürü bir hizmet üretmekte ve kazanç sağlamakta, kazancın elde ediliş biçimi ticari işletmede sağlanan kazançtan farklılık göstermektedir.⁶

Avukatlık, noterlik, doktorluk, mimarlık, mühendislik gibi meslekleri icra edenler serbest meslek erbabı olarak kabul edilmekte ve işletmeleri ekonomik anlamda işletme sayılmasına karşın, meslekleri nedeniyle ticari işletme olarak kabul görmemektedir, ancak serbest meslek erbaplarının işletmede birden fazla kişiyi istihdam etmesi ve ticari faaliyet şeklinde işletmesini yürütmesi halinde ticari işletmenin varlığının ortaya çıkabileceği kabul edilmektedir.⁷

1.2. Ticari İşletmenin Unsurları

Kanunda tanımı yapılan ticari işletme kavramı incelendiğinde dört özelliğinin bulunduğu, bunların gelir sağlamayı hedefleme, bağımsız olarak ve devamlı bir şekilde faaliyet gösterme ile esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşma hususları olduğu anlaşılmaktadır.

Ticari işletmenin unsurları ile ilgili birçok görüş bulunmaktadır, özellikle TTK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte doktrinde çeşitli görüşler ortaya çıkmıştır. Bazı yazarlar ticari işletmenin dört⁸ özelliğinin olduğunu benimserken bazı yazarlar ise üç⁹ özelliğinin bulunduğunu savunmaktadır. Tekinalp bir ticari işletmeden bahsedilebilmesi için öncelikle bir ticari işletmenin varlığının ortaya konularak, gelir elde etme amacı taşımasını ve gelirin kazanç olup olmamasına bakılmaksızın esnaf faaliyeti sınırını aşması gerektiğini ifade etmektedir.¹⁰

KENDİGELEN, Abuzer/ KAYA, Arslan/ NOMER ERTAN, Füsün, Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 2017, s. 145; BAHTİYAR, s. 20.

⁶ ÖÇAL, s. 400.

⁷ Birden fazla hekimin bir özel hastane şeklinde çalışması halinde ticari işletmenin ortaya çıkacağında şüphe bulunmamaktadır. Bu yönde bk. EREM, Turgut. S, Ticaret Hukuku Prensipleri, İstanbul, 1973, s. 54; ÖÇAL, s. 402; ÜLGEN/ TEOMAN/ HELVACI/ KENDİGELEN/ KAYA/ NOMER/ ERTAN, s. 145; BAHTİYAR, s. 20; KAYAR, s. 44.

⁸ BOZER Ali/ GÖLE, Celal, Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2018, s. 7; ŞENER/ UZUNALLI, s. 1.

⁹ ARKAN, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, 24. Bası, Ankara, 2018, s. 26.

¹⁰ TEKİNALP, Ünal, Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek, Batider, C. XXIV, S. 3, 2008, s. 9-10.

Arkan ve Bahtiyar aynı sistemi benimsemekle birlikte, yine ticari işletmenin üç unsurunun bulunduğunu belirtmekte, ancak esnaf faaliyetini sınırını aşma ve gelir sağlama amaçlarını bir arada değerlendirerek tek bir unsur olduğunu kabul etmektedirler.¹¹ Bir diğer görüş ise Karayalçın ve Baştuğ/ Erdem'in savunduğu görüşlerden biri ve 6762 sayılı Kanun döneminde de kabul edilen bir görüş olan; ticari işletmelerde aleniyet ve örgüt-organizasyon unsurlarının bulunmasının gerektiğidir.¹²

TTK'nın yürürlüğü ile birlikte ticari işletmenin varlığından bahsedilebilmesi için; faaliyetlerin devamlı olarak ve bağımsız bir şekilde yürütülmesi ve esnaflık sınırını aşacak seviyede gelir elde edilmesi amacının olması gerekmektedir.

1.2.1. Organizasyon ve Aleniyet

Bir işletmenin varlık gösterebilmesi için öncelikle bir müteşebbis tarafından organizasyon oluşturulmalı ve bu organizasyona emek ve sermayenin konulması gerekmektedir.¹³

TTK madde 11'e göre işletme ve yürütme ifadeleri organizasyon ve aleniyet unsurlarının ortaya çıkmasının temelini oluşturmakta, işletmenin varlığı ve faaliyetlerin yürütülmesi en önemli unsurlardan biri olup, eski Kanunda yer alan fabrika, ticarethane gibi ifadelerin hükümde yer almaması ve bir işletmenin bulunması hükmünün getirilmesi genel olarak işletilen bir müesseseyi ifade ederek, sınırlamayı ortadan kaldırmaktadır.¹⁴

1.2.2. Gelir Sağlama

Ticari işletmenin varlığını sürdürmesini sağlayan önemli unsurlarından biri ise gelir sağlama özelliği olup, Kanunda da “esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan” şeklinde ifade edilmesi de gelir sağlama unsurunun diğerlerinden ayrı olduğunu göstermektedir.

¹¹ ARKAN, s. 27-28, BAHTİYAR, s. 117-118; BOZKURT, Tamer, Ticari İşletme Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2018, s. 58.

¹² KARAYALÇIN, s. 157; BAŞTUĞ / ERDEM, s. 20.

¹³ TEKİNALP, s.9; BOZER/ GÖLE, s. 8; ŞENER/ UZUNALLI, s. 1.

¹⁴ TEKİNALP, s. 9.

Yine gelir sağlama unsuru ticari işletmeyi esnaf işletmesinden ayırmaktadır. TTK madde 11/2’de ticari işletme ile esnaf işletmesi arasındaki sınırın Bakanlar Kurulunca çıkarılacak kararname ile belirleneceği hükme bağlamıştır.

Konuyla ilgili olarak üstünde durulan bir diğer husus da tanımda gelirden bahsedilmiş olması, kazanca ilişkin herhangi bir ibarenin yer almaması, Tekinalp’in anılan hususa ilişkin değerlendirmesinde; gelirin elde edilmesinin değil, elde edilen gelir düzeyinin belli bir sınırı aşmasının amaçlandığı hususuna vurgu yapılmakta, bu gelir düzeyinin esnaf işletmesi ile ticari işletme arasında yer alan sınırı belirlediği ifade edilmektedir.¹⁵

1.2.3. Esnaf İşletmesi Sınırını Aşma

Ticari işletmenin unsurlarından bir diğeri de gelir düzeyinin esnaf işletmesi sınırını aşması hususudur. Anılan sınır hususu çalışmanın esas incelenecek konusunu da oluşturmaktadır. Ticari işletme ile esnaf işletmesi arasındaki sınırın Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan bir kararname ile belirleneceği hükme bağlanmıştır. Kararname iki işletme arasındaki sınırın çizilmesi yönünden önemli bir yer teşkil etmekte, deyim yerindeyse işletmenin kaderini belirlemektedir. Konuyla ilgili yazarların çoğu anılan Kararnamenin sınırın çizilmesi bakımından belirleyici olduğu yönünde görüş birliğine varmıştır.¹⁶ Ticari işletmenin tanımında, elde edilen gelirin esnaf işletmesi sınırını aşması unsuru, gelir ile esnaf işletmesi hususlarının birbirinden ayrılamayacağı, birlikte değerlendirilmesi sonucunu ortaya koymaktadır.¹⁷

1.2.4. Devamlılık

Ticari işletmeye ilişkin olarak Kanunda yer alan tanımда devamlılık unsuruna da yer verilmektedir. Devamlılık unsuru ticari işletmenin faaliyetinin bir defaya mahsus olarak değil, düzenli bir şekilde sürdürülmesinin sağlanması amacıyla önemlidir.¹⁸ İşletmenin varlığını ispatlayabilmesi öncelikle bir emeğin ve sermayenin ortaya konulması ile olmaktadır. Daha sonra ise konulan bu sermayelerin faaliyete dönüşmesi sonucunda

¹⁵ TEKİNALP, s. 10.

¹⁶ TEKİNALP, s.10; BOZER/ GÖLE, s. 8; KARAHAN, s. 22; ŞENER/ UZUNALLI, s. 2-3.

¹⁷ TEKİNALP, s.10; BOZER/ GÖLE, s. 8; KARAHAN, Sami, Ticari İşletme Hukuku, 27. Baskı, Konya, 2015, s. 22; ŞENER/ UZUNALLI, s. 2-3.

¹⁸ ARSLANLI, s.19-21; İMREGÜN, s. 8; KAYAR, s.22-23.

işletmenin varlık göstermesi ve gelir elde edebilmesi için düzenli ve sürekli olarak faaliyet sürdürmesi sonucunda mümkün hale gelmektedir. Devamlılık unsuru, işletmenin faaliyetlerini bir seferlik, tesadüf eseri bir amaçla veya geçici bir amaçla gerçekleştirilmesini engellemekte, işletmeyi kalıcı ve sağlam bir müessese haline getirmeyi amaçlamaktadır.¹⁹

Doktrinde devamlılık unsuruyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Devamlılığın faaliyete özgü olduğunu ileri sunanlar olduğu kadar, faaliyet ile işletmeyi işletenin niyetinin de önem arz ettiğini savunanlar bulunmaktadır.²⁰ Devamlılığın işleten kişinin niyeti ile ilgili olduğunu ileri süren yazarlar bu konuda işletmenin faaliyetinin herhangi nedenlerle belli bir süre kesintiye uğramasının işletmeyi devamlılık yönünden etkilemeyeceğini, işletenin bu durumda devam niyetinin ortadan kalkmadığını söylemektedir.²¹ Devamlılık unsuru ile organizasyon kavramı doktrinde kabul gören bir ilişki olmakta, organizasyonun varlığı devamlılık unsurunun sonucu olarak nitelendirilmektedir. Konuyla ilgili bazı yazarlar teşkilat olarak ifade ettikleri organizasyonun süreklilik arz etmesini ve faaliyetin örgütlenmiş bir şekilde yerine getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.²²

Organizasyonun devamlılıkla bağlantısına ilişkin örnek verilmesi gerekirse, mevsimlik olarak açılan bir turizm işletmesinin yoğun olarak çalışacağı dönemlerde faaliyet gerçekleştirmesidir. Bu örnekte yılın belli aralıklarında çalışma durumu olmasına rağmen organizasyon unsuru devam etmekte, bu nedenle ticari bir işletme olarak kabul görmektedir.²³ Anılan örnekte işletenin faaliyetini sürdürme niyeti önem arz etmektedir; sonuçta o tesisi yoğun talep gören dönemlerde kullanıma sunması ve talebin olmadığı

¹⁹ ŞENER/UZUNALLAI, s. 2.

²⁰ ARSLANLI s. 20; İMREGÜN, s. 8; ÜLGİN/ TEOMAN/ HELVACI/ KENDİGELEN/ KAYA/ NOMER/ ERTAN, s. 141; AYHAN, s. 99; İZMİRLİ, Yadigar, Tacir-Esnaf Sınıfının Tayininde Ticari İşletme Unsuru, Prof. Dr. Jale Akipek'e Armağan, Konya, 1991, s. 465-477, s. 469; KAYAR, s. 23; KARAHAN, s. 18; KARAHAN, s. 20-21; KARAHAN, Sami, Ticari İşletme Kavramı, Tacir-Esnaf Ayrımının Kriterleri ve Ticaret Hukukunun Diğer Temel Kavramlarını Belirleme Açısından, Batider, C. XVII, S. 4, 1994, s. 39-64, (Batider), s. 52; ŞENER/ UZUNALLI, s. 2; KAYIHAN, Şaban/ YASAN, Mustafa, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2012, s. 45; ASLAN, İ. Yılmaz/ ERGÜN, Mevcü, Ticaret Hukuku, Bursa, 2010, s. 5; HIRSCH, s. 117.

²¹ AYHAN, Rıza/ ÇAĞLAR, Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku, 11. bası, Ankara, 2018, s. 105.

²² KARAYALÇIN, s. 159; KARAHAN, s. 17; MİMAROĞLU, s. 190.

²³ DEMİRKAPI, s. 394.

dönemde işletmesini kapatması devamlılık unsuruna engel teşkil etmemekte, asıl işletmenin varlığı yani organizasyonun devam etmesi yeterli olmaktadır.²⁴

1.2.5. Bağımsızlık

Bir ticari işletmede bağımsızlık unsuru söz konusu olduğunda aynı işletene ait ve aynı faaliyetlerin yürütüldüğü işletmeler tek bir işletme sayılmakta, tek bir işletene ait bir işletmenin diğer işletmelerden bağımsız olarak varlık gösterdiği kabul edilmekte, bir işletmenin şubelerinin asıl işletmeye bağlı çalışması durumu da bağımsızlık unsuruna istisna oluşturmamaktadır.²⁵

Ticaret hukuku açısından bağımsızlık kavramı, benzer faaliyetlerin birbirinden farklı tacirler tarafından gerçekleştirilmesini ifade etmekte, bu yönden rekabet hukukundan ayrılmaktadır, birden fazla işletmenin aynı tacire ait olmasına rağmen ekonomik olarak bağımsız karar alıp uygulayamaması rekabet hukuku açısından bağımsızlığın istisnasını oluşturmaktadır.²⁶

Bir işletmenin kuruluş amacı başka işletmelere yardım etmek şeklinde de olabilmektedir; bu durumda bağımsızlık unsurunu tespit etmek için işleten kişinin kendi işletmesinden farklı bir işletme ile aracılık veya sözleşme yapmayı faaliyet olarak gerçekleştirmesi hususu durumun tespiti açısından önem arz etmektedir.²⁷

Bir tacire ait birden fazla işletme bulunması halinde, bu işletmelerin birbirinden farklı olarak faaliyet göstermesi, yine bağımsızlık unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin bir işletmenin kendi faaliyeti için farklı bir işletme oluşturması halinde önemli olan sonradan kurulan işletmenin üçüncü kişilerle olan ilişkisinin durumunun tespit edilmesi ve bağımsız bir müşteri çevresini oluşturmasıdır.²⁸ Bu durumda işletmenin kendi faaliyet

²⁴ ARSLANLI s. 20; POROY/ YASAMAN, s. 38; ÜLGEN/ TEOMAN/ HELVACI/ KENDİGELEN/ KAYA/ NOMER/ ERTAN, s. 141; AYHAN, s. 99; KARAHAN, s. 20; BOZER/GÖLE, s. 9; KAYAR, s. 23; BAHTİYAR, s. 23; ASLAN/ERGÜN, s. 5; DOĞANAY, s. 155.

²⁵ KARAYALÇIN, s. 160; ARKAN, s. 31; AYHAN, s. 103; POROY/ YASAMAN, s. 39; BOZER/GÖLE, s. 9; ÜLGEN/ TEOMAN/ HELVACI/ KENDİGELEN/ KAYA/ NOMER/ ERTAN, s. 140; KARAHAN, s. 21; BAHTİYAR, s. 23; ŞENER/UZUNALLI, s. 2; ÇEKER, Mustafa, Ticaret Hukuku Genel Esaslar, 4. Baskı, Adana, 2016, s. 26; KAYIHAN/ YASAN, s. 48; ASLAN/ ERGÜN, s. 5.

²⁶ ASLAN/ ERGÜN s. 6; KAYIHAN, Şaban, Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2018, s. 66.

²⁷ KARAYALÇIN, s. 160; AYHAN, s. 100; KAYAR, s. 23-34; BATTAL, Ahmet, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2007, s. 27.

²⁸ DEMİRKAPI, s. 396.

alanını oluşturması; asıl işletmenin faaliyetine katkı sağlamak olmasa dahi, kendi varlığını sürdürebilmesi açısından önem arz etmektedir.²⁹

²⁹ BATTAL, s. 27.

İKİNCİ BÖLÜM

ESNAF VE SANATKÂR İŞLETMESİ

2.1. Esnaf ve Sanatkar İşletmesi

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda³⁰ ticari işletmenin unsurları arasında esnaf işletmesi kavramına yer almakta ve ticari işletmenin elde edeceği gelirin esnaf işletmesi sınırını aşması gerektiği hususuna vurgu yapılmaktadır.³¹

Yine aynı Kanunun 15. maddesinde esnafın tanımı yapılmakta, ister gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedenî çalışmasına dayanan ve geliri Bakanlar Kurulunca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan, sanat veya ticaretle uğraşan kişilerin esnaf sayılacağı hükme bağlanmaktadır.

Esnafları ilgilendiren ve yürürlükte olan diğer bir kanun ise 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunudur (ESMK). Kanunda yer alan tanımda TTK'nın aksine esnaf ve sanatkâr kavramına yer verilmekte, burada esnaf ve sanatkarı “İster gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dahil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran, kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseleri” şeklinde tanımlamaktadır.

Anılan her iki Kanundaki tanımlar karşılaştırıldığında TTK'da sadece esnaf tanımı yapılmakta, ESMK'da ise esnaf ve sanatkar olarak sanatkarın da dahil olduğu bir tanıma yer verilmektedir.

TTK'da yer alan esnaf işletmesi kavramı ticari işletmenin sınırlarının belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Kanunda ayrıca esnaf işletmesi tanımı yapılmamakta, ancak ayrı bir maddede esnaf kavramı düzenlenmektedir. Esnaf tanımının yapılması işletmenin niteliğinin belirlenmesi yönünden de önemli bir yere sahip olmaktadır Esnaf kavramının

³⁰ TTK'nın 11. maddesinde ticari işletme tanımı düzenlenmiştir.

³¹ KAYIHAN, s. 67.

tanımının yapılmasına rağmen esnaf işletmesinin sadece gelir elde edilmesi yönünden ticari işletmeyi etkilemesi bu konuda farklılık olduğunu göstermektedir.

TTK'nın 11. maddesinde ticari işletmenin esnaf işletmesinden ayrılmasına yönelik çizilen sınırın Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak kararname ile belirleneceği ifade edilmektedir. Kanunun 15. maddesinde esnaf tanımı yapılırken yine Bakanlar Kurulunca çıkarılan kararnamede belirtilen sınırı aşmayan kişilerin sanat veya ticaret alanlarında faaliyet göstermesi halinde esnaf sayılacağı kabul edilmektedir. Kararname hem esnaf işletmesi ile ticari işletme arasındaki sınır çizmekte, hem de gelir sınırının belirlenmesi ile esnaf niteliğine haiz olacakları tanımlamaktadır. Anılan maddede yer alan ifadede aslında sanatkâra da değinilmekte, esnaf sayılacak kişinin sanat ile uğraşmasının bu ifadenin sonucundan ötürü olabileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca esnaf işletmesinin değil esnafın tanımı yapılmaktadır.

Kanun koyucu esnafın tanımını düzenleyerek esnaf işletmesinin ancak esnaf tarafından işletilebileceğini ortaya koymaktadır. Ancak iki hükmün birlikte değerlendirilmesi halinde esnaf ile esnaf işletmesi arasındaki ilişkinin açıkça kurulmadığı anlaşılmaktadır.

2.2. Türk Ticaret Kanununa Göre Esnaf

Esnaf kavramı TTK'da³² hem ticari işletmenin özellikleri arasında hem de ayrı olarak bir meslek icra eden kişi olarak yer almaktadır. Bu nedenle esnaf tanımının incelenmesi hem esnaf işletmesi hem de ticari işletmenin özelliklerinin belirlenmesi yönünden önem arz etmektedir. Bu itibarla esnaf kavramının yer aldığı düzenlemeler incelenerek esnaf kavramı açıklanmaya çalışılacaktır.

2.2.1. Türk Ticaret Kanununa Göre Esnaf Tanımı

1926 tarihli Türk Ticaret Kanunun 13. maddesinde “ticareti sermayei naktisinden ziyade mesai bedeniyesine müstenit ve kar ü kisbi ancak medarı maişetini temine kâfi olacak derecede cüzi olan kimseler, ister seyyar olsunlar ister bir dükkânda veya bir sokağın bir mahalli muayyeninde sabit bulunsunlar, küçük tacir addolunurlar” şeklinde

³² Esnaf tanımı TTK'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir.

küçük tacirin tanımı yapılmıştır. Kanunda esnafa yer verilmemekte, küçük tacir kavramı yer almaktadır. Aslında 1926 tarihli Kanun ile esnafa doğrudan tanım atfedilmese bile küçük tacir olarak tanımı yapılan ticaret erbabının esnaf kavramının temelini oluşturduğu ve tanıtımda sayılan özelliklerin 6762 sayılı Kanunda Türkçeleştirilerek yer aldığı görülmektedir.

6762 sayılı Kanunun 17. maddesinde “İster gezici olsunlar, ister dükkânda veya bir sokağın muayyen yerlerinde sabit bulunsunlar, iktisadi faaliyeti nakdi sermayeden ziyade bedeni çalışmaya dayanan ve kazancı ancak geçimini sağlamaya yetecek derecede az olan sanat ve ticaret sahipleri tacir değildirler.” şeklinde düzenlenerek, esnaf kavramından bahsedilmemekle birlikte tacir olmayan kişilere vurgu yapılmaktadır. Ancak maddenin başlığından esnafın tanımının yapıldığı, bu meslekte uğraşan kişilerin tacir olmadığı ileri sürülerek, yine esnaf ile tacirin ayırımına dikkat çekildiği görülmektedir.³³

6102 sayılı Kanunda ise “İster gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedeni çalışmasına dayanan ve geliri Bakanlar Kurulunca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan kişinin” esnaf olarak tanımlanmaktadır.

Kavram olarak ilk kez 1957 tarihli 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile yürürlüğe giren esnaf kavramı ile birlikte tacirden ayrılmış ve gerekçe olarak tacirden beklenen özenin esnaftan beklenen özenden daha fazla olduğu ve bu nedenle esnafın ayrıca tanımının yapılmasına gerek görülmüştür.³⁴

1926 tarihli ve 1957 tarihli Kanunlar karşılaştırıldığında küçük tacir olarak adlandırılan esnaf ile tacir değildir olarak ifade edilen esnaf kavramlarının arasında oluşan farklılık, birinde doğrudan esnafın tanımlandığı, diğerinde ise tacire ilişkin olan ve esnafa uygulanmaması gereken kuralların konulduğu bir düzenlemenin ortaya çıktığı görülmektedir.

1926 tarihli Kanunda küçük tacirin tanımının yapılması ile birlikte küçük tacire uygulanmayacak kurallar hükme bağlanmış olması sonraki kanunlardan farklılık göstermektedir. Şöyle ki hükme bağlanmış olan “küçük tacirler unvanı ticari ittihaz etmeğe,

³³ ÜLGEN/ TEOMAN/ HELVACI/ KENDİGELEN/ KAYA/ NOMER/ ERTAN, s. 142.

³⁴ DOĞANAY, s. 153.

defatiri ticariye tutmağa ve iş bu kanunla tayin olunan hususâtı sicille ticarete kaydettirmeğe mecbur olmadıkları gibi iflasa da tabi tutulamazlar” ifadesine yer verilerek, küçük tacirlerin ticaret unvanı kullanması, ticari defter tutması, ticaret siciline kaydolması ve iflasa tabi olması gibi birçok yükümlülöklere katlanmasına muafiyet getirilmiştir.

6762 sayılı ve 6102 sayılı Kanunlar ile esnafa uygulanacak hükümler açıkça belirtilmektedir. Her iki Kanunda da aynı amaç benimsenerek, esnafın tacir olmanın bazı nimetlerinden faydalanabileceğini, ancak yine tacire uygulanan külfetlerden muaf olacağını ortaya koyan bir sistemin benimsendiğı anlaşılmaktadır.

Türk Ticaret Kanunlarını esnaf tanımı yönünden incelendiğinde üç Kanunda da yer alan ortak özelliğın ekonomik faaliyetin sermayeden çok bedeni çalışmaya dayanması ve gelirinin geçimini sağlayacak veya belli bir sınırı geçmeyecek şekilde olarak ifade edildiğı görölmektedir.

Esnaf tanımının yapıldığı madde hükmünde sanat veya ticaret icra eden kişilerin esnaf sayılacağı ifade edilmektedir. İlgili hususun ticari işletmenin unsurlarından biri olan devamlılık unsurunun yansıması olarak kabul etmek mümkündür.³⁵ Ancak başka açıdan incelendiğı zaman sanat veya ticaret faaliyetinin yerine getirilmesi sonucunda esnaf sınırı olarak belirtilen sınırın altında gelir sağlanması halinde kişinin esnaf sayılması TTK açısından bakıldığında kabul göreceğ bir görüş haline gelmektedir. Bu konuya ilişkin olarak Karayalçın tarafından verilen örnekte; kum ocağının işletilmesi esnaf ve sanatkarlık gerektiren özel bir yetenek gerektirmemekte ve alım satım faaliyeti içermemekte olup, ancak gelirin esnaf sınırı altında kalması halinde kum ocağı işleten kişinin TTK’ya göre esnaf sayılacağı kabul edilmektedir.³⁶

2.2.2. Türk Ticaret Kanununa Göre Esnafın Özellikleri

2.2.2.1. Faaliyetin sermayeden çok bedeni çalışmaya dayanması

Beden veya beyin gücünün işletene ait olması esnaf işletmesini diğer ticari işletmelerden ayırmakta ve bu gücün işletmeye tahsis edilmesi gerekmektedir. İşletenin

³⁵ KARAYALÇIN, s. 228; DOĞANAY, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 1, İstanbul, 2004, s 181; AYHAN/ÇAĞLAR, s. 105.

³⁶ KARAYALÇIN, s. 233.

kendisine ait beden veya beyin gücünü işletmeye özgü olarak kullandığı ve sermayenin geri planda kaldığı bu husus esnaf tanımı yapılırken önem arz etmektedir.³⁷

Esnaf tanımı yapılması ile Bakanlar Kuruluna yetki verilmesindeki amacın esnaf ile tacir olma sınırına ilişkin limitlerin belirlenmesi, ayrıca ekonomik faaliyetinin sermayesinden çok bedeni çalışmasından oluşması gerektiği ifade edilmektedir. Emek ve sermayenin varlığı ile birlikte elde edilen gelirin sınırının belirlenmesi hususları birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.³⁸

Emeğin ve sermayenin ağırlık derecesinin sübjektif olarak değerlendirilmesi esnaf faaliyetinin tespiti açısından önem arz etmektedir. Bedeni çalışmanın arandığı durumlarda bazen farklı sonuçlar ortaya çıkmakta bu da sorunlara neden olabilmektedir. İşletmenin gelirinin belirli bir sınırın altında kalması ve faaliyetin bedeni çalışmaya dayanması halinde esnaf olarak kabul edildiği, ancak limiti aşan bir bedeni çalışmanın varlığı halinde esnaf kabul edilmeyeceği sonucu ortaya çıkmaktadır.³⁹

Yine bedeni çalışmadan ziyade sermaye ağırlıklı olan bir faaliyetin belirtilen limitlerin altında kalması halinde esnaf sayılacağı kanaati oluşmakta, buna karşın limitine bakılmaksızın sermaye unsurunun bedeni çalışmanın önüne geçmesi⁴⁰ durumunda anılan faaliyetin esnaf işletmesi kapsamında değil ticari işletme kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönünde Yargıtay'ın birçok kararı⁴¹ bulunmakta ve bu görüşü savunan bazı yazarlar da yer almaktadır.⁴²

Tüm bu yazılanlar sonucunda Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan kararname ile tespit edilen gelir sınırının, sermayenin veya bedeni çalışmanın önemi açısından ağırlık derecesine bakılmaksızın gelir için gösterilen limitin aşılması halinde ticari işletme, aşılmaması halinde esnaflık faaliyeti olarak kabul edileceği, bu nedenle bedeni çalışmanın

³⁷ KARAHAN, s. 19; KARAHAN, s. 22.

³⁸ ARKAN, s. 29.

³⁹ KIRCA, İsmail, Esnaf ve Sanatkârlar ile Tacir ve Sanayicinin ayırımına ilişkin 2007/12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Değerlendirilmesi, Batider, C. XXIV, S. 2, s. 295-304, s. 298-299; BAŞTUĞ, s. 44; MİMAROĞLU, s. 286; ÜLGEN/ TEOMAN/ HELVACI/ KENDİGELEN/ KAYA/ NOMER/ ERTAN, s. 143, N.431; BOZER/ GÖLE, s. 9; DOĞANAY, s. 155.

⁴⁰ Anılan sermaye unsurunun ağırlık kazanması durumuna elektrikli ev aletleri satma faaliyeti örnek gösterilebilir.

⁴¹ 11. HD. 05.11.1990, E. 1989/6947, K. 1990/6969; 11. HD. 19.06.1990, E. 1988/5085, K. 1990/4927; 11. HD. 06.12.2017, E. 2016/4614 K.2017/6953.

⁴² DOMANIÇ/ ULUSOY, s. 153; ERİŞ, s. 867; DOĞANAY, s. 183; UÇAR, s. 28.

kanun içi boşluk oluşturduğu, yani kanunda bulunan hükmün çözüm tarzının uygun olmadığı, sakatlık ya da eksiklik oluşturduğunu ifade edenler de bulunmaktadır.⁴³

Gelirin arttıkça sermayenin artması, emek ile gelir ilişkisinin ters orantılı olduğu ve gelirin düşük olduğu durumlarda faaliyetin bedeni çalışmaya dayanacağına dair 6762 sayılı Kanun zamanında bir karine oluşmuştur.⁴⁴ Bu karine anılan Kanunun 1463. maddesinde⁴⁵ düzenlenmekte, ancak 6102 sayılı Kanun döneminde ise açıkça hükümde yer almamasına karşın bu karinenin varlığının hala sürdüğü kabul edilmekte, bedeni çalışma ile gelir düşüklüğü ilişkisi mevcut düzenlemede de yerini korumaktadır.

Serbest meslek erbabının yürüttüğü faaliyetin bedeni çalışmanın bir çeşidi olduğu düşünülebilir; kişi burada mesleğini icra ederken mesleki deneyimini aktarmakta ve aktarım aşamasında bedeni faaliyetine de başvurmaktadır, ancak bu açıdan bakıldığında bedeni çalışma unsurunun esnaf sayılmak için ayırt edici özelliklerden biri olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.⁴⁶

2.2.2.2. Gelirin belirli bir limitin altında olması

TTK esnaf işletmesi ile esnaf kavramlarını ticari işletme ve tacirden ayırmak üzere gelir sınırını ortaya koymaktadır, bu amaçla Bakanlar Kuruluna gelir tespitini yapmak üzere kararname çıkarma yetkisi verilmektedir. Esnaf işletmesi ile ticari işletmenin sınırlarının belirlenmesine ilişkin en son 2007 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kararname çıkarılmıştır.⁴⁷

⁴³ ZEVKLİLER/ ACABEY/ GÖKYAYLA, , s. 100.

⁴⁴ KIRCA, s. 298.

⁴⁵ 6762 sayılı Kanunun 1463. maddesinin ikinci fıkrası: “Yıllık gayrisafi geliri kararnamede gösterilecek miktardan aşağı olan sanat ve ticaret erbabının, iktisadi faaliyeti nakdi sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanan ve kazancı ancak geçimini sağlamaya yetecek derecede az olan sanat ve ticaret erbabı sayılması için kararnameler çıkarmaya icra Vekilleri Heyeti salahi yetlidir. Böyle kararnamelerin çıkarılması halinde onlarda gösterilen miktardan aşağı gayrisafi geliri bulunan sanat ve ticaret erbabından başka hiç kimse kanunun 17 nci maddesinde tarif edilen esnaftan sayılamaz.”

⁴⁶ ÖÇAL, s. 398.

⁴⁷ 2007 tarihli ve 12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı: ‘Ekli “Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayicinin Ayrımına İlişkin Karar”ın yürürlüğe konulması; Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunun kararına dayanan Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 8/6/2007 tarihli ve 2051 sayılı yazısı üzerine, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1463 üncü maddesine göre Bakanlar Kurulu’nce 18/6/2007 tarihinde kararlaştırılmıştır.”

Yasa koyucu gelir sınırı hususunu düzenleyerek küçük-orta ve büyük işletme tabirleri için kullanılan bilanço esas, çalışan sayısı, kar marjı gibi kavramları ikinci plana itmektedir.⁴⁸

Bakanlar Kurulu gelir sınırını belirleyerek, şartların değişmesi halinde esnaf ile ticari işletmenin ayrımını daha kolay kararlaştırabilmektedir. Uyumun sağlanması açısından yasa koyucunun tekrar düzenlemeye gitmesinin zorlukları göz önünde bulundurulduğunda Bakanlar Kurulunun daha hızlı bir şekilde düzenleme yapması daha olumlu bir sonuç olarak görülmektedir.

2.3. Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununa Göre Esnaf ve Sanatkâr

2.3.1. Esnaf ve Sanatkâr Kavramı

5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu (ESMK) adından da anlaşılacağı üzere çıkarılma amacı esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının örgütlenmesini düzenlemektir. Anılan Kanunun 1. maddesinde de Kanunun çıkarılma amacına yer verilmektedir.⁴⁹

Yine aynı Kanunun 3. Maddesinde esnaf ve sanatkarın tanımı yapılmış, buna göre: “Esnaf ve sanatkâr: İster gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dâhil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici⁵⁰ niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseleri” esnaf ve sanatkârın olarak değerlendirilmiştir.

⁴⁸ DOĞANAY, s. 160; BOZER, s. 372; AKER, Halit, Avusturya İşletmeler Kanunu’nun Ticari İşletme ve Şahıs Şirketleri Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler, Batider, C. XXV, S. 3, 2009, s. 225-314, s. 240 ve 248.

⁴⁹ 1. MADDE: Bu Kanunun amacı; esnaf ve sanatkârlar ile bunların yanlarında çalışanların meslekî ve teknik ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlerine uygun olarak gelişmelerini ve meslekî eğitimlerini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak, meslek disiplini ve ahlâkını korumak ve bu maksatla kurulan tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğindeki esnaf ve sanatkârlar odaları ile bu odaların üst kuruluşu olan birlik, federasyon ve Konfederasyonun çalışma usûl ve esaslarını düzenlemektir.

⁵⁰ 6948 Sayılı Sanayici Sicili Kanununun birinci maddesinde sanayici tanımı yapılmıştır.

Esnaf ve sanatkâr tanımı incelendiğinde TTK'da yer verilen esnaf tanımı ile benzer ve farklı hükümlerinin olduğu görülmektedir. İlk olarak fark edilen hususun TTK'da sadece esnafın tanımının yapıldığı, ESMK'da ise esnaf ve sanatkâr olarak sanatkâr kavramının da tanıma eklendiği görülmektedir.

2.3.2. Esnaf ve Sanatkârın Özellikleri ve TTK Kapsamında Bu Özelliklerin Değerlendirilmesi

2.3.2.1. Meslek kollarına dâhil olma

ESMK'nın 63. maddesinin verdiği yetkiye göre Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulu⁵¹ oluşturularak görevler verilmektedir. Koordinasyon Kurulunun esnaf ve sanatkâr meslek kollarını belirlemek, yıllık gayri safi gelirleri ve bölgelerin özelliklerine göre esnaf ve sanatkârlar ile tacir ve sanayicinin ayrımını yapmak ve 6762 sayılı Kanunun 1463. maddesine dayanılarak Bakanlar Kurulunca çıkarılması öngörülen karar taslağını hazırlayarak Bakanlığa sunmak şeklinde üç görevi bulunmaktadır.

Esnaf ve Sanatkar ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulu Kararında yer alan mesleklerde faaliyet gösteren kişiler esnaf ve sanatkar niteliği kazanma açısından önem arz etmektedir.

Koordinasyon Kurulu, verilen yetkiye dayanarak çıkarılan 1 nolu karar 2007 yılında yayınlanarak meslek kollarına ait liste yürürlüğe girmiş, daha sonrasında 2016 yılında tekrardan güncellenen liste 2 nolu karar altında revize edilmiş ve 2007 tarihinde yayınlanan 1 nolu kararda yer alan listeyi yürürlükten kaldırmıştır.⁵² Anılan listede toplamda 17 sektör ve 307 meslek kolu yer almaktadır.

ESMK'ya göre Koordinasyon Kurulu Kararında yer alan meslek kollarında faaliyet gösteren kişiler esnaf ve sanatkâr sayılmaktadır. Bu hüküm esnaf ve sanatkâr sayılmak için

⁵¹ Koordinasyon Kurulunun yapısı ESMK'nın 63 maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre Kurul; Bakanlık Müsteşarı veya ilgili müsteşar yardımcısının başkanlığında, Bakanlık, Maliye, Millî Eğitim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarının ilgili genel müdürleri ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının bir temsilcisi ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğini temsilen katılan bir temsilci ve Konfederasyonu temsilen katılan bir temsilciden oluşmaktadır.

⁵² 21 Mayıs 2016 tarihli ve 29718 sayılı Esnaf ve Sanatkâr İle Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulu Kararı Karar No: 2

adeta bir ön koşul niteliği taşımaktadır. Ancak bu şart TTK'da düzenlenmemekte, bu nedenle iki Kanun arasında esnaf tanımının düzenlenmesi açısından farklılık ortaya çıkmaktadır.⁵³ Anılan kararın kapsamı dışında kalan herhangi bir meslekte faaliyet gösteren kişiler esnaf ve sanatkar olarak kabul edilmemektedir.

Çizelge 2.1. Esnaf ve Sanatkar Meslek Kolları Listesi⁵⁴

A - İMALAT VE TAMİRATLA İLGİLİ MESLEK KOLLARI	B - HİZMETLE İLGİLİ MESLEK KOLLARI
1 – Ağaç ve Ağaçtan Mamul Eşya	1 – Berber, Kuaför ve Kişisel Bakım
2 – Elektrik, Elektronik ve Bilgisayar	2 – Eğlence, Dinlenme ve Barınma
3 – Kara ve Deniz Taşıtlarına İlişkin Faaliyetler	3 - Gıda Ürünleri
4 – Kimyasal, Plastik, Porselen vb. Ürünler	4 – Kırtasiye, Fotoğraf, Basın ve Yayın
5 – Maden, Madeni Eşya ve Makina	5 – Kültür, Sanat ve Eğitim
6 – Müzik Aletleri, Spor Malzemeleri, Oyuncak ve Avcılık Ürünleri	6 – Sağlık, Spor ve Kozmetik
7 – Tarımsal ve Hayvansal Faaliyetler ve Ürünler	7- Tezgahlar ve Pazar Yerleri Vasıtasıyla Yapılan Ticaret

⁵³ TEKİNALP s. 10.

⁵⁴ 13.06.2007 tarihli 26551 sayılı Esnaf ve Sanatkar ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulu Kararı, Karar No:1

8 – Tekstil, Ayakkabı ve Deriden Mamul Eşya	8- Ulaştırma Hizmetleri
9 - Yapı Sanatlar ve Yapı Malzemeleri	

Meslek kolları kendi içlerinde ayrılmıştır.

İmalat ve tamiratla ilgili meslek kolları; Ağaç ve Ağaçtan Mamul Eşya, Elektrik, Elektronik ve Bilgisayar, Kara ve Deniz Taşıtlarına İlişkin Faaliyetler, Kimyasal, Plastik, Porselen vb. Ürünler, Maden, Madeni Eşya ve Makine, Müzik Aletleri, Spor Malzemeleri, Oyuncak ve Avcılık Ürünleri, Tarımsal ve Hayvansal Faaliyetler ve Ürünler, Tekstil, Ayakkabı ve Deriden Mamul Eşya, Yapı Sanatlar ve Yapı Malzemelerinden oluşan 9 sektörü başlığı altında ayrılmıştır.

Hizmetle ilgili meslek kolları ise; Berber, Kuaför ve Kişisel Bakım, Eğlence, Dinlenme ve Barınma, Gıda Ürünleri, Kırtasiye, Fotoğraf, Basın ve Yayın, Kültür, Sanat ve Eğitim, Sağlık, Spor ve Kozmetik, Tezgahlar ve Pazar Yerleri Vasıtasıyla Yapılan Ticaret, Ulaştırma Hizmetleri ilgili olmak üzere 8 sektör başlığı altında ayrılmıştır.

Sayılan sektörlerin altında meslekler yer almaktadır. Esnaf ve sanatkarlar bu mesleklere göre faaliyet alanlarını belirlemektedir. Bu meslekler ile ilgili olarak da NACE kodları uyumlaştırma süreci devam etmektedir.

Meslek kolları listesi incelendiğinde esnaf ve sanatkar işletmesi olarak kabul edilen birçok mesleğin ticari işletme açısından kabul edilebilir olduğu görülmektedir. Örneğin bir taksiciliğin, hafriyatçılığın, kuyumculuk, LPG ve akaryakıt satıcılığı gibi birçok meslekten elde edilen gelirin yüksek olduğu varsayılmasına karşın ticari işletme olarak değil esnaf işletmesi kapsamında sayıldığına ilişkin Yargıtay kararı da mevcut bulunmaktadır.⁵⁵

Esnaf işletmesi kapsamına girmek için meslek kollarına ilişkin listede yer alan mesleklerde faaliyet göstermek yeterli olmaktadır. Anılan listede yer almayan bir meslekte

⁵⁵ 11. HD. 08.11.2005, E. 2003/8501, K. 2005/10654; 11. HD. 27.03.2017, E. 2015/13790, K. 2017/1798; ÜLGEN/ TEOMAN/ HELVACI/ KENDİGELEN/ KAYA/ NOMER/ ERTAN, s. 137.

faaliyet gösteren bir kişinin durumu gelirine göre tespit edilerek, geliri eğer esnaf sayılma haddini aşıyorsa TTK'ya göre ticari işletme, buna karşın gelir esnaf sayılma haddinin altında ise esnaf işletmesi olarak kabul edilmekte olup, ancak ESMK açısından tam tersi bir durum söz konusu olmakta ve esnaf ve sanatkar meslek kriterini taşımıyorsa gelir sınırı unsuru bir önem arz etmemektedir.

ESMK ile TTK hükümleri incelendiğinde esnaf niteliğinin belirlenmesi açısından farklı şartlar ön plana çıkmaktadır. ESMK'ya göre meslek kollarına dahil olmak esnaf ve sanatkar sayılmak için yeterli olmakta, TTK'ya göre ise gelirin esnaf sayılma haddinin altında olması esnaf olma niteliğini karşılamaktadır. Bir kanun mesleğe önem atfetmekte, diğeri ise gelir düzeyine vurgu yapmaktadır.

2.3.2.2. Faaliyetin sermaye ile birlikte bedeni çalışmaya dayanması

Esnaf ve sanatkâr tanımı açısından bir diğeri önemli olan husus faaliyetin sermaye ile birlikte bedeni çalışmaya dayanıyor olmasıdır.

TTK bedeni çalışma ile sermaye konusunda farklı düzenleme yapmaktadır. Kanunda bedeni çalışma kriterinin sermaye kriteri önüne geçtiği ve faaliyetin esas dayanağını bedeni çalışmanın oluşturduğu görülmektedir. Buna karşın ESMK'da bedeni çalışma ve sermaye kriterleri beraber değerlendirilmekte, ikisi arasından önemlilik derecesi açısından bir fark bulunmamaktadır. TTK ile ESMK'nın bedeni çalışma kriteriyle ilgili olarak çatıştığı görülmektedir. Ancak TTK açısından önemli olan hususun elde edilen gelirin limitinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle bedeni çalışma kriteri bakımından TTK'da ifade edilen hükme ilişkin çözüm tarzının uygun olmadığı sonucu ortaya çıkmakta, bu husus da kanun içi boşluğa neden olmakta ve ilgili Kanunda yer alan ifadeye ilişkin olarak sakatlık ya da eksiklik oluşturduğu daha önceden de ifade edilmektedir.⁵⁶

2.3.2.3. Kazancının tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak seviyede olması

ESMK ve TTK kapsamında esnafın kazancının belirlenmesi Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile çıkarılacak düzenlemeye bağlanmaktadır. Anılan düzenleme sonucunda

⁵⁶ ZEVKLİLER, Aydın/ ACABEY, Beşir/ GÖKYAYLA, Emre, Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri - Kişiler Hukuku - Aile Hukuku, Ankara, 2000, s. 100.

Bakanlar Kurulu 2007 yılında bir Kararname çıkarmış ve esnaf sınırını belirleyecek limitleri karara bağlamıştır.⁵⁷

ESMK’da yapılan esnaf ve sanatkâr tanımında yer alan kazanca ilişkin bilgi verilmesinin ardından vergi ve defter esasına da ilişkin düzenleme yapmış, basit usulde vergilendirilen ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf olanların da esnaf ve sanatkâr sayılacağını hükme bağlamıştır.

Basit usulde vergilendirilenler ile vergiden muaf olan kişilerin kazançları hiç vergiye tabi olmadan veya basitleştirilmiş vergi usullerine göre sınıflandırılanlar olmakta, böylece bu şekilde vergilendirilen kişilerin gelir durumunun zaten tacir veya sanayici olma niteliğine ulaşamayacağı esnaf ve sanatkâr sayılmasına neden olacağı fikrine yol açmaktadır.

2.3.2.4. ESMK ile TTK kavramlarından bazılarının birbirine uyarlanamaması

Esnaf tanımı hem ESMK hem de TTK tarafından düzenlenen bir kavramdır. Esnaf kavramı açısından her iki kanun incelendiğinde ortak özelliklerin yanında farklı özelliklerin de olduğu görülmektedir. İki Kanunun da esnaf tanımı içerisinde gelir unsuruna yer verildiği ve esnaflık faaliyetlerinin belli gelir sınırına bağlandığı hüküm altına alınmaktadır.

ESMK’da yer almayan ve TTK’da ifade edilen farklı hususlar ise emek ve sermaye unsurunun dengesi oranıdır. Bu oran TTK’da emeğin yani bedeni çalışmanın öne geçtiğini göstermekteyken, ESMK’da ise eşit oranda öneme sahip olduğu ifade edilmektedir.

TTK; esnaf kavramını detaylı olarak ele almamakta, genel bir tanım yapmakla yetinmektedir. Ancak TTK, esnaflık mesleği ve meslek kuruluşlarına ilişkin düzenlemelerden faydalandığı yönünde doktrinde kabul gören bir görüş bulunmaktadır.⁵⁸

ESMK; esnaf ve sanatkâr kavramını tanımlarken gelir unsuru ve emek-sermaye unsurlarına da değinerek ayrıca vergilendirme usulüne de vermektedir. Ayrıca esnaf ve sanatkârların mesleki örgütlenmesi hususunu düzenlemekte, yine esnaf ve sanatkâr sicil

⁵⁷ 21/07/2007 tarihli ve 12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

⁵⁸ ERCAN, Tayfun, Yeni Türk Ticaret Kanununun Getirdiği Başlıca Yenilikler ve Mali Hukuka Etkileri, Ankara, 2012, s. 22.

teşkilatı ve sicil işlemlerini de anlatmaktadır. ESMK bu yönden esnaf ve sanatkârlara ve meslek kuruluşlarına ilişkin geniş bir düzenleme içermektedir.

Anlatılanlar ışığında ESMK’da düzenlenen mesleki örgütlenmeye ilişkin hususların TTK’da yer alan esnaf-tacir ayrımı ve esnaf işletmesi kavramı açısından yeterli olmamaktadır.⁵⁹

Söz konusu düzenlemeler değerlendirildiğinde TTK ile ESMK esnaf kavramı açısından farklılık arz etmekte, buna göre TTK’da yer alan esnaf ESMK’da esnaf ve sanatkâr kavramını tam karşılamamakta, ESMK’da yer alan esnaf ve sanatkârın TTK’da yer alan esnaf kavramıyla birebir örtüşmediği kabul edilmektedir.

2.4. Bakanlar Kurulu Kararnamesi Yönünden Esnaf ve Sanatkâr

TTK’nın 11. Maddesine göre esnaf ile tacir ayrımının yapılması için Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak kararname olması gerekmektedir. Hâlihazırda yeni çıkarılan bir kararname mevcut olmamakta, 6762 sayılı Kanun döneminde hazırlanarak çıkarılan 2007 tarihli Kararname bulunmaktadır. Anılan Kararname yenisi yürürlüğe konulana dek uygulama alanı bulmaya devam etmektedir.

2007 tarihli Kararnamede esnaf ve sanatkârın tanımı yapılarak, kimlerin bu tanıma dâhil edileceği kimlerin ise tacir veya sanayici sayılacağı hükme bağlanmıştır. Bakanlar Kurulu Kararnamesine göre esnaf ve sanatkâr tanımlanmış, esnaf ve sanatkâr sayılma kriterleri ortaya koyulmuş ve tacir ve sanayicinin ayrımı yapılmıştır. Anılan Kararnamede:

“Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunun tespit edeceği ve Resmî Gazetede yayımlanacak esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dâhil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedeni çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunanlardan 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 177 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentlerinde yer alan nakdi limitlerin yarısını, (2) numaralı bendinde yazılı nakdi limitin

⁵⁹ BAHTİYAR, s. 18.

tamamını aşmayanların esnaf ve sanatkâr sayılmaları ile esnaf ve sanatkâr siciline ve dolayısıyla esnaf ve sanatkârlar odalarına kaydedilmeleri

Ancak, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı iken, daha sonraki yıllarda yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı, esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerini aşanların kendileri istemedikçe ticaret siciline ve dolayısıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesindeki odalara kayıt için zorlanmaması, yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerinin altı katını aşanların ise kayıtlarının, esnaf ve sanatkâr sicili marifetiyle ticaret siciline aktarılması,

213 sayılı Vergi Usul Kanununa istinaden birinci sınıf tacir sayılan ve bilanço esasına göre defter tutanlar ile işletme hesabına göre defter tutan ve bu Kararın (a) bendinde belirtilenlerin dışında kalanların tacir ve sanayici sayılmaları ile ticaret siciline ve dolayısıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin bünyesindeki odalara kaydedilmeleri,

Söz konusu Bakanlar Kurulu Kararında yer alan 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 177 inci maddesi⁶⁰:

“Aşağıda yazılı tüccarlar, I inci sınıfa dâhildirler:

1. Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satan ve yıllık alımlarının tutarı 7.200.000.000 **(190.000 TL)** lirayı veya satışlarının tutarı 8.640.000.000 **(260.000 TL)** lirayı aşanlar;

2. Birinci bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşıp da bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatı 3.600.000.000 **(100.000 TL)** lirayı aşanlar;

3. 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı, işlerin birlikte yapılması halinde 2 numaralı bentte yazılı iş hasılatının beş katı ile yıllık satış tutarının toplamı 7.200.000.000 **(190.000 TL)** lirayı aşanlar;

4. Her türlü ticaret şirketleri (Adi şirketler işigal nevileri yukardaki bentlerden hangisine giriyorsa o bent hükmüne tabidir.);

⁶⁰ Parantez içindeki koyu renkli kısımlar 2018 yılı için geçerli olan miktarlardır.

5. Kurumlar Vergisine tabi olan diğer tüzelkişiler (Bunlardan işlerinin icabı bilanço esasına göre defter tutmalarına imkân veya lüzum görülmeyenlerin, işletme hesabına göre defter tutmalarına Maliye Bakanlığınca müsaade edilir.);

6. İhtiyari olarak bilanço esasına göre defter tutmayı tercih edenler.”

şeklinde düzenlenmekte ve bu kapsamda yer alanların tacir ve sanayici olduğu ortaya konulmaktadır. Esnaf ve sanatkâr tanımı da söz konusu sınırlar dâhilinde belirlenmeye çalışılmaktadır⁶¹.

Sonuç olarak bir kimsenin ekonomik faaliyetini “esnaf” olarak yürütülebilmesi için; gereken koşullar şu şekilde sayılabilecektir:

13 Haziran 2016 tarih ve 26551 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan; Ticaret Bakanlığı, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulu 2 No.lu Kararı ile belirlenen, “Esnaf ve Sanatkâr Meslek Kolları Listesi” nde yer alan bir faaliyet konusunda çalışıyor olmak,

Ekonomik faaliyeti, sermayesi ile birlikte bedeni çalışmasına dayanıyor olmak,

Basit usulde vergilendirilmek ve işletme hesabına göre defter tutmak mecburiyetinde olmak: (İşyeri mülkiyetinin iş sahibine ait olması halinde emsal kira bedeli, kiralanmış olması halinde yıllık kira bedeli toplamının kanunen belirlenen sınırlar içinde olması)

Başkaca ticari, zirai veya mesleki faaliyet dolayısı ile gerçek usulde gelir vergisine tabi olmamak,

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 177’nci maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentlerinde yer alan nakdi limitlerin yarısını, (2) numaralı bendinde yazılı nakdi limitin tamamını aşmamak.

⁶¹ Ticaret Bakanlığına gönderilmiş olan 31.10.2014 tarihli bir dilekçede esnaf ve sanatkâr odalarına kaydolmak için sermaye sınırı olup olmadığı, varsa bu sınırın ne kadar olduğunu ve bilanço esasına göre defter tutanların durumunun ne olduğu hakkında bilgi istenilmiş, Esnaf ve Sanatkârlar Genel Müdürlüğü bu kısma kadar anlatılanlar kapsamında şahsa bilgi vermiştir.

2.4.1. Esnaf Kavramının Belirlenmesi Kapsamında Kararnamenin TTK Açısından Uygulanabilirliği

Bakanlar Kurulu Kararnameleri Anayasa ilkeleri açısından incelendiğinde kanun hükmünde kararname olmayıp, kanunların uygulama şeklini gösteren yasal düzenlemeler olarak çıkarılmaktadır. Anayasanın üstünlüğü ilkesinden hareket edildiğinde bir kararnamenin yasaya aykırı olmaması beklenmektedir.

Kararnamede yer alan esnaf kavramını TTK ve ESMK’da yer alan tanımlarla karşılaştırmalı olarak ilgili hükümler incelendiğinde özellikle ESMK’nın Kararnamede yer alan hükümlerle birebir örtüştüğü görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında ESMK ve Kararnamede yer alan esnaf tanımının özellikle Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenen meslek kollarında faaliyet gösterme şartının bulunması açısından TTK ile çeliştiği görülmekte, çıkarılan Kararnamenin normlar hiyerarşisi bakımından TTK’ya aykırı olduğu sonucuna ulaşılmakta olmasına karşın bahse konu olan hükümlerin de geçerli olduğu da aşikârdır.⁶²

2.4.2. Kararname Kapsamında Gelir Sınırı

Kararnamede esnaf ve sanatkâr tanımında gelir unsuru da detaylı olarak açıklanmakta ve anılan hükümde: “Basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunanlardan 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 177 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentlerinde yer alan nakdi limitlerin yarısını, (2) numaralı bendinde yazılı nakdi limitin tamamını aşmayanların esnaf ve sanatkâr sayılmaları ...” şeklinde yer almaktadır.

Gelir hususu TTK açısından değerlendirildiğinde esnaf işletmesinin ticari işletmeden ayrımının yapılması için gelir sınırı hususu açıkça vurgulanmaktadır, ancak Kararname kapsamında gelire ilişkin sınır net bir şekilde yapılmamakta, aksine çeşitli kıstaslar getirilmektedir. Bunlar basit usulde vergilendirme ve işletme defteri hesabına göre defter tutma veya vergiden muaf olma şeklindedir. Yine ayrıca limitlerin belirlenmesi açısından Vergi Usul Kanununa atıf yapılmış ve Kanunun 177. maddesinde yer alan iş

⁶² SEYHAN, Merve Ceren, Alman, Fransız ve Türk Hukuk Sistemlerinde Esnaf ve Sanatkar İle Sicil Teşkilatı ve Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşlarının Karşılaştırılması, Uzmanlık Tezi, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ankara, 2016, s. 22.

hasılatı ve satış tutarları ile alım miktarı kavramları üzerinde durulmakta, gelir kavramıyla bağlantılı olduğundan bu yönde değerlendirilmelidir.

2.4.3. Vergilendirme Esasları ve Gelir Sınırı

ESMK ve Kararnamede yer alan tanıma göre esnaf ve sanatkârın basit usulde vergilendirilmesi ve işletme hesabı esasına göre defter tutma yükümlülüğü bulunmaktadır. Vergiden muaf olabilecek meslekler de tanımında ifade edilmektedir.

Basit usulde vergilendirme ve muafiyet gerçek kişilerin vergilendirme yöntemlerini düzenleyen ve halen yürürlükte bulunan 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda (GVK) düzenlenmektedir. İkinci sınıf tüccarlar için öngörülen bir sistem olan işletme hesabına göre defter tutulması hususu ise VUK'ta düzenlenmektedir.

GVK kapsamında ikinci sınıf tüccar olarak kabul edilen ticaret erbapları Kararname kapsamında esnaf kabul edilebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında TTK kapsamındaki tacir ile Kararname kapsamındaki esnaf arasında uyumsuzluk olduğu, TTK'daki hükümlere dayanılarak çıkarılan Kararnamenin TTK ile çeliştiği görülmektedir.

2.4.3.1. Kararnameye göre nakdi limitlerin belirlenmesi

Kararname esnaf ve sanatkâr kavramının belirlenmesi açısından limitlerin belirlenmesini ve buna göre esnaf ve tacir ayrımının yapılacağını hükme bağlamaktadır.⁶³

Kararnamede esnaf ve sanatkâra yönelik hükümler ele alınmakla birlikte tacir ve sanayicinin belirlenmesine yönelik olarak da düzenleme yapılmaktadır. Kararnameye göre bilanço esasına göre defter tutanlar tacir ve sanayici olarak kabul edilmektedir. Bu hükmün sonucunda bilanço esasına göre defter tutanların esnaf ve sanatkâr olarak değerlendirilmeyeceği anlaşılmaktadır. Bu yönden esnaf ve sanatkar işletmesi ile ticari işletme kavramları arasındaki ayrımı belirlemek için tutulması gereken defterler ile birlikte belirlenen limitlerin de incelenmesi gerekmektedir.

⁶³ 21/07/2007 tarihli ve 12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

GVK'da esnaf ve sanatkârların vergilendirilmesinde 3 farklı yöntem uygulanmaktadır.

- a) Vergiden muaf esnaf,
- b) Kazancı basit usulde tespit edilenler,
- c) Kazancı gerçek usulde işletme hesabına göre tespit edilenler.

2.4.3.1.1. Vergiden muaf esnaf

Vergiden muaf esnaf müessesesi, sosyal, ekonomik ve teknik nedenlerle kabul edilerek uygulanmaktadır. Bu muaflık ile gelirleri vergilendirilemeyecek derecede düşük olan ticaret ve sanat erbabı ile geleneksel, kültürel, sanatsal değeri olan ve kaybolmaya yüz tutmuş meslek kollarında faaliyette bulunanlar gelir vergisi dışında tutulmuştur. Bu yolla vergi idaresinin vergi hasılatı sağlanmayacak faaliyetler ile meşgul edilmesi de önlenmeye, bir kısım meslek erbabı da korunmaya çalışılmıştır.⁶⁴

Gelir Vergisi Kanununun 9. maddesinde esnaf muaflığından yararlanacak esnaf ve sanatkârlar ile ödev ve sorumluluklar belirtilmiştir.

1. Motorlu nakil vasıtaları kullanmamak şartı ile gezici olarak veya bir işyeri açmaksızın perakende ticaret ile iştigal edenler,⁶⁵
2. Bir işyeri açmaksızın gezici olarak ve doğrudan doğruya müstehlike iş yapan hallaç, kalaycı, lehimci, musluk tamircisi, çilingir, ayakkabı tamircisi, kundura boyacısı, berber, nalbant, fotoğrafçı, odun ve kömür kırıcısı, çamaşır yıkayıcısı ve hammallar gibi küçük sanat erbabı;
3. Köylerde gezici olarak her türlü sanat işleri ile uğraşanlar ile aynı yerlerde aynı işleri bir işyeri açmak suretiyle yapanlardan 47. maddede yazılı şartları(Basit usule tabi olmanın genel şartları) haiz bulunanlar

⁶⁴ ÖNER, Erdoğan, Türk Vergi Sistemi, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 49.

⁶⁵ Giyim eşyalarıyla zati ve süs eşyaları, değeri yüksek olan ev eşyaları ile pazar takibi suretiyle gıda, bakkaliye ve temizlik maddelerini ve sabit iş yerlerinin önünde sergi açmak suretiyle o iş yerlerinde satışı yapılan aynı neviden malları satanlar hariçtir.

4. Nehir, göl ve denizlerde ve su geçitlerinde toplamı 50 rüsum tonilatoya (50 rüsum tonilato dâhil) kadar makinesiz veya motorsuz nakil vasıtaları işletenler; hayvanla veya bir adet hayvan arabası ile nakliyecilik yapanlar,⁶⁶

5. Ziraat işlerinde kullandıkları hayvan, hayvan arabası, motor, traktör gibi vasıtalar veya sandallarla nakliyeciliği mutat hale getirmeksizin ara sıra ücret karşılığında eşya ve insan taşıyan çiftçiler;

6. Evlerde kullanılan dikiş, nakış, mutfak robotu, ütü ve benzeri makine ve aletler hariç olmak üzere, muharrik kuvvet kullanmamak ve dışarıdan işçi almamak şartıyla; oturdukları evlerde imal ettikleri havlu, örtü, çarşaf, çorap, halı, kilim, dokuma mamûlleri, kırpıntı deriden üretilen mamûller, örgü, dantel, her nevi nakış işleri ve turistik eşya, hasır, sepet, süpürge, paspas, fırça, yapma çiçek, pul, payet, boncuk işleme, tığ örgü işleri, ip ve urganları, tarhana, erişte, mantı gibi ürünleri işyeri açmaksızın satanlar.⁶⁷

7. Ticari işletmelere ait atıkları mutat olarak veya belli aralıklarla satın alanlar hariç olmak üzere, bir işyeri açmaksızın kendi nam ve hesabına münhasıran kapı kapı dolaşmak suretiyle her türlü hurda maddeyi toplayarak veya satın alarak bu malların ticaretini yapanlara veya tekrar işleyenlere satanlar;

8. Bu Kanunun 47 nci maddesinde yazılı şartları (Basit usule tabi olmanın genel şartları) haiz olanlardan kendi ürettikleri ürünleri satanlara münhasır olmak üzere el dokuma işleri, bakır işlemeciliği, çini ve çömlek yapımı, sedef kakma ve ahşap oyma işleri, kaşıkcılık, bastonculuk, semercilik, yazmacılık, yorgancılık, keçecilik, lüle ve oltu taşı işçiliği, çarıkçılık, yemenicilik, oyacılık ve bunlar gibi geleneksel, kültürel, sanatsal değeri olan ve kaybolmaya yüz tutan meslek kollarında faaliyette bulunanlar olarak ifade edilmektedir.

Yukarıda belirtilen durumları 3 başlık altında toplayabiliriz;

- Bir işyeri açmaksızın gezici olarak tüketiciye iş yapan küçük sanat erbabı,

⁶⁶ Bu bentte yazılı ölçüler, birlikte yaşayan eşlerle velayet altındaki çocuklar hakkında veya ortaklık halindeki işletmelerde, bu kimselerin veya ortaklığın işlettiği vasıtalar toplu olarak nazara alınmak suretiyle tespit edilir.

⁶⁷ Bu ürünlerin, pazar takibi suretiyle satılması ile ticarî, zirai veya meslekî faaliyetleri dolayısıyla gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olanların düzenledikleri hariç olmak üzere; düzenlenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması muafıktan faydalanmaya engel değildir.

- Motorlu taşıt kullanmaksızın gezici olarak veya bir işyeri açmaksızın perakende ticaretle uğraşan ticaret erbabı,
- Kaybolmaya yüz tutan geleneksel, kültürel, sanatsal değeri olan meslek kollarında faaliyette bulunanlar esnaf muaflığından yararlanabilmektedir.

Esnaf muaflığından faydalanacak kişilerin ticari, zirai veya mesleki kazancı dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmaması gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse avukat ya da diş hekimi kanunda yazılı şekilde küçük çapta ticari bir iş yapsa dahi, gerçek usulde gelir vergisine tabi olması nedeniyle esnaf muaflığından faydalanamamaktadır. Buna karşılık ücret, gayrimenkul veya menkul sermaye iradı yahut diğer kazanç ve iradı nedeniyle gerçek usulde gelir vergisi mükellefi olanlar esnaf muaflığından faydalanabilmektedir.⁶⁸ Ayrıca esnaf muaflığından faydalananlar faaliyetlerini doğrudan tüketiciye yapması gerekmekte olup, aksi halde ticari faaliyetlerini gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine devamlılık ve bağlılık arz edecek şekilde yapmaları halinde esnaf muaflığından faydalanma durumları ortadan kalkmaktadır. Bu durumda bu kişilerin ticari kazancı basit veya gerçek usulde tespit edilerek vergilendirilme yoluna gidilmektedir.⁶⁹

2.4.3.1.2. Ticari kazancı basit usulde tespit edilenler

Ticari kazanç elde eden ve esnaf muaflığının şartlarını taşımayan veya muaf iken muafiyet şartlarını kaybeden kişiler gelir vergisine tabidir. Gelir vergisine tabi olan ticaret ve sanat erbabı, kazancın tespit usulü bakımından basit ve gerçek usulde gelir vergisine tabi olanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.⁷⁰

Gelir vergisi kural olarak, gerçek kazancın defter kayıtlarına ve belgelere dayanarak tespitini esas alan bir vergi sistemi olmanın yanında bazı ticaret ve sanat erbabının sosyal ve kültürel durumları dolayısıyla defter tutmaları ve bununla ilgili ödevleri yerine getirmeleri güç olmaktadır. Bu güçlüğü dikkate alan kanun koyucu, esnaf muaflığından yararlanamayan ve gelir vergisine tabi olan basit usulde vergilendirme kapsamında bulunan

⁶⁸ ÖNER, s.50.

⁶⁹ ÖNER, s.50; BİLİCİ, Nureddin/DİLEMRE ÖDEN, Begüm, Vergi Hukuku Uygulamaları, 4. Baskı, Ankara, 2016, s. 85.

⁷⁰ BİLİCİ/ DİLEMRE ÖDEN, s. 90-91.

mükelleflere, gerçek usulde vergilendirilen mükelleflerden farklı bir takım kolaylıklar sağlanmıştır.⁷¹

Basit usulde vergilendirmenin sağladığı kolaylıklar şunlardır:

Defter tutulma zorunluluğu bulunmamaktadır, vergi tevkifatı yapmak ve muhtasar beyanname vermek, geçici vergi ödenmesi, buna ilişkin beyanname verilmesi ve bildirimde bulunulması yükümlülüğü bulunmamakta, yine basit usulde vergilendirilen mükelleflerin teslim ve hizmetleri katma değer vergisinden istisna tutulmakta, ticari kazancın tespitinde amortismanı tabi iktisadi kıymet alışları ve satışları dikkate alınmamakta, ayrıca alınan ve verilen belgelerin kayıtları mükelleflerin bağlı oldukları meslek odalarındaki bürolarda tutulmaktadır olup, ancak isteyen mükellefler kayıtlarını hiçbir yerden izin almadan kendileri tutabilecekleri gibi meslek mensuplarına da tutturabilme imkanları da bulunmaktadır. Bunun dışında ticari kazançlarına yıllık 8.000 TL indirim yapılmakta ve engellilik indiriminden faydalanma hakkına da sahip olmaktadır.⁷²

Esnaf muaflığında olduğu gibi, kazancı basit usulde tespit edilecek esnaf ve sanatkârın belirlenmesinde de bazı şartlar aranmaktadır. Bu usul gerçek usulde vergilendirmenin bir istisnasını teşkil etmesi nedeniyle bir takım şartlara bağlanmıştır. Bu şartlar genel ve özel şartlar olmak üzere ikiye ayrılmakta olup basit usulden faydalanmak isteyen esnaf ve sanatkâr bu şartların her ikisini de taşıması gerekmektedir.

Basit Usule Tabi Olmanın Genel Şartları:

Genel şartlarda işin nevi ve mahiyetine bakılmaksızın mükellef ve işyeri ile ilgili şartlar bulunmaktadır, bunlar:

- 1- Kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmak,
- 2- İşyeri mülkiyetinin iş sahibine ait olması halinde emsal kira bedeli, kiralınmış olması halinde yıllık kira bedeli toplamı büyükşehir belediye sınırları içinde 2017 takvim yılı için

⁷¹ ÖNER, s. 52.

⁷² Gelir İdaresi Başkanlığı-Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı, Basit Usule Tabi Mükellefler İçin Vergi Rehberi, Ankara, Yayın No:234, Ocak 2017, s.1.

6.500 TL, 2018 takvim yılı için 7.400 TL; Diğer yerlerde 2017 takvim yılı için 4.300 TL; 2018 takvim yılı için 4.900 TL'yi aşmamak.

3- Ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmamak.

Basit Usule Tabi Olmanın Özel Şartları

Özel şartlar ise işin nev'ine göre iş hacmi veya kapasitesi olarak tespit edilmiştir.

- 1- Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satanların yıllık alımları tutarının 2017 takvim yılı için 90.000 TL, 2018 takvim yılı için 100.000 TL veya yıllık satışları tutarının 2017 takvim yılı için 130.000 TL, 2018 takvim yılı için 148.000 TL'yi aşmaması,
- 2- Hizmet işleri ile uğraşanların bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hâsılatının 2017 takvim yılı için 43.000 TL, 2018 takvim yılı için 49.000 TL'yi aşmaması,
- 3- Her iki iş grubundaki işlerin birlikte yapılması halinde, yıllık satış tutarı ile iş hasılatı toplamının 2017 takvim yılı için 90.000 TL, 2018 takvim yılı için 100.000 TL'yi aşmamasıdır.⁷³

Aynı işte ortak olarak çalışanlar hakkında, yıllık kira bedeli ve iş hacmi ölçüleri toplu olarak dikkate alınır. Adi ortaklıklarda ortaklardan birinin gerçek usulde vergilendirilmesi halinde diğer ortaklarda gerçek usulde vergilendirilir.⁷⁴

Mükellefler yıl içinde genel ve özel şartlardan herhangi birini kaybettikleri takdirde ertesi yılbaşından itibaren ticari kazançları gerçek usulde tespit edilmeye başlanır. Gerçek usulde vergilendirilen mükelleflerden, 47. maddesinde yazılı şartları taşıyanlardan arka arkaya iki hesap döneminin iş hacmi 48. maddesinde yazılı hadlerden düşük olanlar ise, yazılı talepleri üzerine bu şartın gerçekleşmesini takip eden takvim yılından başlayarak basit usule geçebilirler. Yine Gelir Vergisi Kanununun 46. maddesinde Basit usule tabi iken yapılan denetimlerde sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenlediği veya

⁷³ Hazine ve Maliye Bakanlığı/ Gelir İdaresi Başkanlığı, Basit Usule Tabi Mükellefler İçin Vergi Rehberi, N: 260, Ankara, 2018, s. 2-3

⁷⁴ ÖNER, s. 52

kullandığı tespit edilenler basit usulden çıkarılır ve kazançları işletme hesabı esasında tespit edilir.

Kanunun 51. maddesinde belirtilmiş bazı ticari ve sınai faaliyetler ile uğraşanlar, genel ve özel şartları taşısalar dahi basit usulden faydalanamamaktadırlar.

2.4.3.1.3. Ticari kazancı gerçek usulde işletme hesabına göre tespit edilenler (2. Sınıf tüccarlar)

Türk vergi sistemi esas itibariyle ticari kazancı gerçek usulde tespit edilen mükellefler üzerine bina edilmiştir. Basit usule tabi olmayan gerçek kişilerin ticari kazancı gerçek usulde, yani defter kayıtlarına göre tespit edilir. Gerçek usulde gelir vergisine tabi olanlar yıllık gelirleri, iş hacimlerinin büyüklüğüne göre ikiye ayrılırlar. İş hacmi belli bir büyüklüğü aşanlar birinci sınıf tüccar olarak adlandırılır ve bilanço esasına göre defter tutarlar.⁷⁵

Aşağıda yazılı tüccarlar bilanço esasına göre defter tutarlar;

Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satanlardan yıllık alımları veya satışları tutarları Vergi Usul Kanunu 177. maddesinde belirtilen miktarlardan fazla olanlar (2017 yılı için yıllık alımlarda 170.000 TL veya yıllık satışlarda 230.000 TL, 2018 yılı için yıllık alımlarda 190.000 TL veya yıllık satışlarda 260.000 TL),

Diğer işlerle uğraşanlardan bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatı Vergi Usul Kanunu 177. maddesinde belirtilen miktarı aşanlar (2018 yılı için 100.000 TL),

Yukarıda yazılı işleri beraber yapanlardan iş hasılatının beş katı ile yıllık satış tutarının toplamı Vergi Usul Kanunu 177. maddesinde belirtilen miktarı aşanlar (2018 yılı için 190.000 TL),

Yukarıda belirtilen büyüklüklerin aşılması durumunda işletme esasına göre vergilendirilmektedir. İşletme esasına göre defter tutan esnaf ve sanatkârın iş hacmi yukarıda sayılan hadlerden %20'yi aşan bir oranda artarsa ya da arka arkaya iki dönem iş

⁷⁵ BİLİCİ/ DİLEMRE ÖDEN, s. 93.

hacmi, ilgili hadlere nazaran %20'ye yakın fazlalık gösterirse bu şartların takip eden dönemden başlayarak birinci sınıf tacir sıfatı kazanarak bilanço esasına göre defter tutarlar ve esnaf ve sanatkâr tanımının dışına çıkmış olurlar.

Aksine bilanço esasına göre tutan birinci sınıf tüccarlar yukarıda belirtilen hadlerde %20'yi aşan bir oranda düşük olması ya da arka arkaya üç dönem iş hacmi ilgili hadlerden %20'ye yakın oranda düşük seyretmesi durumunda şartların gerçekleşmesini takip eden hesap döneminden başlayarak işletme hesabına göre defter tutarlar ve esnaf ve sanatkâr unvanını alırlar.

Kazancı bu esasa göre vergilendirilen esnaf ve sanatkâr yalnızca işletme defteri tutmaktadır. İşletme defterinin sol tarafına giderler, sağ tarafına ise hasılat kaydedilmekte, olup ticari kazanç bir hesap dönemi içerisinde elde edilen hasılat ile giderler arasındaki olumlu farkı ortaya çıkarmaktadır.

2.4.3.2. Sınırların aşılması

TTK'da esnafın gelirinin belirtilen limitleri aşması durumuna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna karşın ESMK'da konuyla ilgili bir düzenleme bulunmaktadır. Esnaf ve sanatkârın belirli limitler içinde yer alması dahilinde yine mesleğini esnaf ve sanatkâr olarak faaliyet göstermeye devam edeceği ve kendi istemedikçe tacir sayılmayacağı hükme bağlanmıştır. Ancak Kanunda da yer alan esnaf ve sanatkâr sayılmak için belirlenen gelirin hacminin altı katını aşılması durumunda esnaf ve sanatkârın tercihinin bakılmaksızın tacir sayılacağı hükme bağlanmış ve aynı husus Kararnamede de düzenleme altına alınmıştır.⁷⁶

Kararnamede birinci fıkrasının a bendinin ikinci cümlesinde: “Ancak, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı iken, daha sonraki yıllarda yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı, esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerini aşanların kendileri istemedikçe ticaret siciline ve dolayısıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesindeki odalara kayıt için zorlanmaması, yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerinin altı katını aşanların ise kayıtlarının, esnaf ve sanatkâr sicili marifetiyle ticaret siciline aktarılması” şeklinde ifade edilmiştir.

⁷⁶ 21/07/2007 tarihli ve 12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

Doktrinde sınırların belirlenmesi tacir açısından değil esnaf ve sanatkâr açısından etkili olduğu, sınırlara ilişkin hükümler ile tacire getiren yükümlülüklerin esnaf ve sanatkara getirilmemesinin amaçlandığı ileri sürülmektedir.⁷⁷ Buna karşı bir görüş olarak ise anılan hüküm ticari işletmenin belirlenmesi yönünden önemli olduğu, sınırların altı katını aşmaması durumunda ticari işletme olarak sayılmayacağı böylece işleten sıfatının esnaf olarak kalacağı savunulmaktadır.⁷⁸

ESMK'da sınırların altı katını aşması halinde esnaf ve sanatkarların ticaret siciline kaydedilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu hükümden yola çıkılarak esnaf ve sanatkar iken gelir hacminin artması nedeniyle tacirlik vasfının kazanılmasına, dolayısıyla işletmenin de ticari işletme sayılmasına neden olmakta ve böylece tacirlere uygulanan hüküm ve sonuçların da doğal olarak uygulanacağı sonucu ortaya çıkmaktadır.

2.4.3.3. İlk defa faaliyete başlayan kişiler

ESMK, TTK ve Kararnamede ilk defa faaliyete başlayan kimseler ile ilgili özel bir hüküm bulunmamaktadır. Doktrinde bu konuya değinilmekte ve iki farklı görüş ileri sürülmektedir.

Bir görüşe göre Ticaret Sicili Tüzüğünde yer alan hükme göre kural olarak bir yıllık sürenin beklenmesi gerektiği, ancak ilk faaliyet yılı içinde belirlenen limitlerin aşılması durumunda esnaf ve sanatkar olarak değil tacir olarak kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır.⁷⁹

Diğer bir görüşe göre ise tüzük hükümlerinin sadece sicile ilişkin olması nedeniyle uygulanmasının mümkün olmayacağı yönündedir. TTK hükümleri gereğince kişinin geliri elde etme niyetine öncelik verilmesi gerektiği vurgulanmakta, ilk yıl belirli oranda gelir sağlanmasının zorunlu olmadığı ifade edilmektedir.⁸⁰ Ayrıca gelirin limitinin altı katına aşması durumuna kadar ticaret siciline kaydedilmenin zorunlu olmaması durumu da yine işletenin niyetinin ön plana çıktığını gösteren bir husus olarak belirtilmekte olup,

⁷⁷ ARKAN, s. 30; KIRCA, s. 295-304, s. 301; KARAYALÇIN, s. 230.

⁷⁸ DOMANIÇ, Hayri/ ULUSOY, Erol, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, İstanbul, 2007, s. 253.

⁷⁹ ÜLGEN/ TEOMAN/ HELVACI/ KENDİGELEN/ KAYA/ NOMER/ ERTAN, s. 147-148.

⁸⁰ BAHTİYAR, s. 22.

kanaatimizce ikinci görüşün anılan hükümlerle de desteklenmesi ile birlikte daha yerinde olduğu düşünülmektedir.

2.4.3.4. Birden fazla kişinin aynı işletmeyi işletme durumu

Bir işletmenin birden fazla işletilmesine ilişkin olarak her iki Kanunda ve Kararnamede herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Vergi hukuku yönünden birden fazla kişinin bir işletmeyi işletmesinden ziyade elde edilen gelirin hacmi önem arz etmektedir. Zira elde edilen gelirlerin altı katı olarak ifade edilen limiti aşması durumunda işletenin esnaf sayılmayacağı sonucuna ulaşılmakta, ancak esnaf sayılmaması nedeniyle kişinin tacir olarak kabul edileceği de ifade edilmemektedir. Bu durumda ticari işletme halihazırda işletilmemekte, sadece esnaf sayılmayacak biri tarafından işletilen bir esnaf işletmesinin varlığından bahsedilmektedir.⁸¹

Yapılan eleştiriler neticesinde bir kişiye ait birden fazla işletme bulunuyor ve işletmelerin gelirleri esnaf sayılma haddini aşmıyorsa o zaman esnaf işletmesi olarak kabul görmesi gerekmektedir.⁸²

Ticaret hukukunda işletme esası kabul edilmekte, ancak gerçek kişiler açısından vergi mükellefiyetleri bireysel olarak değerlendirilmekte olup, TTK'ya göre her işletmenin birbirinden bağımsız olduğu, bu nedenle de her işletmeye ait faaliyetlerden elde edilen gelirlerin ayrı olarak değerlendirilmesinin TTK hükümlerine uygun olmasına rağmen vergi hukuku düzenlemelerine aykırı kabul edilmektedir.⁸³

2.4.4. Esnaf ve Sanatkâr İşletmelerinin KOBİ'ler Arasındaki Yeri

Türkiye'de ticari işletmelerin yıllık elde ettiği ciroya göre işletme sınıflandırmasına tabi tutulmaktadır. Yapılan sınıflandırma sonucunda KOBİ olarak adlandırılan ve büyük işletmelere göre daha küçük çaplı olan mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler ayrımı yapılmaktadır. Bu ayrıma göre; yıllık cirosu 3 milyon TL altında olan işletmeler mikro, 3

⁸¹ KIRCA, s. 304; ŞENYÜZ, s. 49; ÜREL, s. 333.

⁸² KIRCA, s. 303.

⁸³ KIRCA, s. 303-304.

ila 25 milyon TL arasındakiler küçük, 25 ile 125 milyon TL arasında olanlar orta boy işletme sayılmaktadır.⁸⁴

5362 sayılı Kanuna göre düzenlenen ve NACE’de belirlenen 307 meslekte faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarlar her yıl elde ettikleri yıllık ciro kapsamında mikro veya küçük işletme sayılmaktadır.

Ülkemizde Ağustos 2018 tarihi itibarıyla yaklaşık 1,7 milyon esnaf ve sanatkar, 1,8 milyon civarında ise esnaf ve sanatkar işletmesi bulunmaktadır.⁸⁵

Bu itibarla; VUK’ta sayılan kriterler sonucunda esnaf ve sanatkar işletmelerinin yıllık gelirleri 1 milyon TL’nin⁸⁶ altında sayıldığından bu işletmeler mikro işletmeler sınıfına dahil olmaktadır.

Şekil 2.1. Türkiye KOBİ Tanımı⁸⁷

İşletme Türü	Çalışan Sayısı	Yıllık Ciro
Mikro	< 10	< 3 milyon TL
Küçük	< 50	< 25 milyon TL
Orta	< 250	< 125 milyon TL

⁸⁴ 18/11/2005 tarihli ve 25997 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmeliğinin 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi; SEYHAN, s. 23.

⁸⁵ İnternet: <https://esbis.gtb.gov.tr/SitePages/ESGMDenetim/Anasayfa.aspx> (01.08.2018)

⁸⁶ Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunun tespit edeceği ve Resmî Gazetede yayımlanacak esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dahil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedeni çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunanlardan 213 sayılı Vergi Vergi Usul Kanunu’nun 177 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentlerinde yer alan nakdi limitlerin yarısını, (2) numaralı bendinde yazılı nakdi limitin tamamını aşmayanların esnaf ve sanatkâr sayımları ile esnaf ve sanatkâr siciline ve dolayısıyla esnaf ve sanatkarlar odalarına kaydedilmeleri

⁸⁷ 18.11.2005 tarihli ve 25997 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik

2.5. Esnaf ve Sanatkâr İşletmesinin Almanya ve Fransa Yönünden Karşılaştırılması

2.5.1. Almanya’da Zanaatkârlık Mesleği

Almanya’da esnaf ve sanatkârlık, esnafa yönelik olarak değil sadece zanaatkârlık mesleğine ilişkin olarak düzenlenmiştir. Zanaatkâr, ‘Handwerker’ olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım el emeğiyle üretilen bir mal veya ürün anlamına gelmektedir. Zanaat mesleğine ilişkin mevzuat, “Handwerksordnung (HwO)”⁸⁸ adlı Zanaat Kanununda düzenlenmektedir. Düzenlemelere göre zanaatkâr olabilmek Kanunda yer alan mesleklerde faaliyet göstermek gerekmektedir.⁸⁹

Kanunda bu meslekler A, B1 ve B2 olmak üzere üç grup altında düzenlenmektedir.

A grubu mesleklerde, toplam 41 meslek alanında ve önceden alınan ruhsat ile yapılabilen meslekler yer almaktadır. Bu grupta ustalık belgesi de önem arz etmektedir.⁹⁰

Bu mesleklerde faaliyet gösteren işletmeler zanaat sektörünün %59,5’ini oluşturmaktadır. B1 grubu mesleklerde ise, ruhsata tabi olmaksızın icra edilebilecek zanaat olarak 53 adet meslek sıralanmaktadır. Bu grupta ustalık belgesi (diploması)⁹¹ isteğe bağlı olarak alınmaktadır. B2 grubunda yer alan meslekler ise, ruhsata tabi olmayan zanaat benzeri icra edilebilen mesleklerdir. B1 ve B2 gruplarında faaliyette bulunmak için ise ustalık belgesi şartı aranmamaktadır.⁹²

⁸⁸ 30/09/1953 tarihli Handwerksordnung (HwO)

⁸⁹ SEYHAN, s. 3.

⁹⁰ SEYHAN, s. 3.

⁹¹ Almanya’da ortaokuldan ikili sisteme geçiş gerçekleşmektedir. Mesleki Okullarda, zanaatkâr meslekleri (berberlik, kasaplık, fırıncılık vs.), teknik eğitim gerektiren meslekler (oto tamirciliği, optikerlik vs.) ve hizmet sektörüne dönük (satış elemanlığı, büro işleri, bankacılık gibi) mesleklerin icrasına dönük eğitim verilmektedir. Mesleki eğitim veren okullarda öğrenci teorik eğitim almak için haftanın belli günleri meslek okuluna gitmekte, ayrıca pratik eğitim almak için de alanıyla ilgili bir işletmede çalışmaktadır. Teorik eğitim kamu okullarında verilebildiği gibi meslek kuruluşlarının kurduğu eğitim birimlerinde de verilebilmektedir. Yılda yaklaşık 150 bin öğrenci meslek okuluna başlamakta ve bu eğitim en az 2, en fazla da 3,5 yıl sürebilmektedir. Bu süreç usta ve çırak arasında imzalanan bir sözleşme ile taahhüt altına alınmaktadır. Ortaokul seviyesine gelmiş öğrencilerin üç veya üçbuçuk yıl meslek eğitimi, yani çıraklık eğitimi alınmaktadır. Bu eğitimin akabinde bir sınav yapılmaktadır. Sınavdan başarılı olunması halinde çıraklık diplomasında sahip olunur.

Mesleki eğitim almadığı halde bir meslekte en az 6 yıl deneyim kazanmış kişiler de bu sınavı vererek ustalık belgesi alabilmektedir.

Ustalık eğitiminin tamamlanmasının ardından içerisinde ustaların da yer aldığı bir heyet tarafından sınav yapılmakta ve adayın yeterli bulunması durumunda kişi ustalık belgesi ile belgelendirilmektedir.

⁹² SEYHAN, s. 3.

Anılan gruplardaki mesleklerin dışında faaliyet gösterenler ise tacir veya sanayici sayılmaktadır. Tacir ve sanayicilerle ilgili düzenlemeler, Ticaret Kanununda (Handelsgesetzbuch-HGB) düzenlenmiştir.⁹³

Almanya’da 100’ün üstünde Zanaatkârlık mesleği bulunmakta olup, bunlar 8 sektör altında, aşağıda yer alan meslek grupları altında sıralanmıştır.⁹⁴

- İnşaat Sektörü,
- Metal ve Elektronik Sektörü,
- Tahta ve Plastik Madde Sektörü,
- Konfeksiyon, Tekstil ve Deri Sektörü,
- Gıda Sektörü,
- Sağlık, Vücut Bakımı ve Temizlik Sektörü,
- Grafik-Biçimlendirme Sektörü,
- Cam-Kâğıt-Seramik ve Diğerleri Sektörü.

Zanaatkâr işletmeleri arasında inşaat sektöründe faaliyet gösterenler %39,2 ile ilk sırada yer almakta, ikinci sırada ise kişisel hizmetler sektörü (%21,9) gelmekte ve ticaret sektörü (%12,8) ile takip etmektedir.⁹⁵

⁹³ SEYHAN, s. 3.

⁹⁴ İnternet: <http://www.zdh.de/en/zanaat-meslekleri.html> (14.07.2018)

⁹⁵ İnternet: <http://www.zdh.de> (14.07.2018)

Çizelge 2.2. Almanya'da Zanaat Meslekleri⁹⁶

Ustalık Gerektiren Meslekler (Grup A)	Ustalık Gerektirmeyen Meslekler (Grup B)	Ustalık Gerektirmeyen Zanaat Benzeri Meslekler (Grup B2)
1. Duvar ustalığı ve beton işçiliği 2. Fırın ve hava ısıtma mühendisliği 3. Çatı marangozluğu 4. Çatı kaplama 5. Yol inşaatı ustalığı 6. Sıcak, soğuk ve ses yalıtımı 7. Artezyen ustalığı 8. Taş duvar ve heykeltıraşlık 9. Alçı ustalığı 10. Boya-Badana Ustalığı 11. İskele kurulumu 12. Baca temizleyiliği 13. Tornacı 14. Cerrahi mekanikerliği 15. Karoseri ve araç üreticiliği 16. Hassas cihaz mekanikerliği 17. Bisiklet/motosiklet tamirciliği 18. Soğutma sistemleri ustalığı 19. Bilişim teknisyenliği 20. Motorlu taşıt	1. Fayans, parke ve mozaik ustalığı 2. Beton taş ve çimento mozaik ustalığı 3. Zemin ustalığı 4. Gemi ve ekipman üreticiliği 5. Saatçilik 6. Oymacılık 7. Metal işleme ustalığı 8. Galvanizleme ustalığı 9. Metal ve çan dökümcülüğü 10. Bıçak ve kesici alet ustalığı 11. Altın ve Gümüş eşya imal ve tamirciliği 12. Parke döşemeciliği 13. Panjur ve güneş koruma ustalığı 14. Modelistlik 15. Fildişi oyma ve oyuncak üreticiliği 16. Tahta heykel oymacılığı 17. Fıçı, varil üreticiliği 18. Hasır ve örme ustalığı 19. Terzilik 20. Tekstil tasarımcılığı 21. Şapka üreticiliği 22. Yelken üreticiliği 23. Kürkçülük	1. Demir bağlama ustası 2. Dış cephe dekorasyonu 3. Yer döşeme ustalığı 4. Asfalt ustalığı 5. Dış cephe kaplama 6. Isı Yalıtımı 7. Ahşap doğramacılığı 8. Fore kazık ustalığı 9. Beton matkap kullanıcısı 10. Tiyatro ve Ekipmanları Ressamları 11. Dekorasyon için tel rafları imalatı 12. Metal taşlama ve metal parlaticı 13. Demir testeresi bileycilik 14. Petrol, yağ, su tankı imalatı 15. Boru ve kanal temizleyiciler 16. Kablo döşeme 17. Ahşap ayakkabı imalatı 18. Ahşap blok yapımcıları 19. Ahşap fıçı yapımcıları 20. Ahşap merdiven üreticisi 21. Ahşap tekne üreticisi 22. Ahşap lastik üreticileri 23. Ahşap çatı yapımcıları 24. Standart prefabrik yapı bileşenleri montajı

⁹⁶ Zanaat Kanunu (Handwerksordnung), A ve B bölümleri.

teknisyenliği	24. Kunduracı	(örneğin pencere, kapı, çerçeve, raflar)
21. Tarım makineleri tamirciliği	25. Saraçlık ve deri işlemeciliği	25. Fırça ve fırça üreticisi
22. Silâh üreticiliği	26. Perdecilik	26. Erkek dış giyim için Ütü
23. Tesisatçılık	27. Değirmencilik	27. Vitrin dekorasyonu
24. Tesisat ve ısıtma teknikerliği	28. Bira üreticiliği	28. Kumaş işleme
25. Elektrik teknikerliği	29. Şarap üreticiliği	29. Tiyatro kostümü üretimi
26. Elektrik makine teknisyenliği	30. Kuru temizlemecilik	30. Stor perde üretimi
27. Marangozluk	31. Mum üreticiliği	31. Kumaş Boyama
28. Tekne ve gemi inşaatı	32. Bina Temizlikçiliği	32. Tekstil el yazıcı
29. İplik üreticiliği	33. Camdan ürün imalatı	33. Örücü
30. Fırıncılık	34. Hassas Optik	34. Tadilat (terzilik) işleri
31. Pastacılık	35. Cam ve porselen boyamacılığı	35. Eldiven üreticiliği
32. Kasap	36. Kıymetli taş ve gravür ustalığı	36. Basit ayakkabı onarımı
33. Optikerlik	37. Fotoğrafçılar	37. Tabakçılık
34. İşitme cihazı teknikerliği	38. Ciltçilik	38. Sakatatçılık
35. Ortopedi teknikerliği	39. Matbaacılık	39. Dondurma üreticiliği
36. Ortopedik ayakkabıcılık	40. Baskı işleri	40. Kemik işleme vs kasabı
37. Dış teknisyenliği	41. Damgacılık	41. Kolalama, kumaş parlatma
38. Kuaförlük	42. Seramikçilik	42. Hızlı Temizleyicilik
39. Camcılık	43. Org imalatçılığı	43. Halı Yıkamacılığı
40. Cam imalatı	44. Piyano ve klavye imalatçılığı	44. İçecek hat temizleyiciliği
41. Lastik ve vulkanizasyon ustalığı	45. Akordeon imalatçılığı	45. Estetisyenlik
	46. Keman imalatçılığı	46. Makyaj sanatçılığı
	47. Yaylı çalgı üreticiliği	47. Cenaze levazımatçılığı
	48. Pirinç enstrüman üreticiliği	48. Abajur Üretimi (özel sipariş)
	49. Nefesli enstrüman üreticiliği	49. Piyano tamirciliği
	50. Telli çalgı üreticiliği	50. Tiyatro heykeltıraş
	51. Yıldızcılık	51. Pervane üretiliği
	52. Tabela ve neon tabela İmalatçılığı	52. Şemsiye üreticiliği
		53. Taş baskıcılığı
		54. Vurmalı çalgı üreticiliği

2.5.1.1. Zanaatkârlık mesleğinin hukuki niteliği

Zanaatkarlık (Handwerk) mesleği kanuni bir düzenlemeye dayanmaktadır. Bu düzenleme Almanya’da ilk olarak 1953 yılında yürürlüğe girmiştir. Esasen söz konusu mevzuat, düzenlemeye gidilmesine gerek duyulması nedeniyle gerçekleştirilmiştir. Zanaatkarlık ile ilgili yasal düzenlemeler Zanaat Kanununda (Handwerksordnung-HwO) yer almaktadır.⁹⁷

Kanunda zanaatkar vasfına sahip olma, hangi mesleklerin zanaatkarlık kapsamında olduğu, mesleki eğitim sistemi, meslek kuruluşları, sicil, gelir ve giderlerle ilgili konulara yer verilmiştir.⁹⁸

Almanya’da zanaatkar, tacir ve sanayicilik vasıflarına göre ayrılmaktadır. Burada esas alınan ve en önemli kriter Zanaat Kanununda yer alan mesleklerden birinde faaliyet göstermek olarak görülmektedir.⁹⁹

Sayılan mesleklerden herhangi birinde faaliyet gösteren zanaatkar, en az bir kişiden oluşan bir işletmenin de sahibi olabilmektedir. İşletme açısından önemli olan husus, bağımsız bir şekilde ve işletmede devamlılık esasına göre çalışmaktır.¹⁰⁰

Zanaatkar olmak, ‘tacir veya sanayici olamaz’ anlamına gelmemektedir. Zanaatkarların en önemli vasıfları bir ürünü el emeğiyle ortaya çıkarmaktır. Zanaatkar tarafından üretilen mal ya da ürün aynı zamanda satışı da yapıyorsa, o zaman zanaatkar aynı zamanda tacir (Händler, Kaufmann) veya sanayici (Industrieller) olabilmektedir. Bu işletmelere karma işletmeler (Mischbetriebe) denilmektedir.¹⁰¹ Örnek verilirse, bir araba tamircisi aynı zamanda bir araç galerisi (Autohaus) varsa, yeni veya kullanılmış arabaları satıyorsa, yani ticari bir işletme işletiyorsa o zaman o kişi hem zanaatkar hem de tacir sayılmaktadır.¹⁰²

⁹⁷ SEYHAN, s. 7.

⁹⁸ SEYHAN, s. 7.

⁹⁹ Zanaat Kanununun birinci maddesinde zanaatkarlığa haiz olmak için gerekli vasıflardan bahsedilmiştir.

¹⁰⁰ HwO 1. maddesinde ifade edilmiştir; SEYHAN, s. 7.

¹⁰¹ SEYHAN, s. 7.

¹⁰² SEYHAN, s. 7. (Kanunda devamlılık ve bağımsızlık unsurlarına göre çalışma hüküm altına alınmıştır.)

2.5.1.2. Zanaatkârlık Mesleğinin KOBİ'ler Arasındaki Yeri

Zanaatkârlık mesleğiyle ilgili alanlarda faaliyet gösteren İşletmeler Kanuna göre zanaatkâr işletmesi olarak adlandırılmaktadır. Bir işletmenin zanaatkâr işletmesi sayılmasında önemli olan kriter, işletmenin faaliyet alanının söz konusu meslek alanlarından birinde yer almasıdır, sınıflandırma için çalışan sayısı ve ciro dikkate alınmamaktadır.¹⁰³

Almanya'da faaliyet gösteren zanaatkar işletmelerinin genellikle, çalışan sayısının 10'un altında ve yıllık cirosunun 2 milyon Avro'nun altında olması nedeniyle KOBİ (küçük ve orta ölçekli işletmeler) (Kleine und Mittlere Unternehmen KMU-Mittelstand) olarak sayılmaktadır.¹⁰⁴ Zanaatkâr işletmeleri ayrı ele alınarak, bu kesime özgü tanımlar ve yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Zanaatkar işletmeleri, ticari ve sanayi işletmelerinden ayrılmaktadır. Buradaki en önemli kıstas, yasal düzenlemeyle sınırı çizilen zanaatkârlık mesleklerinden birinde faaliyet göstermektir. Yine bir zanaatkar icra ettiği mesleğinin yanında ayrıca ürettiği mamullerin satışını da yaparak kazanç sağlaması halinde tacir sayılmaktadır.

Almanya'da zanaatkâr işletmeleri, istihdamdaki % 12,8'lik payları ile yaklaşık 5,35 milyon kişiye iş imkânı sağlamaktadır. Zanaatkar işletmelerinin ortalama çalışan sayısı 5'tir, bu kapsamda zanaatkâr işletmeleri genellikle mikro işletmeler arasında yer almaktadır.¹⁰⁵ 2017 yılı Aralık ayı verilerine göre Almanya'da 3,68 milyon işletme bulunmakta ve bunların yaklaşık 1 milyonu (% 27,1'i) zanaatkâr işletmesi oluşturmaktadır¹⁰⁶.

Alman zanaatkâr kesimi, 1 milyon zanaatkâr işletmesi ile birlikte 2017 yılı itibarıyla 507,5 milyar Avro toplam ciroları ve katma değerdeki 188,2 Milyar Avro'luk katkılarıyla

¹⁰³ SEYHAN, s. 8.

¹⁰⁴ SEYHAN, s. 8.

¹⁰⁵ İnternet: <https://www.zdh.de/daten-fakten/betriebszahlen/beschaeftigte-umsaetze.html> (10.01.2018)

¹⁰⁶ İnternet: www.zdh.de Zentralverband des Deutschen Handwerks (10.01.2018).

Alman ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Almanya’da mesleki eğitim alan her 100 çıraktan 28’i zanaatkâr işletmelerinde eğitim görmektedir.¹⁰⁷

Çizelge 2.3. Almanya Zanaatkar İşletme Oranları¹⁰⁸

Meslekler	2017 yılı itibarıyla	Oran
A (Ustalık belgesi gerektiren meslekler)	587 506	% 58,6
B1 (Ustalık belgesi gerektirmeyen mesleklerler)	232 712	% 23,2
B2 (Zanaatkar benzeri meslekler)	182 796	% 18,2
Toplam	1 003 014	

KOBİ’lerle ilgili olarak Almanya’da “BMWİ” Federal Ekonomi ve Teknoloji Bakanlığı yetkilidir. Anılan Bakanlık “Mittelstand” olarak adlandırılan ve içinde zanaatkar işletmelerinin de bulunduğu ekonominin orta direği sayılan kesim ile ilgili politikaları da yürütmektedir. Orta direk içinde yer alan zanaatkar işletmeleri, Bakanlığın yetkili olduğu alanlardan biridir.¹⁰⁹ Alman ‘Mittelstand’ işletmeleri, çıkarlarını temsil eden ve bazen kamu ile ilgili önemli görevleri üstlenen, işletmelerin ihtiyaçlarına yakın olan özellikle odalar ve dernekler gibi güvenilir kurumlarla işbirliği içindedir ve destekler çoğunlukla işletmelerin üye oldukları odalar aracılığıyla yürütülmektedir.¹¹⁰ ‘Alman Mittelstand’ İşletmelerine, Ar-Ge, kalifiye eleman, dış ticaret ve yatırım, finansman ihtiyaçları, girişimcilik ve şirket devirleri gibi önemli konularda devlet desteği sağlanmaktadır. Alman zanaatkâr işletmeleri,

¹⁰⁷ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Esnaf ve Sanatkarlar Teşvik ve Destek Sistemi (ESDES) Kurulması Projesi, Yurt dışı İncelemeleri, Almanya Raporu, Ankara, 2014, s. 13.

¹⁰⁸ İnternet: <http://www.zdh-statistik.de/application/index.php?mID=3&cID=47> (10.01.2018)

¹⁰⁹ İnternet: <http://www.bmwi.de/DE/Themen/Mittelstand/Mittelstandspolitik/handwerk,did=259114.html> (23.07.2018)

¹¹⁰ İnternet: <http://www.bmwi.de/DE/Themen/Mittelstand/Mittelstandspolitik/handwerk,did=259114.html> (23.07.2018)

tüm dünyada mikro işletmeler gibi, zanaatkâr işletmelerinin de kendi içlerinde, KOBİ'lerle ve büyük ölçekli işletmelerle yüksek rekabet içinde olmaktadır.¹¹¹

Çizelge 2.4. Orta Direk Enstitüsü KOBİ Tanımı¹¹²

İşletme Türü	Çalışan Sayısı	Yıllık Ciro
Küçük	< 9	< 1 milyon €
Orta-ölçekli	< 499	< 50 milyon €
KOBİ	< 500	< 50 milyon €

Çizelge 2.5. Avrupa Komisyonu KOBİ Tanımı¹¹³

İşletme Türü	Çalışan Sayısı	Yıllık Ciro	Yıllık Bilanço Toplamı
Mikro	< 10	≤ 2 milyon €	≤ 2 milyon €
Küçük	< 50	≤ 10 milyon €	≤ 10 milyon €
Orta-ölçekli	< 250	≤ 50 milyon €	≤ 43 milyon €

¹¹¹ İnternet: <http://www.bmwi.de/DE/Themen/Mittelstand/Mittelstandspolitik/handwerk,did=259114.html> (23.07.2018); SEYHAN, s. 10.

¹¹² İnternet: <http://www.ifm-bonn.org/definitionen/kmu-definition-des-ifm-bonn/> (Institut für Mittelstand-IfM (09.05.2018))

¹¹³ İnternet: http://kobi.tobb.org.tr/index.php?option=com_content&id=134&Itemid=226 (04.10.2018)

2.5.2. Fransa’da Zanaatkârlık Mesleği

Fransa’da zanaatkar, Zanaatkar Kanununun (Code de l’Artisanat)¹¹⁴ birinci başlığında tanımlanmış olup, söz konusu Kanuna göre zanaatkar, zanaatkar işletmesinde yer alan niteliklere sahip olarak bağımsız ve süreklilik arz eden bir işte çalışan veya profesyonel olduğuna dair bir sertifikası bulunan kişidir.¹¹⁵

Zanaatkar işletmesinin, özellikle bir usta ve çalışanları olan ve zanaatkarlık mesleğinde faaliyet göstermesi, bir ustalık belgesine sahip olan veya mesleki tecrübenin sertifikalandırılabilmesi ya da eğitim görmüş olması ya da uzun süre ilgili meslekte faaliyet gösteriyor olması gerekmektedir.¹¹⁶

Fransa’da zanaatkâr, ‘artisan’ olarak ifade edilmiş, asıl veya tali faaliyet olarak sabit yerde, açıkta veya gezici olarak sürdürülebilir üretim, dönüştürme, onarım ve hizmetinde ekonomik faaliyet gösterilmesi olarak tanımlanmıştır.¹¹⁷

Zanaatkârlık sektöründe, faaliyet türü yanında istihdam edilen kişi sayısına bağlı bir sınırlama da mevcuttur. Zanaatkârlar, şahıs veya şirket işletmesi olarak, en çok 10 işçi çalıştırabilirlerken yöneticileri usta zanaatkarlık¹¹⁸ gibi özel yeterliğe sahipse bu sayı 15’e kadar çıkabilmektedir.¹¹⁹

Fransa’da zanaatkar işletmeleri, işletme yapıları ile sundukları hizmet ve ürünlerle ekonomide önemli bir yere sahiptir.

Zanaatkar vasfına sahip olmak, zanaatkâr işletme siciline kayıtlı olmakla bitmemektedir. Kayıt ile birlikte zanaatkârlık belgesine de sahip olmak gerekmektedir. Zanaatkârlık belgesine sahip olabilmek için meslek standartları, sınav ve belgelendirme sistemi oluşturulmuştur. Fransa’da zanaatkâr olarak kabul edilen dört temel meslek sektörü bulunmaktadır.

¹¹⁴ SEYHAN, s. 11; <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006075116> (04.10.2018)

¹¹⁵ Code de l’artisanat 1. bölüm 4. maddede yer almaktadır.

¹¹⁶ SEYHAN, s. 11.

¹¹⁷ SEYHAN, s. 11.

¹¹⁸ Ustalık belgesi, ilgili zanaatkar odaları tarafından, yasal çerçevede düzenlenmiş listelerde yer alan mesleklerdeki şartları taşıyan kişilere verilmektedir; SEYHAN, s. 11.

¹¹⁹ [Internet: http://www.cma94.com/chef-dentreprise-artisanale/effectuer-une-formalite/pour-qui.html](http://www.cma94.com/chef-dentreprise-artisanale/effectuer-une-formalite/pour-qui.html) (10.10.2017)

Bunlar;

- Gıda sektörü,
- Yapı ve inşaat işleri sektörü,
- Tamirat ve hizmet işleri sektörü,
- İmalat işleri sektörü

olarak ayrılmıştır.

Yukarıda sayılan dört meslek sektöründe toplamda 250 adet zanaatkarlık mesleği tefrik edilmiştir.¹²⁰

Fransa’da zanaatkar işletmesinin tanımsal olarak üç kriteri¹²¹ bulunmaktadır, bunlar;

1- Gıda, yapı ve inşaat işleri, tamirat ve hizmetler ile diğer imalat sektörlerinde yer alan bir meslekte faaliyet gösteriyor olmak,

2- İşletmede 10 kişiden az eleman çalıştırmak,

3- Yıllık cirosu 2 milyon Avro’nun altında olmak.

Fransa’da zanaatkar olarak ifade edilen artisan olabilmek için, mesleki yeterlilik belgesi sahibi (*certificat d'aptitude professionnelle*) olması ve mesleki eğitim diploması sahibi (*brevet d'études professionnelles*) olması ya da bu mesleklere eş değer olarak en az altı yıllık mesleki deneyimi olması gerekmektedir. Kabul edilen meslekler Sanatsal Meslekler Ulusal Enstitüsünde liste halinde sayılmıştır¹²².

El sanatları ile ilgili faaliyet gösteren zanaatkarlar ‘Artisan d’art’ olarak ifade edilmektedir. El sanatlarıyla ilgili faaliyet gösterenler (*certificat d'aptitude professionnelle*) en azından meslekle ilgili eşdeğer nitelikte bir diplomaya sahip olmalı ya da en az altı yıldır

¹²⁰ SEYHAN, s. 12.

¹²¹ İnternet: <https://www.apce.com/pid14829/liste-des-activites-artisanales.html?espace=1> (12.05.2018)

¹²² İnternet: <http://www.institut-metiersdart.org/metiers-d-art> Institut national des métiers d'art. (10.05.2018)

zanaatkar sicilinde (*répertoire des métiers*) kayıtlı olması gerekmektedir. El sanatları ile ilgili meslekler zanaatkarlarla ilgili Bakanlık tarafından belirlenmektedir.¹²³

Fransa’da zanaatkarlık mesleği, ustalık belgesi (*brevet de maîtrise*) sahibi olan ve en az iki yıllık mesleki deneyimi ve zanaatkar odaları tarafından tutulan zanaatkarlar sicilinde kaydı bulunan kişilerce icra edilebilmektedir.¹²⁴

Öte yandan ustalık belgesi sahibi olmaksızın da, en az on yıldır zanaatkarlar sicili kaydı bulunan ve mesleki deneyimini kanıtlayan veya mesleki eğitim konularında kendini geliştiren kişiler de bir zanaatkar işletmesi açabilmektedir.¹²⁵

Çizelge 2.6. Fransız Zanaatkar Meslekleri Listesi¹²⁶

Gıda işleme	Yapı ve İnşaat	İmalat	Servis ve Hizmet
Unlu mamuller ve makarna imalatı (pişirme terminalleri hariç) Ekmek ve unlu mamuller Pasta	Alarm sistemleri takılması ve izleme faaliyetleri ilgili işler	Tekstil Üretimi	Nalbantlık
Et işleme ve et ürünleri hazırlama	Özel inşaat faaliyetleri	Giyim, kürk imalatı, örme ve tığ işi	Septik sistemlerinin bakımı
Tezgahlar ve pazar yerleri vasıtasıyla et ve et bazlı ürünlerin perakende ticareti	İnşaat mühendisliği (gayrimenkul geliştirme arazi alt bölümleri geliştirilmesi hariç)	Deri ve ayakkabı imalatı	Motorlu Taşıt Bakım ve Onarım
Marketlerde et ve et ürünlerinin perakende	Konut ve konut dışı	Kağıt ve mukavva	Motosikletlerin

¹²³ SEYHAN, s. 13.

¹²⁴ SEYHAN, s. 13.

¹²⁵ SEYHAN, s. 13.

¹²⁶ <https://www.apce.com/pid14829/liste-des-activites-artisanales.html?espace=1> (12.05.2018), <https://www.cfe-metiers.com/HTM/activites.aspx> (12.05.2018); SEYHAN, S. 13-16.

ticareti	binaların inşaatı	imalatı	bakım ve onarımı
Balık, kabuklu ve yumuşakçaların satışı ve işlenmesi	Amyant, kurşun bazlı boya çıkarılması	Manuel baskı	Marketlerde bitki, çiçek ve çiçek düzenlemeleri hazırlanması ve satışı
Balık, kabuklu ve yumuşakçaların tezgahlarda hazırlanarak perakende satışı	Tehlikeli olmayan atık üretimi ve işlemi, kül ve cüruf yakma	Baskı faaliyetler öncesi	Tezgahlar ve pazar yerlerinde vasıtasıyla bitki, çiçek ve çiçek aranjmanları hazırlanması ve satışı
Bu ürünlerine dayalı hazırlıkları ile uzman mağazalarda balık, kabuklu hayvanlar ve yumuşakçaların perakende ticareti	Madencilik ve taş ocakçılığı için destekleyici diğer faaliyetler	Ciltçilik ve ilgili hizmetler	Motosiklet ve binek araç hizmetleri de dahil olmak üzere taksi ile yolcu taşımacılığı,
Hazır-yemek üretimi, paketleme perakende satışı	Madencilik ve taş ocakçılığı	Kayıtlı medyanın çoğaltılması	Hizmetler Hareketli
Depolama dahil meyve ve sebzelerin işlenmesi (dördüncü aralık ürünleri hariç)	Altın kaplamacılığı	Zift ve zift kok üretimi	Çekme ve yol yardımı hizmetleri
Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı		Turba Aglomerasyon	ITV
Süt Ürün İmalat		Kimya endüstrisi	Posterler Pose
Nişasta ve tahıl ürünleri üretimi		Yapay tatlandırıcılar imalatı	Étalagiste faaliyetleri

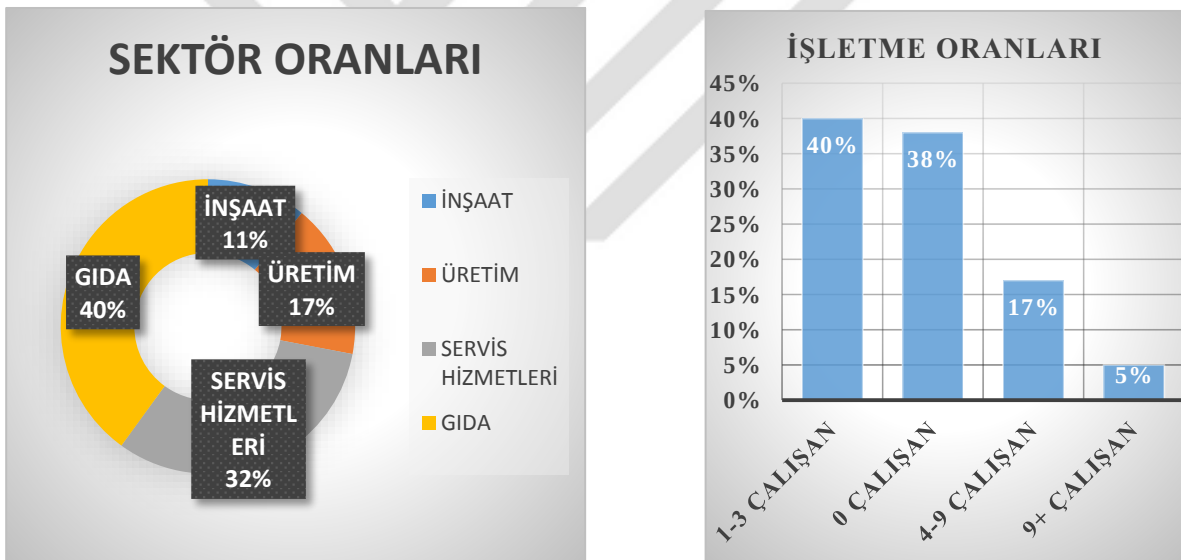
Diğer gıda ürünleri imalatı		Vatka, şeritler, gazlı bez imalatı ve tıbbi amaçlar ve radyoaktif maddelerin teşhis bandajlar	(Gazete fotoğrafçılığı ya da sanat fotoğrafçılığı hariç) Fotoğrafçılık faaliyetleri
Hayvan yemi üretimi		Kauçuk ve plastik imalatı	Binaların genel temizliği
Alkollü içkiler üretimi		Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	Endüstriyel temizlik ve binaların temizlik faaliyetleri
Köpüklü şarap üretimi		Metalurji	Dezenfeksiyon ve deratizasyon
İçecek imalatı		Özel metal	(Yollar ve kar temizleme hizmetleri hariç) Diğer temizlik
		Bilgisayar, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	Çeşitli idari hizmetler (idari hizmetler ofisine sınırlı kombine hariç)
		Elektrikli teçhizat imalatı	Dokuman çoğaltma (çoğaltma ve nakliye belgeleri ve hesabına sekreterliğine hariç)
		Makine ve diğer ekipmanların imalatı	Paketleme faaliyetleri
		Otomotiv Endüstrisi	Ambulanslar

		Çeşitli ulaşım araçlarının imalatı	Kukla gösterisi
		Mobilya imalatı	Sanat eseri restorasyonu
		(Reçeteli gözlük üretimi ve gözlük lensleri hariç) diğer imalat	Bilgisayarların ve iletişim ekipmanlarının tamiri
		Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	Kişisel ve ev eşyalarının onarımı
		Nükleer atıkların toplanması	Çamaşır temizleme ve boyama kürkleri (kırtığı hariç)
		Tedavi ve radyoaktif nükleer atıklarının yok edilmesi	Kuaförlük
		Batıklar demontajı	Tıbbi amaçlı olmayan kozmetik, masaj, sağlık ve güzellik bakımı
		Sıralanan maddelerin Kurtarma	Mumyalama, morg bakımı, tahnit
		İş formları baskısı, Düzenlemesi	Evcil hayvan tımarı
		Ağaç ve ağaç ürünleri ve mantar, saman	

		ürünleri imalatı ve malzemeleri örme (endüstriyel odun üretimi dışında: yığınları, direk, maden kereste ...)	
--	--	--	--

Fransa'da 2018 yılı itibariyle yaklaşık 3 milyon çalışanı olan 1.2 milyon zanaatkar işletmesi bulunmakta olup, bu işletmelerin yaklaşık olarak ekonomiye katkısı yıllık 300 milyar Avro'dur.¹²⁷ İlk sırada yapı ve inşaat işleri, ikinci sırada servis ve hizmet işleri, üçüncü sırada imalat işleri ve en sırada gıda ile ilgili işler gelmektedir. Zanaatkar işletmelerinde çalışanların sayısı 3 milyon kişiyi geçmektedir.¹²⁸

Şekil 2.1. Fransa'da Mikro İşletmelerin Oranları¹²⁹

Zanaatkar işletmeleri, ülkenin %31'i kırsal alanlarda, %41'i nüfusu 200.000 altında olan belediye sınırları içinde, %28'i ise 200.000'den fazla nüfusu bulunan belediyelerde yer almaktadır¹³⁰.

¹²⁷İnternet: http://www.artisanat.fr/portals/0/presse/dossiers_2015/DP%20SNA%202015.05bcdf3d-04bb-4959-a1cd-af456853c496.pdf (11.11.2015)

¹²⁸ İnternet: <http://www.artisanat.fr/Espaceartisanat/Leschiffres/tabid/68/Default.aspx> (16.05.2018)

¹²⁹İnternet: http://tcurator.net/innovation-tpe/wp-content/uploads/2013/11/Insee_2012_Graphe_94.jpg, İnternet: http://www.economie.gouv.fr/files/files/directions_services/mediateurducredit/pdf/Rapport_-_OFE_financement_des_TPE_juin_2014.pdf (10.01.2016)

¹³⁰ İnternet: <http://www.artisanat.fr/Espaceartisanat/LartisanatenFrance/tabid/66/Default.aspx> (16.05.2018)

2.5.2.1. Zanaatkar işletmesinin hukuki niteliği

Fransa’da zanaatkâr, zanaatkârlık mesleklerinde faaliyet gösteren, mikro işletmeyi işleten kişidir. İşletmeyi işleten, herhangi bir işlem görmeksizin malı tekrar satan ve mal satın alan tacirlerin aksine zanaatkârlar genelde bir malı üreten meslek erbablarıdır.¹³¹

Tacir, zanaatkarların aksine, sadece ticari bir işletmeyi işleten ve mallarını satmaya hazır bulunduran kişilerdir. Burada üretim devreye girmemekte, sadece bir malın alışı ve satışını ön plana çıkarmaktadır. Tacirlerle ilgili düzenlemeler Fransız Ticaret Kanunu olarak adlandırılan ‘Code de la Commerce’de düzenlenmiştir. Mezkûr Kanuna göre tacirler, ticari faaliyetlerini, bağımsız bir şekilde, kesintiye uğratmaksızın sürdürmeli ve kazancını artırma amacıyla gerçekleştirmelidir. Kendi nam ve hasabına hareket ederek ticaret yapar ve risk ve kazancına da kendisi katlanmaktadır.¹³² Sanayici ise, bir malı imal eden, işlenmesine sağlayan ve daha sonra piyasaya sunan üreticidir. Sanayiciyi zanaatkârdan ayıran en önemli faktör işletmenin büyüklüğüdür. Her firma 10 kişinin üzerinde çalışana sahip ise o zaman bir sanayi işletmesi olarak kabul edilmektedir.¹³³

Bu itibarla, zanaatkar iş ve işlem hacmi bakımından tacir ve sanayiciden farklılık göstermektedir. Zanaatkar, işletmeler arasında yer alan, ancak faaliyet gösterdiği alan itibariyle tacir ve sanayici vasfına haiz olmayan kimselerdir.¹³⁴ Zanaatkarlık mesleğinin icrasında meslekte devamlılık ve bağımsızlık kriteri aranmaktadır. Ancak burada en önemli kıstas, çalışan sayısı ve mesleklerin niteliği önem arz etmektedir.¹³⁵

2.5.2.2. Zanaatkar işletmelerinin kobi’ler arasındaki yeri

Fransa’da zanaatkar işletmeleri, yasal düzenlemelerle birlikte çalışan sayısının 10’dan az olması ve yıllık cirosunun ise 2 milyon Avro’nun altında olması nedeniyle (çok küçük işletmeler) ‘très petite entreprise-micro enterprise’, yani mikro işletmeler grubunda yer almaktadır.¹³⁶Fransa’da KOBİ’lere yönelik çalışmaların daha etkin hale getirilmesi amacıyla Ekonomi, Finans ve İşletmeler Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Bölgesel

¹³¹ SEYHAN, s. 18.

¹³² SEYHAN, s. 18.

¹³³ İnternet: http://www.economie.gouv.fr/files/files/directions_services/mediateurducredit/pdf/Rapport_-OFE_financement_des_TPE_juin_2014.pdf (10.01.2016); SEYHAN, s. 18.

¹³⁴ SEYHAN, s. 18.

¹³⁵ SEYHAN, s. 18.

¹³⁶ İnternet: http://gestion.free.fr/?page_id=515#I2 (15.10.2015)

KOBİ Eylem Genel Müdürlüğüne ek olarak Ticaret, Zanaatkar ve Hizmet İşletmeleri Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur. Bu Genel Müdürlük, zanaatkar ile hizmetler kesiminde hükümetin KOBİ'lere ilişkin politikalarını oluşturmak, uygulamak ve değerlendirmekten sorumludur¹³⁷.

Çizelge 2.7. Fransa KOBİ Tanımı¹³⁸

İşletme Türü	Çalışan Sayısı	Yıllık Ciro	Yıllık Bilanço Toplamı
Mikro	< 10	≤ 2 milyon €	≤ 2 milyon €
Küçük	< 50	≤ 10 milyon €	≤ 10 milyon €
Orta-ölçekli	< 250	≤ 50 milyon €	≤ 43 milyon €

¹³⁷ İnternet: <http://www.economie.gouv.fr/artisanat-commerce-tpe> (15.10.2015); SEYHAN, 19.

¹³⁸ İnternet: http://management.free.fr/?page_id=515#I2 (15.10.2015)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİCİL

3.1. Ticaret Sicili

Siciller, yapılan işlemlere ilişkin bilgileri muhafaza altına alan ve bilgilerin incelenmesine ve talep edildiği zaman ilgililere gösterilmesine yarayan kayıtlardır. Türk Hukukunda başta Türk Medeni Kanunu olmak üzere birçok kanunda kütük ve sicil kavramları altında, tutulan kayıtlara ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Bu sicillerden en çok ismini duyuran ve ilgisinin çok olduğu siciller şunlardır: Ticaret Sicili, Tapu Sicili, Esnaf ve Sanatkarlar Sicili, Evlenme Kütüğü vb. gibi.

Ticari işleri ilgilendiren kayıtlarının tutulması Ortaçağ'da başlamış ve loncalar kendi üyelerini deftere kaydederek lonca defterleri oluşturmuştur. Bu defterler ticaret sicilinin fikrini oluşturmuştur.¹³⁹ Ülkemizde ise ticaret siciline ilk olarak 1926 tarihli Ticaret Kanununda yer verilmiş, sicil kavramı daha sonra 1956 tarihli Ticaret Kanunu ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda yer almıştır.

Tacirler ile esnaf ve sanatkarlara ait işlemlerin yürütüldüğü iki türlü sicil bulunmaktadır. Bunlardan biri ticaret sicili, diğeri ise esnaf ve sanatkarlar sicilidir. Her iki sicile ilişkin ayrı düzenlemeler bulunmakla birlikte ticari işletmelere uygulanan bazı hükümler esnaf ve sanatkar işletmelerine de uygulanmaktadır.

Ticaret sicili, ticari işletmenin varlığının kabul edilmesi için işletmeye ait bilgilerin kayıt altına alınması ve bu kayıtların açıklanması için sicil müdürü tarafından yürütülen ve kayıtların resmi olarak tutulduğu kamusal nitelikte olan bir müessesedir.

Ticaret sicili, ticari işletmeye ait bilgilerin oluşturulduğu, muhafaza edildiği ve bilgilerin açıklanmasını sağlayan defterler ve kayıtlardır. Ticaret siciline ticari işletmelerin unvanları, işletme adları, faaliyet alanları, işletenleri gibi birçok husus kaydedilmektedir.¹⁴⁰

¹³⁹ ÇETİNER, Selma/ BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru; Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku, 4. Baskı, Seçkin, Ankara, 2017, s. 115.

¹⁴⁰ ÇETİNER, Selma/ BOZKURT, Yüksel/ ARMAĞAN, Ebru, s. 115.

TTK'da 24-38. Maddeler arasında düzenlenen ticaret sicili hükümleri, ayrıca Ticaret Sicili Yönetmeliğinde¹⁴¹ ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununda¹⁴² düzenleme alanı bulmuştur.

Ticaret sicili ile esnaf ve sanatkar sicilleri ülkemizde Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetiminde faaliyet göstermektedir. Ticaret sicili, ticaret ve sanayi odaları ya da ticaret odaları bünyesinde kurulmakta ve işlemleri bu kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Ticaret sicili müdürlüklerinin görev alanları ticaret ve sanayi odalarının kurulmuş olduğu il veya ilçe ile sınırlı kalmaktadır.

Sicil işlemleri elektronik ortamda yürütülmekte, ayrıca bu işlemlerin yerine getirilmesi aşamasında devletin ve ilgili odanın sorumluluğu bulunmaktadır. Bu sorumluluk müteselsil sorumluluktur.

Sicil işlemleri, tescil aşamasından terkin aşamasına kadar her işlemi ilgililer ve üçüncü kişiler üzerinde etki oluşturmaktadır. Yapılan işlemlerin ilgililerine duyurulması açısından ilan edilmesi hususu tescilin vazgeçilmez şartını oluşturmaktadır. Tescil ve ilan işlemlerinin etkileri yasa koyucu tarafından çizilmekte böylece sonucu bakımından kişiler üzerindeki etkilerini korumaktadır.

Tescil edilen işlemin ilan edilmesi hususu ilgili ve üçüncü kişilerin bilgi sahibi olması açısından önem arz eder. Bu durum olumlu ve olumsuz etkiler oluşturabilmekte ayrıca ilanın etkilerinin çerçevesinin belirlenmesi ortaya çıkan sonuca etki edecektir.

Ticaret hayatının diğer bir aktörü olan esnaf ve sanatkarlar ile ilgili olarak da ayrı bir sicil tutulmaktadır. Esnaf ve sanatkar sicili, esnaf ve sanatkarlara ait bilgilerin tutulduğu ve faaliyetleri ile ilgili işlemlerin kayıt altına alındığı bir sicildir.

Esnaf ve sanatkar sicili 5362 sayılı Kanunda düzenleme alanı bulmaktadır. Kanunun yanı sıra ayrıca Esnaf ve Sanatkar Sicili Yönetmeliğinde¹⁴³ de esnaf ve sanatkarların faaliyetlerine ilişkin işlemlere yönelik hükümler düzenlenmektedir. İlgili Yönetmelikte Türk Ticaret Kanununun 24-38 inci maddelerine ve Ticaret Sicil Yönetmeliğine atıflar

¹⁴¹ 27.01.2013 tarihli ve 28541 sayılı Ticaret Sicili Yönetmeliği

¹⁴² 01.06.2004 tarihli ve 25479 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu

¹⁴³ 16.09.2005 tarihli ve 25938 sayılı Esnaf ve Sanatkar Sicili Yönetmeliği

yapılmakta ve esnaf ve sanatkarlara ait bazı işlemlerde de bu mevzuatların uygulanabileceği hüküm altına alınmaktadır. Böylece yapılan atıf sonucunda yine esnaf ve tacirin birbiriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

3.2. Sicil İşlemleri

Sicil işlemleri, sicil müdürleri ve personeli tarafından internet ortamında Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanında (ESBİS) gerçekleştirilmektedir.

Esnaf ve sanatkarların sicil işlemleri harçlarının tutarı 492 sayılı Harçlar Kanununun ticaret sicili harçları hükümlerine göre hesap edilecek harcın yarısı tutarında ve tescil sırasında ilgililerden tahsil edilmektedir. Ayrıca, alınan harcın yarısı ilgili esnaf ve sanatkarlar odaları birliğine gelir kaydedilmektedir.¹⁴⁴

Sicilde yapılan yeni kayıt (tescil), değişiklik yapılması (tadil) ve kayıt silinmesi (terkin) işlemleri, Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetimi altında Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu tarafından Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanı kullanılarak elektronik ortamda internette çıkarılan Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Sicil Gazetesinde yayınlanmaktadır.

Sicil müdüründen harca tabi herhangi bir istekte bulunan veya tasdikli örnek isteyen kimsenin, kanuni harcı ödemedikçe talebi yerine getirilememektedir.

3.2.1. Tescil

Esnaf ve sanatkarlar, faaliyete başladıkları tarihten veya faaliyette iken kayıt beyannamelerinde meydana gelen değişiklikleri değişikliğin meydana geldiği tarihten itibaren en geç 30 gün içinde sicile geçmesi gereken hususları bağlı bulundukları sicile tescil ve gazetede ilan ettirmekle yükümlüdürler.¹⁴⁵

Bu yükümlülüğü yerine getirmediği tespit edilenler birlik tarafından ruhsat vermekle yetkili ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmekte ve ilgili kurum ve kuruluşlarca, sicil kaydı yapıldığı kadar bunların faaliyetlerini durdurulmaktadır. Ayrıca, esnaf ve

¹⁴⁴ Esnaf ve Sanatkar Sicili Yönetmeliği 8. maddesinde ifade edilmektedir.

¹⁴⁵ Esnaf ve Sanatkar Sicili Yönetmeliği 10. maddesinin ilk cümlesinde ifade edilmektedir.

sanatkarların sicile kayıtlarında, kendilerinin vergi mükellefi olduklarının belgelenmesi istenmektedir.

3.2.1.1. Tescilin şartları

Esnaf ve sanatkârların meslekî faaliyette bulunabilmeleri ve ilgili odaya kaydedilmeleri için öncelikle ilgili esnaf ve sanatkarlar siciline kayıt yaptıırma zorunluluğu bulunmakta olup, sicile her bir meslek için ayrı kayıt yapılması ve her bir kayıt için alınması gereken ücretlerin ayrı ayrı alınması gerekmektedir. Ayrıca, ilk kayıtta Gazete İlan Ücreti adında bir ücret tahsil edilmektedir. Sicile kaydı yapılan esnaf ve sanatkârların ilgili odaya kayıt için bilgilerinin gönderilmesi, sicil tarafından elektronik ortamda Bakanlık E-Esnaf ve Sanatkâr Veri Tabanında gerçekleştirilmektedir.

Sicile kayıt olan esnaf ve sanatkârlara ait bilgiler sicil tarafından; elektronik ortamda, iş yerlerinin bulunduğu yerdeki meslek ve sanatları ile ilgili ihtisas odasına, iş yerleri seyyar olanların ikametgâhlarının bulunduğu yerdeki meslek ve sanatları ile ilgili ihtisas odasına; meslek ve sanatları ile ilgili ihtisas odası bulunmayanların bilgileri ise karma odaya, karma oda yoksa meslek ve sanatları ile ilgili en yakın odaya kayıt için gönderilmektedir. İlgili oda yönetim kurulu, bu kişilerle ilgili üyelik kararlarını ilk toplantısında almaktadır.¹⁴⁶

Esnaf ve sanatkarların sicil işlemleri harçlarının tutarı 492 sayılı Harçlar Kanununun ticaret sicili harçları hükümlerine göre hesap edilecek harcın yarısı tutarında ve tescil sırasında ilgililerden tahsil edilmektedir. Ayrıca, alınan harcın yarısı ilgili birliğe gelir kaydedilmektedir.

Tescil işlemi, ilgili esnaf ve sanatkarın talebi üzerine yapılmaktadır. Tescilini isteyen kişi, sicil memuruna; sicile kayıt için başvuru formunu ve formda zikredilen belgeleri ibraz etmek zorundadır. Sicile kayıt olan esnaf ve sanatkarlara sicil tasdiknamesi verilmektedir.

Sicil müdüründen harca tabi herhangi bir istekte bulunan veya tasdikli örnek isteyen kimsenin, kanuni harcı ödemedikçe talebi yerine getirilememektedir.

¹⁴⁶ Esnaf ve Sanatkar Sicili Yönetmeliği 10. maddesinin altıncı cümlesinde ifade edilmektedir.

3.2.1.2. Tescilin sonuçları

3.2.1.2.1. Açıklayıcı (izhari) etki

Tescilin bildirici etkisi, varlığı ve doğurduğu hukuki sonuçlar tescile bağlı olmayan, ancak mevzuat ve teamül gereğince, belirli hukuki durumların üçüncü kişilere karşı açıklanmasına yarayan etkidir. Örnek olarak gerçek kişilerde tacir sıfatının kazanılmasında tescil bildirici etkidir. Gerçek kişi tacirin, ticareti terk ettiğini terk tarihinden itibaren 15 gün içinde tescil ve ilan ettirmesi açıklayıcı etkidir.¹⁴⁷

3.2.1.2.2. Kurucu (ihdasi) etki

Sicilin kurucu (ihdasi) etkisi, bir hakkın hukuk dünyasında geçerli şekilde doğabilmesi için tescil ve ilanı gerekiyorsa o zaman tescilin kurucu etkisi söz konusu olmaktadır. Bu etki yenilik doğurucu bir sicil işlemidir. Örnek olarak ticaret şirketlerinin kuruluşunu kurucu etki niteliğindedir.¹⁴⁸ Zira ticaret şirketi tüm hazırlık işlemlerinin yapılmasından sonra ana sözleşmesinin imzalanması ile ticaret sicil müdürlüğüne tescil ve ilan ile hukuki varlık kazanmaktadır. Yine ticari işletme rehni kurulmasında tescil işlemi kurucu etki oluşturmaktadır.¹⁴⁹

3.2.1.3. Tescilin üçüncü kişilere etkisi

3.2.1.3.1. Olumlu etki

Tescili ve ilanı zorunlu bir hususunun, sicile tescilinden sonra, üçüncü kişilerin bu kayıtları bilmedikleri iddiası geçersiz olmaktadır. Zira TMK 2. maddesi uyarınca ileri sürülmesi olası iyi niyet iddialarını bertaraf etmektedir. Tescilin olumlu etkisi ilanı ve tescili zorunlu olan hususlar için geçerli olmaktadır.¹⁵⁰

Sicile tescille birlikte, tescil edilen hususları herkesin bildiği varsayılır (TTK m. 36/3). Sicil kayıtları kural olarak, tüm üçüncü kişiler açısından kaydın ilân gününü, birden

¹⁴⁷ KENDİGELEN, s. 48; BOZER Ali/ GÖLE, Celal, Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2018, s. 228.

¹⁴⁸ ÇETİNER/ BOZKURT/ ARMAĞAN, s. 119.

¹⁴⁹ KENDİGELEN, s. 48; BOZER Ali/ GÖLE, Celal, Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2018, s. 228.

¹⁵⁰ AYHAN/ ÇAĞLAR, s. 186; BİLGE, Mehmet Emin, İlanın Ticaret Sicilinin Sahip Olduğu Hukuki Etkiler Üzerindeki Rolü, A. Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.3, S. 1, 263-274, s. 269; ÇETİNER / BOZKURT / ARMAĞAN, s. 121.

çok kısım hâlinde ilân ediliyor ise son ilân gününü izleyen iş gününden başlayarak hüküm doğurur. Bu günler, ilândan itibaren işleyecek sürelerle de başlangıç oluşturur.

3.2.1.3.2. Olumsuz etki

Tescili ve ilanı zorunlu olmasına rağmen, ihmal edilerek veya yasada öngörülen sürelerin geçirilmesi suretiyle zamanında sicile tescil ve ilan edilmeyen işlemlerin, karine olarak, üçüncü kişilerce bilinmedikleri kabul olunur.¹⁵¹ Anılan karine sonucunda ispat yükü taraf değiştirmektedir. Nitekim bu durumun, her halükarda, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülememesini öngören etkiye de, sicilin olumsuz etkisi denir.¹⁵²

3.2.1.4. Görünüşe güven

TTK'nın 37. maddesinde tescil edilen kayıt ile ilan edilen durum arasında farklılık bulunması halinde üçüncü kişilerin doğal olarak ilan edilen hususa güveneceği, tescil edilen durumun geçerlilik kazanmayacağı sonucu ortaya çıkmaktadır. Burada tescil edilen durumun bilindiği ispat edilirse o zaman ilanın yanlış olduğu ve görünüşe güven ilkesinin hükmünün ileri sürülemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır. Sonuç olarak tescil işleminin doğruluğuna bakılmaksızın, üçüncü kişinin gerçeğe aykırı ilana göre gerçekleştirdiği işlemi görünüşe güven ilkesi gereğince korunacaktır.¹⁵³

3.2.2. Tadil

Esnaf ve sanatkarlar, faaliyete başladıkları tarihten veya faaliyette iken kayıt beyannamelerinde meydana gelen değişiklikleri değişikliğin meydana geldiği tarihten itibaren en geç 30 gün içinde sicile geçmesi gereken hususları bağlı bulundukları sicile tescil ve gazetede ilan ettirmekle yükümlüdürler.¹⁵⁴

Esnaf ve sanatkarlar, faaliyete başladıkları tarihten itibaren en geç 30 gün içinde sicile kayıt edilmesi gereken hususları, bağlı bulundukları sicile tescil ve gazetede ilan ettirmekle yükümlüdürler. Bu yükümlülüğü yerine getirmediği tespit edilenler birlik tarafından ruhsat vermekle yetkili ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmekte ve ilgili kurum

¹⁵¹ ÇETİNER/ BOZKURT / ARMAĞAN, 120.

¹⁵² AYHAN/ ÇAĞLAR, s. 186; BİLGE, s. 269.

¹⁵³ AYHAN/ ÇAĞLAR, s. 186.

¹⁵⁴ Esnaf ve Sanatkar Sicili Yönetmeliği 12. maddesinde düzenlenmiştir.

ve kuruluşlarca, sicil kaydı yapılana kadar bunların faaliyetlerini durdurulmaktadır. Ayrıca, esnaf ve sanatkarların sicile kayıtlarında, kendilerinin vergi mükellefi olduklarının belgelenmesi istenmektedir.¹⁵⁵

Esnaf ve sanatkârlar, kayıt beyannamelerindeki hususlarda meydana gelen ad ve soyadın değiştirilmiş bulunması, iş yerinin sicilin yetki bölgesi içinde başka bir yere nakledilmesi gibi değişiklikleri en geç 30 gün içinde sicile bildirmekle yükümlü olup, sicil tarafından değişiklik işlemi, elektronik ortamda Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanında o kaydın yazılı bulunduğu yere yeni durumu gösteren kaydın yazılması suretiyle yapılmaktadır. Bununla birlikte; bir kaydın değiştirilmesi işlemi tescil hakkındaki hükümlere tabi olmaktadır.

3.2.3. Terkin

Terkin işlemi, sicile kayıtlı olan bir hususun ortadan kalkması veya sona ermesi nedeniyle ilgili kayıtların silinmesi işlemidir.¹⁵⁶

Tescil işlemlerine ait şekil, süre gibi hususlar da terkin işlemlerinde uygulama alanı bulmaktadır. Ayrıca sicil müdürü tarafından öldüğü belirlenen ve varisleri tespit edilemeyen esnaf ve sanatkârların sicil kayıtlarının silinmesi ve bu hususun Sicil Gazetesinde ilânı doğrudan ve ücretsiz olarak yapılmakta olup, bu işlemlerden 492 sayılı Harçlar Kanununda belirtilen harçlar tahsil edilmemekte, ücretsiz olarak yapılmaktadır.

3.2.4. Geçici Tescil

Sicil müdürü tarafından tescili yapılması istenen işlemde tereddüt oluşması halinde veya çözülmesi için bir mahkeme kararının gerekli olması gereken durumlarda, ilgililer kaydedilmesi gereken hususları tescil edilmesini talep etmesi halinde geçici tescil yapılabilmektedir.

Geçici tescil ile kayıtlar geçici olarak yapılmaktadır, kaydın durumu kesinleşmesi halinde ya defterden silinmekte veya kesin kaydı yapılmaktadır. Geçici tescil durumları

¹⁵⁵ UÇAR, Salter, Hukukumuzda Ticaret Sicili Tacir ve Esnaf Kavramı, 1. Baskı, İstanbul, 1994, s. 204.

¹⁵⁶ Esnaf ve Sanatkar Sicili Yönetmeliği 13. Maddesinde düzenlenmiştir.

sınırlıdır, ilgililer geçici tescilin yapıldığı tarihten itibaren 3 ay içinde ya mahkemeye başvurmalı ya da anlaştıklarını ispat etmelidir.¹⁵⁷

3.3. Sicilin Fonksiyonları

Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetiminde sanayi ve ticaret odalarının ilgili ticaret sicili müdürlüklerinde tutulan kayıtların tutulması aşamasında ticaret sicilinin bazı unsurlara sahip olması gerekmektedir.

3.3.1. Aleniyet

Kanun koyucu tarafından sicilin asli fonksiyonunun aleniyetin sağlanması yani açıklığı sağlama olduğu kabul edilmektedir.

Sicilin aleniyeti ilkesi gereğince, herkes tescilin dayandığı dilekçe, beyanname ve belgeler ile ilanların yayınlandığı gazeteleri tetkik edebileceği gibi bunların tasdikli bir suretini de isteyebilmektedir.¹⁵⁸ İlgili herkes sicilde yer alan bilgi ve belgeleri inceleme hakkına ayrıca bu belgelerin ücretlerini ödemek şartıyla nüshalarını talep etme hakkına sahiptir. Sicil kayıtlarının incelenebilmesi ve nüshaların elde edilmesi için ilgili olma kriteri önem arz etmekte, ancak ispat edilmesi gerekmemektedir.¹⁵⁹

Esnaf ve sanatkarlara ait sicil kayıtlarında Bakanlık tarafından yapılan denetimler ile hazırlık soruşturmasına ve yargılamaya ilişkin hususlar hariç olmak üzere, defter ve belgeler sicil dairesinden dışarıya çıkarılamadığından, defter ve belgeleri incelemek isteyen diğer kişiler, sicil memurunun vereceği talimata uyma yükümlülüğü bulunmaktadır.

3.3.2. İspat

Türk Medeni Kanunun (TMK) 7. maddesine göre resmi sicil ve senetlerin aksi ispat edilene kadar doğru olduğu kuralı ortaya çıkmaktadır. Bu kural ticaret sicili açısından, dolayısıyla esnaf ve sanatkarlar sicili açısından da geçerlilik kazanmaktadır.

¹⁵⁷ AYHAN/ ÇAĞLAR, s. 187.

¹⁵⁸ DOMANIÇ, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 1, İstanbul, 1988, s. 174.

¹⁵⁹ AYHAN/ ÇAĞLAR, s. 174.

Doğruluğun aksi ispat edilirse TMK tarafından öngörülen karine hükmünü yitirmektedir. Senet ve sicillerin doğru olmadığının ispat edilmesi herhangi bir şekle tabi olmamaktadır.¹⁶⁰

3.3.3. Güveni Koruma

TMK'nın 1023. maddesinde tapu kütüğüne yer alan kayıtlara güvenerek iyi niyetle işlem yapanların kazanımlarının korunacağı hükme alınmıştır. Bu ilke ticaret siciline ilişkin olarak açıkça düzenlenmemiştir. Ticaret siciline ilişkin güveni koruma ilkesinin tapu sicilinde kabul edilen sicile güven ilkesi uygulanmamakta, ancak TİRK'in 5. Maddesinde yer alan ticaret veya esnaf ve sanatkarlar sicilinde yer alan kayda istinaden rehin hakkı iktisap edenlerin haklarının korunacağı hükmü ile sicil kaydına güvenerek işlem yapanların güveninin korunacağı sonucuna ulaşılmaktadır.¹⁶¹

3.4. Sicil Teşkilatı

Esnaf ve sanatkar sicili, 5362 sayılı Kanunda belirlenmiş olup, ayrıca sicille ilgili olarak Esnaf ve Sanatkar Sicil Yönetmeliği düzenlemesi mevcut bulunmaktadır.

Esnaf ve Sanatkar Sicil Yönetmeliğinde; sicilin kuruluşu, sicilin gözetimi ve denetimi, tescil, tadil, terkin gibi sicil işlemleri, sicil müdürünün inceleme ve araştırma yetkileri, defterler ve belgelerin saklanması, sicil harçları ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır.

Esnaf ve Sanatkar Sicili Teşkilatının Kuruluşu ilgili Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, esnaf ve sanatkarların sicillerinin sağlıklı ve güvenli bir şekilde Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanında tutulması ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Sicil Gazetesinde yayınlanmasını teminen ticaret davalarına bakan Asliye Hukuk Mahkemeleri gözetiminde ve kurulu bulunduğu il idari sınırları içerisinde çalışmak üzere; 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununun 67 nci maddesi gereğince o ildeki esnaf ve sanatkarlar odaları birliği bünyesinde, ayrı bir birim olarak Esnaf ve Sanatkar Sicil Müdürlüğü kurulabilir.

¹⁶⁰ AYHAN/ ÇAĞLAR, s. 175.

¹⁶¹ AYHAN/ ÇAĞLAR, s. 176.

3.4.1. Sicil Müdürlüğü

Sicil işlemleri, birlik yönetim kurulunun teklif edeceği en az ön lisans diplomasına sahip ve Bakanlık tarafından da şartlarının onaylandığı, sicil müdürü tarafından yönetilmekte ve işlemleri yürütülmektedir. Sicilin personelinin ücretleri ve diğer giderleri birlik tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca, sicil personelinin, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48 inci maddesindeki genel şartları haiz bulunmaları gerekmektedir.

Sicil müdürlerinin ve personelinin görevden alınmaları atanmalarındaki aynı usule tabidir. Bu yazışmalar Konfederasyon vasıtasıyla yapılır. Sicil müdürlüğü boşaldığı takdirde en geç on gün içerisinde yeni sicil müdürünün atanması ile ilgili işlemler sonuçlandırmaktadır.

Sicil işlemleri, sicil müdürleri ve personeli tarafından internet ortamında Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanında gerçekleştirilmektedir.¹⁶²

3.4.2. Sicil Müdürü

Sicil işlemleri, birlik yönetim kurulunun teklif edeceği en az ön lisans diplomasına sahip ve Bakanlık tarafından da şartlarının onaylandığı, sicil müdürü tarafından yönetilmekte ve yürütülmektedir.¹⁶³

Sicil müdürüne geniş yetki ve sorumluluk verilmiş olup, sicil müdürü ve personeli kendisinden yapılmasını istenilen hususların tescili için, Kanun ve yönetmelikte belirtilen şartların yerine getirilip getirilmediğini, üçüncü şahıslarda yanlış kanaat uyandırabilecek nitelikte bulunup bulunmadığını veya amme intizamına aykırı olup olmadığını incelemekle mükelleftir. Bu inceleme sonucu herhangi bir bilgi ve belge eksikliği bulunan talepler kabul edilmemekte ve tescil yapılmamaktadır.

Ayrıca; müdür, gerek gördüğü takdirde ilgili meslek teşekkülleri tarafından işyerinin durumu ve sahibinin mesleki faaliyeti hakkında gizli tahkikat yaptırıp, bu işyerinin

¹⁶² Esnaf ve Sanatkar Sicil Yönetmeliği 5. maddesinde düzenlenmiştir.

¹⁶³ Esnaf ve Sanatkar Sicil Yönetmeliği 5. maddesinde sicil teşkilatının yönetimi hükme bağlanmıştır.

müracaat dilekçesinde belirtilen durumda bulunup bulunmadığını araştırabilir ve elde edeceği sonuca göre tescile karar verebileceği gibi talebi reddetme hakkına da sahiptir.¹⁶⁴

3.4.3. Sicil Personeli

Sicilin personelinin ücretleri ve diğer giderleri birlik tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca, sicil personelinin, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesindeki genel şartları haiz bulunmaları gerekmektedir.¹⁶⁵

3.4.4. Birlikler

Esnaflar ve sanatkarların sicillerinin, sağlıklı ve güvenli bir şekilde Bakanlık e-esnaf ve sanatkar veri tabanında tutulması ve yayınlanmasını teminen ticaret davalarına bakan asliye hukuk mahkemeleri gözetiminde ve kurulu bulunduğu il idari sınırları içerisinde çalışmak üzere birlik bünyesinde ayrı bir birim olarak Esnaf ve Sanatkar Sicil Müdürlüğü kurulmaktadır.¹⁶⁶

Sicil işlemlerini yürütmek üzere birlik yönetim kurulu tarafından belirlenen bir sicil müdürü atanmaktadır. Birlik adayı Bakanlığa teklif eder ve icazet ile birlikte atamasını yapmaktadır. Sicil müdürlerinde en az ön lisans diplomasına sahip olmaları ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesindeki genel şartları haiz bulunmaları şartları aranmaktadır. Ayrıca en az lise mezunu olmak kaydı ile sicil müdürüne yardımcı olacak personelin ataması da birlik yönetim kurulunca yapılmaktadır yine ilgili husus hakkında Bakanlığa bilgi verilmektedir. Sicilin personel ücretleri ve diğer giderleri birlik tarafından karşılanır.

¹⁶⁴ Esnaf ve Sanatkar Sicili Yönetmeliği 15. maddesinde sicil müdürünün inceleme ve araştırma yetkisine yer verilmiştir.

¹⁶⁵ ESMK 67. maddede sicil personeli düzenlenmektedir.

¹⁶⁶ ESMK 67. maddesinde birliklerin sicil müdürlüğünün kurulmasında yetkili olduğu hükme bağlanmaktadır.

3.4.5. Ticaret Bakanlığı

Ticaret Bakanlığı, sicil müdürlerinin ve diğer sicil personelinin işlemlerini her zaman denetleyebilme, görevden alınmayla ilgili olarak ilgili birlik yönetim kurulundan isteyebilme ve gerekli tedbirleri alabilme hususunda her türlü yetkiye sahiptir.¹⁶⁷

Sicilde yapılan yeni kayıt (tescil), değişiklik yapılması (tadil) ve kayıt silinmesi (terkin) işlemleri, Bakanlığın gözetim ve denetimi altında Konfederasyon tarafından Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanı kullanılarak elektronik ortamda internette çıkarılan Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Sicil Gazetesinde yayınlanmaktadır.

3.5. Mutabakat Komiteleri

Esnaf ve sanatkar odaları arasında veya esnaf ve sanatkar odaları ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesindeki odalar arasında üye kayıt zorunluluğu bakımından çıkacak anlaşmazlıkları çözümlmek üzere il ve ilçelerde mutabakat komiteleri kurulmaktadır. Bu komiteler anlaşmazlıkları, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunun belirleyeceği esaslar dahilinde çözüme kavuşturulmaktadır.¹⁶⁸

Mutabakat komiteleri aşağıdaki şekilde oluşmaktadır;

a) 5362 sayılı Kanun'a tabi odalar arasında üye kayıt zorunluluğu bakımından çıkacak anlaşmazlıkları çözümlmek üzere, İl ve ilçelerde mülkî amirin başkanlığında ilgili odaların ve birliğin birer temsilcisinden oluşmaktadır. Uyuşmazlığın çözümünde komite üyelerinin oylarının eşitliği halinde başkanın oyu iki sayılmaktadır.

b) Anılan Kanun'a tabi odalar ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesindeki odalar arasında üye kayıt zorunluluğu bakımından çıkacak anlaşmazlıkları çözümlmek üzere, il ve ilçelerde mülki amirin başkanlığında illerde birlik, ilçelerde ilgili oda ile ticaret veya ticaret ve sanayi odalarının birer temsilcisinden olmaktadır.

Komite kararlarına karşı ilgililer tarafından on gün içinde yetkili Asliye Hukuk Mahkemesine itiraz edilebilmektedir. Mahkemenin kararı kesindir. Kesinleşen mahkeme

¹⁶⁷ TTK 25. maddesinde ve ESMK 67. maddesinde Ticaret Bakanlığının yetkileri hükme bağlanmıştır.

¹⁶⁸ ESMK'nın 64. maddesinde mutabakat komiteleri düzenlenmektedir.

kararı üzerine ilgili sicil müdürlüklerinin kayıtlarında gerekli işlemi yapma yükümlülüğü bulunmaktadır.

3.6. Sicilden Doğan Sorumluluk

3.6.1. İlgililerin Sorumluluğu

Esnaf ve sanatkarlara ait bazı işlemlerde Türk Ticaret Kanunu kapsamındaki düzenlemeler uygulanmaktadır. Tescile davet ve ceza hükmünde; tescili mecbur olup da kanuni şekilde ve müddeti içinde kayıt ettirmemiş olanlar hakkında, Türk Ticaret Kanununun 33 üncü maddesindeki davet hükümleri uygulanacağı hükme bağlanmıştır.¹⁶⁹ Bu hükme uymayanlar hakkında, birlik tarafından ruhsat vermekle yetkili ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilerek, ilgili kurum ve kuruluşlarca, sicil kaydı yapılana kadar bunların faaliyetlerini durdurulacağı yaptırımını getirilmiştir.

Ayrıca, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı iken, daha sonraki yıllarda yıllık alış veya satış tutarları ya da gayrisafi iş hasılatı, esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerini aşanlar hakkında da bir düzenleme getirilmesi sonucunda üyelerin kendileri istemedikçe ticaret siciline ve dolayısıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesindeki odalara kayda zorlanamayacağı hükme bağlanmış olup, ancak, yıllık alış veya satış tutarları ya da gayrisafi iş hasılatı, esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerinin altı katını aşanların kayıtları, sicil marifetiyle ticaret siciline aktarılacağı hükmü getirilmiştir.

Sicil işlemlerinin tutulması aşamasında işlemleri gereği gibi tutulmayan kayıtların ilgililere zarar vermesi sonucunda, ilgililer devlet ve ilgili odaya zararın tazmini amacıyla dava açabilmektedir. Açılan dava sonucunda kusurlu olan sicil müdürüne devlet ve ilgili

¹⁶⁹ 6102 sayılı Kanun, 2. Tescile davet ve ceza

MADDE 33- (1) Tescili zorunlu olup da kanuni şekilde ve süresi içinde tescili istenmemiş olan veya 32 nci maddenin üçüncü fıkrasındaki şartlara uymayan bir hususu haber alan sicil müdürü, ilgilileri, belirleyeceği uygun bir süre içinde kanuni zorunluluklarını yerine getirmeye veya o hususun tescilini gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağırır.

(2) (Değişik: 26/6/2012-6335/4 md.) Sicil müdürünce verilen süre içinde tescil isteminde bulunmayan ve kaçınma sebeplerini de bildirmeyen kişi, sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından bin Türk Lirası idari para cezasıyla cezalandırılır.

(3) Süresi içinde kaçınma sebepleri bildirildiği takdirde, sicilin bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesi, dosya üzerinde inceleme yaparak tescili gerekli olan bir hususun bulunduğu sonucuna varırsa, bunun tescilini sicil müdürüne emreder, aksi takdirde tescil istemini reddeder. Süresi içinde tescil isteminde bulunmayan veya kaçınma sebeplerini bildirmeyen kişinin ikinci fıkradaki cezaıyla cezalandırılması bu fıkra hükmünün uygulanmasına engel oluşturmaz.

meslek kuruluğu olan birlik tarafından kusurlu müdüre rücu edilebilmektedir. Rücu amacıyla açılacak davalar adli yargının görev alanına girmektedir.¹⁷⁰

Sicil personeline yüklenen bir sorumluluk da, harcı tahsil olunmadan yapılan işlemlerden dolayı, sicil personeli, mükellef ile birlikte müteselsil olarak sorumlu tutulmaktadır.

Sicil müdürü ve yardımcıları ile sicil personelinin görevleri nedeniyle işledikleri suçlar hakkında kamu görevlisi gibi ceza almakta ve ayrıca onlara karşı işlenen suçlar da kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılmaktadır.¹⁷¹

3.6.2. Devletin Sorumluluğu

Ticaret Kanununun 25. maddesinde ve ESMK 67. maddesinin üçüncü fıkrasında devletin sorumluluğundan bahsedilmektedir. İşlem güvenliği açısından ticaret sicilinin tutulması sırasında meydana gelen tüm zararlardan devlet ve ilgili odanın birlikte sorumlu olacağı Kanunda hükme bağlanmıştır. Devlete ve ilgili meslek kuruluşlarına karşı açılacak davalar ve kusuru bulunan sicil müdürüne açılacak davalar adli yargının görev alanına girmektedir.

3.7. İşletme Sicili

Ülkemizde, işletmeler mikro, küçük ve orta ölçekli ve diğer işletmeler olarak ayrılmaktadır. Fransa ve Almanya sistemlerinden farklı olarak Türkiye’de işletmeler sicili olarak ayrı bir sicil düzenlenmemektedir. Esnaf ve sanatkarlarla ilgili olarak, birliklerde tutulan sicile esnaf ve sanatkar işletmeleri kaydolmaktadır. Esnaf ve sanatkar işletmeleri dışında kalan ticaret ve sanayi işletmeleri ise sanayi ve ticaret odaları bünyesinde tutulan sicillere kaydolmaktadır.

¹⁷⁰ Türk Ticaret Kanunun 25. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde devletin ve ilgili odanın sorumluluğu düzenlenmektedir.

¹⁷¹ AYHAN/ ÇAĞLAR, s. 191.

3.7.1. Almanya

Zanaatkarlara ait işlemlerin kayıt altına alındığı sicil zanaatkar sicilidir. İlgili sicil hakkında HwO'da sicil konusu düzenleme alanı bulmuştur. Sicil ile ilgili hükümler Kanunun 6 ila 17 nci maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Zanaatkar odaları bir sicil tutmak zorundalardır. Bu listede bölgelerinde ustalık belgesi zorunlu olan A grubu mesleklerde faaliyet gösterenler ya da birden fazla zanaatkar mesleğinde faaliyet gösterenler kayıt olmak zorundadır.¹⁷²

Bu sicilin rolü zanaatkarlara ait bilgilere ilişkin verilerin elde edilmesi amacıyla paylaşmaktır. Herhangi bir verinin incelenmek istenmesi halinde, incelemek isteyen kişinin meşru ve haklı bir sebebi olmalıdır. Liste halinde verilerin incelenmesi mümkün değildir, sicile ilişkin bilgi edinme ancak meşru bir nedenin varlığı halinde mümkündür.¹⁷³

Eğer işletme sahibi veya temsilcisi incelemek isterse, kişisel bilgilerini ibraz etmelidir, ibrazın sonucunda sorumluluk işletme sahibine ait olmak üzere incelenebilir. Ancak işletme sahibi sorumluluğunu yerine getirmezse, bir daha sicili inceleme yetkisi verilmemektedir.¹⁷⁴

Zanaatkar işletmesi kendine ait yükümlülüklerini yerine getirmesi halinde sicilde yer alan bilgileri inceleyebilmektedir. İşletme sahibine izin verilen bilgileri ancak amacı doğrultusunda kullanabilmekte veya verileri işleyebilmektedir. Sicil bilgilerini değiştirme ve bloke etme veri saklama kanuna göre yapılmaktadır.¹⁷⁵

Sicile, A grubu mesleklerdeki veya bu mesleklere yakın zanaatkar işletmesini işleten gerçek veya tüzel kişi ve şahıs şirketi kaydolabilmektedir.¹⁷⁶

Ekonomi ve Teknoloji Bakanlığı, yasal bir düzenleme ve ilgili eyalet meclisinin onayı ile A grubu meslekler veya buna yakın meslekleri belirlemekte yetkilidir.

¹⁷² HwO birinci kitap ikinci bölümde 6. maddede zanaatkar sicili hüküm altına alınmıştır.

¹⁷³ HwO 6. maddenin ikinci fıkrasında zanaatkar sicilinin ilgili kişilere karşı açık tutulduğunu ve hangi durumlarda hangi bilgilerin verileceğine ilişkin hüküm düzenlenmiştir; SEYHAN, s. 136.

¹⁷⁴ Kanunun 6. maddesinin ikinci fıkrasında yer almaktadır; SEYHAN, s. 136.

¹⁷⁵ Kanunun 6. maddesinin ikinci fıkrasında yer almaktadır; SEYHAN, s. 136.

¹⁷⁶ Kanunun 6. maddesinin üçüncü fıkrasında yer almaktadır.

A grubu meslek veya yakın mesleklerde faaliyet gösteren ve ustalık belgesini alan kişiler sicile kaydolmaktadır.

Teknik yüksekokul mezunları, mühendis benzeri meslekler ve devlet tarafından tanınan meslek okullarında sınavda başarılı olanlar A grubu meslek siciline kaydolmaktadırlar. Ustalık belgesi olanlar ve bu belgenin muadili olan ve Alman devleti tarafından tanınan ya da ilgili sınavını başaranlar da kaydolmaktadırlar.¹⁷⁷

Bakanlık, Avrupa Birliği üye devletlerinden veya anlaşmalı olan devletlerden muadil belgeye sahip olanları da ilgili sicile kaydedilebileceğine karar vermekte yetkilidir.¹⁷⁸

Göçmenler kendi ülkelerinde muadili bir belgeye sahip olmaları durumunda ilgili sicile kaydedilmektedir.

3.7.1.1. Mesleklerin sicile kaydı

3.7.1.1.1. Ruhsata tabi zanaatkar meslekleri

Kanuna göre ruhsata tabi mesleklerde zanaatkarlık yapmak isteyenler zanaatkar siciline kayıt yaptırma mecburiyeti bulunmaktadır. Kayıt olabilmek için öncelikli şart ustalık belgesine sahip olmaları ya da eşdeğer bir mesleki eğitim almış olmak **gerekmektedir** Zulassungspflichtige Handwerke (Anlage A).¹⁷⁹ İlgili mesleklerde (A grubu) Mesleki eğitime ilişkin sınavı başarmış olanlar ve ilgili mesleklerde en az 6 yıl faaliyet göstermiş olanlar ve bunun 4 yılı yöneten pozisyonunda geçmişse, yani işletenin sorumluluğunda ve yetkisinde işletilmesi halinde bu mesleklerde yer almaktadır.

İşletenin, 4 yıllık işletme tecrübesini, belgelerle, verilerle kanıtlayabilmesi gerekmektedir. Ancak eşdeğerliliğin kabulü için mesleki deneyim göz önünde bulundurulması halinde izin verilmektedir. Faaliyet gösterilen alan en azından A grubu meslekler kapsamında olmalıdır.

¹⁷⁷ SEYHAN, 136-137.

¹⁷⁸ HwO 18.maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir.

¹⁷⁹ SEYHAN, s. 137-139.

Zanaatkar mesleğinde faaliyet göstermek için, bağımsız, işletmeye yönelik, tacir ve yasal olarak uygulanan ve kanunen geçerli mesleki deneyimi kanıtlamak gerekmektedir. Böyle bir durumun olmaması halinde, edinilen bilgiler katılan kurslar veya benzeri deneyimlerle kanıtlanması gerekmektedir.

3.7.1.1.2. Tescil¹⁸⁰

A grubu mesleklerde yer alanlar, Zanaatkârlar Kanununa göre zanaatkar siciline kayıt olmak durumundadırlar.

Sicile kayıt başvuruyla ya da re'sen yapılmaktadır. Gerekli belgeler istenmesi halinde, başvuru yapılmasından itibaren üç ay içinde gerekli belgelerin doldurulmasıyla tescil yapılmaktadır. Oda tarafından kayıt üç ay içinde yapılmazsa, tescil yapılmış sayılmaktadır.¹⁸¹

Tescille birlikte oda, bir belge (Handwerkskarte) düzenler. Bu belgede, zanaatkarın adı, işletme sahibinin adresi, işyeri adresi, faaliyeti, tescil tarihi yer almaktadır. Eğer teknik anlamda sorumlu olan bir işletmeci varsa onun adı veya yan işletmenin işleteninin adı da yazılmaktadır. Anılan belgeye ilişkin alınacak ücret, ilgili eyalet devlet dairesinin onayı ile zanaatkar odası tarafından belirlenmektedir.¹⁸²

Oda, işletme sahibinin sicile kaydıyla birlikte bilgilendirmek için bir tescil belgesi düzenler, eğer işletme sahibi sanayi ve ticaret odasına da aitse aynı zamanda ve aynı usulle bilgilendirme yapmaktadır.¹⁸³

Sanayi ve ticaret odasına ait işletmecinin, zanaatkar siciline tescil kararına karşı işletmecinin sanayi ve ticaret odasında kalmasına karşı yargı yolu açıktır.¹⁸⁴

¹⁸⁰ SEYHAN, s. 138.

¹⁸¹ HwO 10. maddesinin birinci fıkrasında yer almaktadır.

¹⁸² HwO 10. maddesinin ikinci fıkrasında yer almaktadır.

¹⁸³ HwO 11. maddesinde yer almaktadır.

¹⁸⁴ HwO 12. maddesinde yer almaktadır.

3.7.1.1.3. Terkin işlemleri¹⁸⁵

Gerekli ön koşulların bulunmaması halinde sicil kaydı başvuru üzerine veya re'sen kayıtlar terkin edilebilmektedir. İşletme, zanaatkarlık alanında faaliyet göstermiyorsa, sicilin kaydının terkin için sanayi ve ticaret odası da başvurabilmektedir. Terkin işleminin sonucunda zanaatkar odası, işletmecinin sicilden terkin başvurusunun üzerine terkin yapıldığına dair bir belge vermektedir. Ayrıca sicilde kaydın terkin edilmesi sonucunda, zanaatkara verilen zanaatkar belgesi odaya iade edilmektedir.

Terkin işleminin üzerine, terkin tarihinden itibaren zanaatkara ait bilgiler 30 yıl süreyle saklanmaktadır. Sicilden bilgi almak isteyen kişi, meşru ve haklı bir nedeni olması şartıyla, bu bilgilere ulaşabilmektedir. Ancak korunması gereken bilgiler bu kapsamda incelenememektedir.

3.7.1.1.4. Tekrar kayıt¹⁸⁶

Sicile kaydolmuş bir işletmeci herhangi bir nedenle terkin yapması halinde, A grubu meslekte faaliyet göstermemek kaydıyla, tescilin kesinleşmesinden bir yıl sonra, kayıt için ön koşulları taşınması halinde tekrar başvuruda bulunabilmektedir.

İşletmecinin, sicile kayıt başvurusunun reddedilmesi halinde, kayıt için nedeni olmasıyla birlikte, reddedilme nedenlerine ilişkin ön şartları sonradan taşınması ve red nedeninin ortadan kalkmasıyla birlikte reddedilmenin kesinleşmesinden itibaren bir yıl sonra zanaatkar işletmesi olarak kaydolabilmektedir.

Zanaatkar, A grubu meslekte işletme faaliyetine başlaması halinde, İşletme Kanunu'na göre (Gewerbeordnung) sicile kayıt sonucunda verilen zanaatkar belgesini aynı zamanda ilan edilmek üzere yetkili makama sunmak zorundadır. İşletme sahibi, yine zanaatkar yan işletme veya yardımcı işletmeye ilişkin faaliyet yapıyorsa faaliyet gösterdiği bu işletmeleri yetkili makama ilan edilmek üzere bildirmelidir.

Ayrıca İşletmeci, tescilde yetkili olan sicile ya da işletmesinin şubesinin olması halinde şubenin bulunduğu zanaatkar odasına, işletmenin faaliyete başlaması ve sona

¹⁸⁵ Kanunun 13. maddesinde düzenlenmiştir; SEYHAN, s. 138.

¹⁸⁶ Kanunun 14. maddesinde düzenlenmiştir; SEYHAN, s. 139.

ermesi, işletme müdürünün atanması ve görevden alınması gibi durumları bildirmelidir, tüzel kişilerde ticari temsilcinin ismi, şahıs şirketlerinde isim ve teknik olarak sorumlu ve temsil yetkisi olan ortağın ismini zanaatkar odasına ve yetkili sicile bildirmelidir.

A grubu mesleklerden birinde faaliyet gösteren işletmenin kanunlara aykırı hareket etmesi halinde, yetkili makam işletmenin faaliyetini durdurur ve yasaklamaktadır. Yasağa ilişkin koşulların oluşması için zanaatkar ve sanayi ve ticaret odası tarafından daha önceden bilgi verilmesi ve ortak bir bildirim yayınlamış olması gerekmekte olup, bu halde yasağa bir istisna getirilerek izin verilmektedir.

3.7.1.1.5. Mutabakat komisyonu¹⁸⁷

Zanaatkar odaları meclisi ve sanayi ve ticaret odaları meclisi tarafından uzlaşma uygulamak üzere bir mutabakat komisyonu oluşturulmaktadır. Bu komisyon dört yıl süreyle görev yapmaktadır. İlk uzlaşma komisyonu 1 Temmuz 2004 tarihinde oluşturulmuştur.

Komisyonun üç üyesi vardır Bunlardan biri zanaatkar odası meclisinden diğeri sanayi ve ticaret odası meclisinden, diğer üye ise iki meclisin ortak belirlediği bir üyeden oluşmaktadır. Ortak belirlenen üye başkanlığı yürütmektedir. Meclisler tarafından ayrı olarak belirlenen üye, bir meclis tarafından belirlenmesine rağmen diğer meclis tarafından bir ay içinde belirlenmemesi halinde bu üyeyi Ekonomi ve Teknoloji Bakanlığı belirlemektedir. Meclislerin ortak belirlediği ortak üyeyi bir ay içinde belirleyememesi halinde, meclislerin sunacağı teklif üzerine Bakanlık belirlemektedir. Komisyon, işletme kurallarını belirlemektedir.¹⁸⁸

Bakanlık, mesleki kuralları doğrultusunda eyalet temsilcileri meclisinin onayı ile uzlaşma prosedürünü düzenlemede yetkilidir. Yetkili idare komisyonunun kararını veya bildirimini haksız bulması halinde, kararı yüksek eyalet idaresine götürebilmektedir.

Acil hallerde, yetkili idare işletmenin faaliyetinin devam edebilmesine 16 maddenin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesindeki prosedüre ve dördüncü fıkradaki geçici yasağa uyulmaksızın izin verebilmektedir.

¹⁸⁷ Kanunun 16. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir.

¹⁸⁸ Kanunun 16. maddesinin beşinci ve onuncu fıkraları arasında düzenlenmiştir, SEYHAN, s. 140-141.

Yasaklı işletmenin faaliyeti işletmecinin işletmesi ve işyerlerini kapatılmak veya diğer önlemlerle önlenebilmektedir.

Mutabakat komisyonu, işletmenin zanaatkar odasına veya sanayi ve ticaret odasına bağlı olduğuna karar vermektedir. İşletmeci, komisyonun kararına karşı itiraz edebilmektedir, yüksek eyalet dairesi bu itiraza karar vermektedir.

Sicile kaydolun veya kayıtlı işletmeciler, işletmenin faaliyet gösterebilmesi ve kaydı için gerekli şartlara tabi olmakta, işletmede çalışan sayısı ve işletme sahibinin ve işletme müdürünün zanaatkarlığa ilişkin sınavları başarmış olması en önemli şartlardan bir tanesi sayılmaktadır.

3.7.1.1.6. Ruhsata tabi olmayan zanaatkarlık meslekleri ve zanaatkar benzeri meslekler

Herhangi bir gerçek kişi ustalık belgesi gerektirmeyen veya zanaatkarlık benzeri mesleklerde faaliyete başlanması veya sona erdirilmesi durumunda, iş yerinin bulunduğu bölgedeki zanaatkar odasına durumunu hemen bildirilmesi zorunludur. Tüzel kişilerde yasal temsilcinin ismini, şahıs şirketlerinde ise temsile yetkili ortağın ismini bildirmek zorundadır.

Bir işletme, Kanuna göre B1 grubu mesleklerde faaliyet gösteriyorsa ustalık belgesi gerektirmeyen zanaatkarlık mesleği olarak kabul edilmektedir. Bir işletme, Kanuna göre B2 grubu mesleklerde faaliyet gösteriyorsa zanaatkarlık benzeri meslek olarak kabul edilmektedir. Zulassungsfreie Handwerke und handwerksähnliche Gewerbe (Anlage B 1 und B 2)¹⁸⁹

Ekonomi ve Teknoloji Bakanlığı, Kanuna göre teknik ve ekonomik gelişmelerle birlikte B grubunda yer alan mesleklerde ayırım yapmaya, birleştirmeye, nitelendirmeye ve gruplandırmaya ve çeşitli değişiklikler yapmaya ilişkin eyalet temsilciler meclisi tarafından onaylanmasıyla yasal düzenleme yapma yetkisine sahiptir.

¹⁸⁹ Kanunun 18. vd. maddelerinde düzenlenmiştir; SEYHAN, s. 141-142.

Zanaatkar odası, bu mesleklere ilişkin olarak işletmecilerin, işletmelerin sicilini tutmakta ve yürütmektedir.¹⁹⁰ B1 grubunda yer alan mesleklerde faaliyet gösterenler, Zanaatkar Kanununa göre ruhsata tabi olmayanlar siciline kayıtlarını yaptırmaktadırlar. B2 grubunda yer alan mesleklerde faaliyet gösterenler, zanaatkar benzeri meslekler siciline kayıt olmaktadır.¹⁹¹ Müteşebbisler, kayıt için kişisel olarak kayıt yaptırmaktadırlar ve yapılan kayıt için bir ücret ödemektedirler. Kaydın kabul edilmesi halinde mesleklerle ilgili resmi daireye kayıt bildirilir (Gewerbeamt) ve yapılan kayıt ilan edilmektedir.

Zanaatkâr işletmesi işletenler, eğer ticari bir işletmeyi tacir sıfatıyla işletmekteyse mahkemeler (Amtsgericht) bünyesinde tutulan ticaret siciline de kaydolmakla yükümlüdürler. Diğer işletme işletenler de sicile kayıt yaptırabilirler. Sicile kayıt sonucunda, üyelere avantajlarının olması yanında birtakım yükümlülükler de getirmektedir ve Ticaret Kanununda (Handelsgesetzbuch) yer alan aşamalara dikkat etmek zorundadırlar. Bu nedenle ticaret siciline kayıt aşamasında zanaatkar odasında görevli bir danışmana bu konular hakkında başvurulması önerilmektedir. Daha önceden ticaret siciline kaydı olmayan işletmeler, kayıt aşamasında işletme sahibinin soyadını ve kısaltılmamış adını bildirmekle yükümlüdür. Ek olarak, eğer varsa ustalık unvanı ya da işletme adının da bildirilmesi halinde bu daha da uygun olmaktadır.

Zanaatkar işletmeleri bölgelerinde yer alan zanaatkar odalarına kaydolan zanaatkarlar sicili zanaatkarlar odası tarafından yürütülen liste halinde üyelerin sıralandığı bir sicildir. Zanaatkar alanında işletme olarak faaliyet gösterenlerin faaliyeti sonucunda zanaatkar siciline veya ruhsat gerektirmeyen zanaatkarlar ya da zanaatkar benzeri işletmeler listesine kayıt zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Odaya kayıtlı birlikte zanaatkarlık faaliyetine başlanmaktadır.

B2 zanaatkar benzeri meslekler (handwerksähnlichen) olarak sayılan meslekler Zanaat Kanununda yer almaktadır. İlgili mesleklerde faaliyet gösterenler, mesleklerle ilgili listeye kayıt mecburiyetine tabi olmaktadır. Kayıt aşamasında herhangi bir ustalık belgesi göstermek zorunluluğu bulunmamaktadır. Yine sicile kaydın yapılması sonucunda zanaatkarlık alanında faaliyet gösterdiğine dair bir zanaatkar belgesi ya da işletme belgesi verilmektedir.

¹⁹⁰ Kanunun 19. maddesinde düzenlenmiştir.

¹⁹¹ Kanunun 20. maddesinde düzenlenmiştir.

3.7.1.2. İşletme sicili

Bir zanaatkar, faaliyeti nedeniyle zanaatkar odası bünyesinde tutulan zanaatkar siciline kaydedilmekle yükümlüdür. Zanaatkarın aynı zamanda işletme olarak faaliyet göstermesi halinde işletme siciline kayıt olması gerekmektedir. Ancak zanaatkar, sadece bir üretim ortaya çıkarmakta ve işletme olarak faaliyet göstermemekteyse sadece zanaatkar siciline kaydedilmekte, işletme siciline kayıt olmak zorunda değildir.¹⁹²

Zanaatkarlar, ürettiği ürünlerin aynı zamanda ticaretini yapıyorsa o zaman ticari bir faaliyet ortaya çıkmaktadır. Yapılan ticari faaliyet neticesinde zanaatkarlar, faaliyet gösterdiği bölgede yer alan sanayi ve ticaret odasına kayıt yapmak zorundadır. Almanya'da ülkemizdeki uygulamanın aksine aynı anda hem zanaatkar odasına hem de sanayi ve ticaret odasına kayıt hususunda bir engel bulunmamaktadır. Ticaret odasına kayıt yaptıran işletmeler, aynı zamanda işletme siciline de kayıt yaptırmak zorundadırlar. Almanya'da işletme sicilinin yasal dayanağını Ticaret Kanunu (Handelsgesetzbuch (HGB)) ve Ticaret Sicil Yönetmeliği (Handelsregisterverordnung (HRV)) oluşturmaktadır.¹⁹³

Ticaret sicilleri mahkeme bünyesinde, işletme sicili ise Adalet ve Tüketicinin Korunması Bakanlığı bünyesinde elektronik ortamda tutulmaktadır. Yapılan yasal düzenleme ile birlikte bütün sicil mahkemeleri (Registergericht) 01.01.2007 tarihinden itibaren elektronik başvuruları almakla yükümlü kılınmıştır.

İşletme sicilinin elektronik ortamta tutulmasına ilişkin düzenleme, Kooperatif Sicili ve İşletme Sicili Hakkında Kanun (Gesetz über elektronische Handelsregister und Genossenschaftsregister sowie das Untermehmensregister (EHUG)) 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ayrıca Almanya'da elektronik ortamda sicil bilgilerine ulaşılması zorunluluğu öngören 2003/58 EWG sayılı yönergesi bulunmaktadır.

Elektronik İşletme Sicili (Untermehmensregister) Ticaret Kanununda¹⁹⁴ düzenlenmiş olup, ilgili maddede ticaret işletmesi veya zanaatkar işletmesi ayrımı yapılmaksızın işletmelere ilişkin sicilin işletme sicilinde tutulacağı düzenlenmiştir.

¹⁹² SEYHAN, s. 143.

¹⁹³ SEYHAN, s. 144.

¹⁹⁴ Handelsgesetzbuch (HGB), 8 inci madde.

İşletme sicili eyaletler düzeyinde tutulmaktadır. Ticaret sicili ve işletme siciline ilişkin bilgiler federal gazetede (Bundesanzeiger) elektronik olarak tutulmaktadır. İşletme sicilinde ticari işletmeleri, kooperatifler, ortaklıklara ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Ticaret sicilini tutan mahkemeler bu bilgileri işletme siciline aktarmakta, aktarma sırasında tesciller, sicile ilişkin belgeler yer almaktadır.¹⁹⁵ Ticaret sicilinde bulunan ilan fonksiyon işletme sicilinde bulunmamakta, ayrıca sicile ilişkin güven ilkesi işletme sicilinde geçerli olmamaktadır. İşletme siciline ilişkin kayıtları ücretsiz incelemek mümkün olup, işletmelerin bilgilerinin tutulması herhangi bir ücrete tabi değildir.¹⁹⁶

Sicile kayıt için onaylı belgelerin noter aracılığıyla elektronik olarak ulaştırılması gerekmektedir. Noterin bu aşamadaki görevi başvuru evraklarını başvuru sahiplerinin imzası yönünden incelemek suretiyle elektronik verileri oluşturmak ve bu evrakları sicili ulaştırmaktadır. Noter kendisine gelen başvuru evraklarını XNotar programı ile elektronik ortamda hazırlayarak ilgili sicile göndermektedir.¹⁹⁷

Bu itibarla; ticaret odasına kaydedilen bir zanaatkar işletmesi aynı zamanda ticaret siciline ve dolayısıyla işletme siciline de kaydedilmektedir.

3.7.2. Fransa

3.7.2.1. Sicil

Fransa’da zanaatkar sicili Zanaatkar Kanununda (Code de l'artisanat) düzenlenmiştir.

98-247 sayılı Kararnamede zanaatkar sicili hakkında hükümler düzenlenmiştir. Zanaatkarların sicilleri, Almanya’da da olduğu gibi Fransız zanaatkar sicilinde (**répertoire des métiers**) tutulmaktadır. Yine Almanya’daki sistemde olduğu gibi sicil, bölge odaları bünyesinde tutulmaktadır.¹⁹⁸

¹⁹⁵İnternet:

<https://www.unternehmensregister.de/ureg/howto1.1.html;jsessionid=85FB74E63E6E90A3D6EE0C959F2CF957.web03-1> (15.01.2016), İnternet: <https://www.handelsregisterauszug-deutschland.de/> (17.09.2015)

¹⁹⁶ SEYHAN, s. 145.

¹⁹⁷ GÜNEY, Necla Akdağ, Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Ticaret Sicili, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2010, S. 123, s. 23.

¹⁹⁸ SEYHAN, s. 146.

Tacirlerin (commerçants) sicili ise ticaret odası bünyesindeki sicilde tutulmaktadır (registre national du commerce et des sociétés). Ticaret mahkemeleri (tribunaux de commerce) bu ticaret sicillerinin bir nüshasını da bünyesinde tutmaktadır. Bu bilgilere internetten ücretsiz olarak ulaşılabilir.¹⁹⁹

Fransız bölge zanaatkar odaları (*chambres de métiers et de l'artisanat de région*) sicil faaliyetlerinin yürütülmesinden sorumludur. Sicil kayıtları ticaret sicili ile ilişkili değildir.

Herkes, Fransız zanaatkar odasından belli bir zanaatkar mesleği için zanaatkar siciline yapılmış olan sicil kaydının bir suretini almak için başvurabilir. Eğer bir zanaatkar Fransız zanaatkar siciline kayıtlı değilse bile, Fransız zanaatkar odası sicil kaydı yerine zanaatkarlık mesleğiyle uğraştığına dair bir belge verebilmektedir.²⁰⁰

Bölgesel Fransız zanaatkar odalarında tutulan her sicil kaydına elektronik ortamda incelenebilme hakkı getirilmiştir.²⁰¹ Sicile kayıt aşamasında istenen bilgiler;

- Gerçek kişi ise; soyadı, adı, takma adı ve doğum tarihi için;
- Tüzel kişiler isim, ticaret unvanı, işletme şekli ve kısaltması için;
- Kimlik numarası;
- Ana faaliyet kodu;
- Adres;
- Bölgesel zanaatkar siciline tescil veya terkin edildiği tarih;
- Zanaat becerileri.

Bazı Fransız zanaatkar odaları online olarak farklı branşlarda faaliyet gösteren zanaatkar listelerine ulaşabilme hizmeti vermektedir.²⁰²

Fransa'da zanaatkar niteliğini belirleyebilmek için özel kurallar getirilmiştir. Gerçek kişiler de tüzel kişiler de mesleki olarak gıda, yapı ve inşaat işleri, imalat, onarım ve

¹⁹⁹ İnternet: <https://www.infogreffe.fr/societes/> (10.12.2015); SEYHAN, s. 146.

²⁰⁰ SEYHAN, s. 146.

²⁰¹ Kararname-Nr. 98-247; SEYHAN, s. 146.

²⁰² İnternet:

<http://www.portal21.de/PORTAL21/Navigation/Laender/Frankreich/Dienstleistungen/register.html> (25.10.2017); SEYHAN, s. 147.

hizmetler bölümlerinde faaliyet göstermesi halinde Kararname no:98-247’de listelenen mesleklere göre ve Kararname 96-603 başlık no: 19’a göre 10 kişiden az çalışanı olanlar zanaatkar işletmesi olabilmektedir. Eğer işletme sonradan büyür ve işletmede çalışan 10 kişiden fazla olursa durumu mevcudiyetini korumaya devam eder.

Kararname Nr. 2010-1706, 21- Kararname Nr. 98-247’de yapılan değişikliklere göre, ulusal Fransız zanaatkar sicilini (*répertoire national des métiers*) geliştirme işlemleri devam etmektedir. Bu değişiklikle birlikte çatı kuruluş olan zanaatkar odaları daimi meclisi (*Assemblée Permanente des Chambres de Métiers et de l’Artisanat*) bundan böyle Fransız zanaatkar sicilinin içeriklerini tek bir merkezde toplayabilme hakkına sahip olmuştur.

Her Fransız odası sicil ile ilgili işlemleri daimi meclise aktarmak ve paylaşmak zorundadır. Böylece, Fransız odalarının daimi meclisi, gelecekte Fransız zanaatkar mesleklerine kayıt aşamasındaki herkesin sertifika başvurusunu düzenleyebilmektedir. Ayrıca başvuru bulunmayan hallerde de sertifika talep edilebilmektedir. Bunun için bir internet sayfası oluşturulmuştur. Buradan güncel bilgi sorguları herkese açık hale getirilmiştir²⁰³.

Zanaatkar siciline kayıt zanaatkar mesleğinde faaliyet göstermeye başlamasından bir ay önce veya en geç bir ay içinde Kararname no: 98-247 başlık 10’a göre zanaatkar odasına dilekçe ile başvurmalı ve kaydedilmelidir. Kayıt aşamasında zanaatkar, zanaatkar mesleğiyle ilgili işyerinin bulunduğu merkeze ya da şubeye Fransa ve diğer Avrupa Birliği devletlerine Kararname no. 98-247 başlık 11’e göre bildirmelidir. Değişiklikler de yine aynı şekilde değişikliğin meydana gelmesinden itibaren bir ay içinde Kararname 98-247 başlık 12’e göre bildirilmelidir.²⁰⁴

Her bir değişiklik meydana gelmesi halinde Mart 2010’dan itibaren geçerli olmak üzere diploma veya mesleki deneyimleri Kararname 98-247 başlık 7’ye göre adlandırılması gerekmektedir. Eğer mesleki eğitime uygun kişiler almak ve işletmenin idaresinde görevlendirmek isteniyorsa, Kararname başlık 14’e göre diploma ibraz edilmek zorundadır.

²⁰³ [Internet: http://www.portal21.de/PORTAL21/Navigation/Laender/Frankreich/Dienstleistungen/register.html](http://www.portal21.de/PORTAL21/Navigation/Laender/Frankreich/Dienstleistungen/register.html) (25.10.2017); SEYHAN, s. 148.

²⁰⁴ SEYHAN, s. 148.

Zanaatkar, sicile kayıt şartını taşımadığı ve bu durumun Fransız zanaatkar odaları tarafından herhangi bir şekilde bilgi edinilmesi söz konusu olduğu takdirde, zanaatkarlık kaydının terkinin yani sildirmesi için zanaatkara sorulur. Zanaatkar terkin işlemi bulunması halinde Kararname 98-247 başlık 17'e göre sicil ve ilgili resmi daireden kaydın talep üzerine değil re'sen yapılır.²⁰⁵

Zanaatkar odası sicile tescili yapılan her zanaatkara sicil kayıt onayını, tasdiknamesini (attestation d'immatriculation) bildirir. Yapılan tescil sonucunda zanaatkarın artisan, artisan d'art ya da maître artisan olarak Kararname 98-247 başlık 22'ye göre hangi listeye kaydedileceği durumu ortaya çıkar.²⁰⁶

3.7.2.2. Mesleklerin sicile kaydı

Fransa'da zanaatkar (artisan); Kararname 98-247 başlık 1'e göre; mesleki yeterliliğini kanıtlamış (certificat d'aptitude professionnelle), mesleki eğitim belgesi (brevet d'études professionnelles olan, aynı zamanda en az altı yıldır meslekte çalıştığına dair belgesi olan kişidir.²⁰⁷

Sanatkar ise (Artisan d'art); Kararname 98-247 başlık 2'ye göre, sanat alanında zanaatkarlık faaliyeti gösteren, mesleki yeterlilik belgesi olan (certificat d'aptitude professionnelle), en az bu belgeye eş değer bir mesleki eğitim diploması olan ya da en az altı yıldır ilgili meslek siciline kaydı olan (répertoire des métiers) kişidir. Sanatkar mesleği ile ilgili meslekler zanaatkarlarla ilgili yetkili olan Kültür ve İletişim Bakanlığı tarafından bir liste çıkarılarak belirlenmektedir.²⁰⁸

Fransa'da eğer ustalık belgesini almak için sınavı başarılı şekilde geçmiş ve belgeye sahip olmuşsa bir zanaatkar en az iki yıldır mesleki deneyime sahip ise zanaatkar odası tarafından tututan sicile başvuruya hak kazanabilir. Fransa'da usta zanaatkar (maître artisan); eğer ustalık belgesi (brevet de maîtrise) sahibi ise, en az iki yıldır meslekle ilgili

²⁰⁵ SEYHAN, s. 148.

²⁰⁶ SEYHAN, s. 148.

²⁰⁷ İlgili meslekler, Ulusal Sanatsal Meslekler Enstitüsü'nde yer almaktadır, listeye buradan ulaşılabilir. İnternet: <http://www.institut-metiersdart.org/> (08.10.2018) (*Institut national des métiers d'art*); SEYHAN, s. 149.

²⁰⁸ SEYHAN, s. 149.

pratik yapmış ve zanaatkar odası tarafından sicile kaydedildiği açıklanırsa usta zanaatkar olarak kabul edilmektedir.²⁰⁹

Ustalık belgesi olmaksızın da en az on yıldır sicile (*répertoire des métiers*) kaydolmuş ise zanaatkar unvanı, ilgili meslekte becerileri olduğunu kanıtlayarak ya da mesleki eğitimde yer aldığını ispatlamak suretiyle Kararname 98-247 başlık 3'e göre usta zanaatkar olma hakkına '*maître artisan*' sahip olabilmektedir.²¹⁰

3.7.2.3. İşletme sicili

Fransa'da işletmelerin sicili, Fransız Ticaret Kanununa (Code de Commerce) göre işletmeler formaliteleri merkezinde (centre des formalités des entreprises - CFE) tutulmaktadır. Bu sicilde, tacirler ve sanayicilere ilişkin bilgiler ve aynı zamanda diğer işletme sahiplerinin de bilgileri bulunmaktadır.²¹¹

Zanaatkar işletmeleri, yıllık cirosu itibarıyla mikro işletmeler arasında yer almaktadır, mikro işletme (tres petites entreprises) olarak kaydolmak isteyen zanaatkar işletmeleri işletmeler siciline kaydedilmektedir. Zanaatkar işletmeleri, aynı zamanda alım-satım yani ticari bir faaliyet yürütmekte ise yine tacir veya sanayici vasfıyla ticaret siciline (registre national du commerce et des sociétés) kaydolmaktadır. İşletmeler sicili, elektronik ortamda tutulmaktadır.²¹²

İşletmelerin ve şubelerinin kaydı, Fransa'da her bağımsız faaliyet gösteren, bir ortaklık olarak kaydedilen işletme ya da Fransız kamu kurumları ulusal istatistik ve ekonomik eğitim enstitüsüne (Institut national de la statistique et des études économiques - INSEE) işletme- ve ortaklık siciline (Système Informatique pour le Répertoire des Entreprises et des Etablissements- SIRENE) tescil ettirilmesi gerekmektedir.²¹³ Enstitü, her kuruluş için dokuz rakamlı bir kimlik numarası vermektedir. Şubelere de yine enstitü tarafından SIRET-numarası verilmektedir, bu numara merkeze verilen numaraya ek olarak

²⁰⁹ SEYHAN, s. 149.

²¹⁰İnternet:

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000571009&dateTexte=20090202> (08.10.2018); SEYHAN, s. 149.

²¹¹ İnternet: <https://www.insee.fr/fr/information/1972060> (08.10.2018); SEYHAN, s. 150.

²¹²İnternet: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3303574?sommaire=3353488&q=artisan> (08.10.2018); SEYHAN, s. 150.

²¹³ İnternet: <https://www.economie.gouv.fr/entreprises/repertoire-sirene-gratuit> (08.10.2018)

İnternet: <https://www.insee.fr/fr/metadonnees/source/serie/s1020> (08.10.2018); SEYHAN, s. 150.

beş haneli bir numara eklenmek suretiyle verilmektedir. Bu numara aracılığıyla işletmelere ilişkin bilgiler elde edinilmektedir.²¹⁴

3.8.Meslek Kuruluşları

3.8.1. Türkiye

1982 Anayasasının 135 inci maddesi “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları”nı düzenlemektedir. Maddede, kanunla kurulan kamu tüzel kişiliğini haiz meslek kuruluşlarını tanımlanmaktadır.²¹⁵

Türkiye’de esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşları, 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu ile düzenlenmiştir. Esnaf ve sanatkarlar meslek kuruluşları Anayasa’nın 135 inci maddesine göre kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından biridir. Kamu kurumu niteliğine haiz olmasıyla birlikte diğer kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından farklı bir örgütlenme modeline sahiptir. Diğer meslek kuruluşları, yerel kuruluşlar ve üst kuruluşlar olmak üzere iki aşamada teşkilatlanmış, buna karşın esnaf ve sanatkâr meslek kuruluşlarında ise dört aşamalı kuruluş gerçekleştirilmiştir.

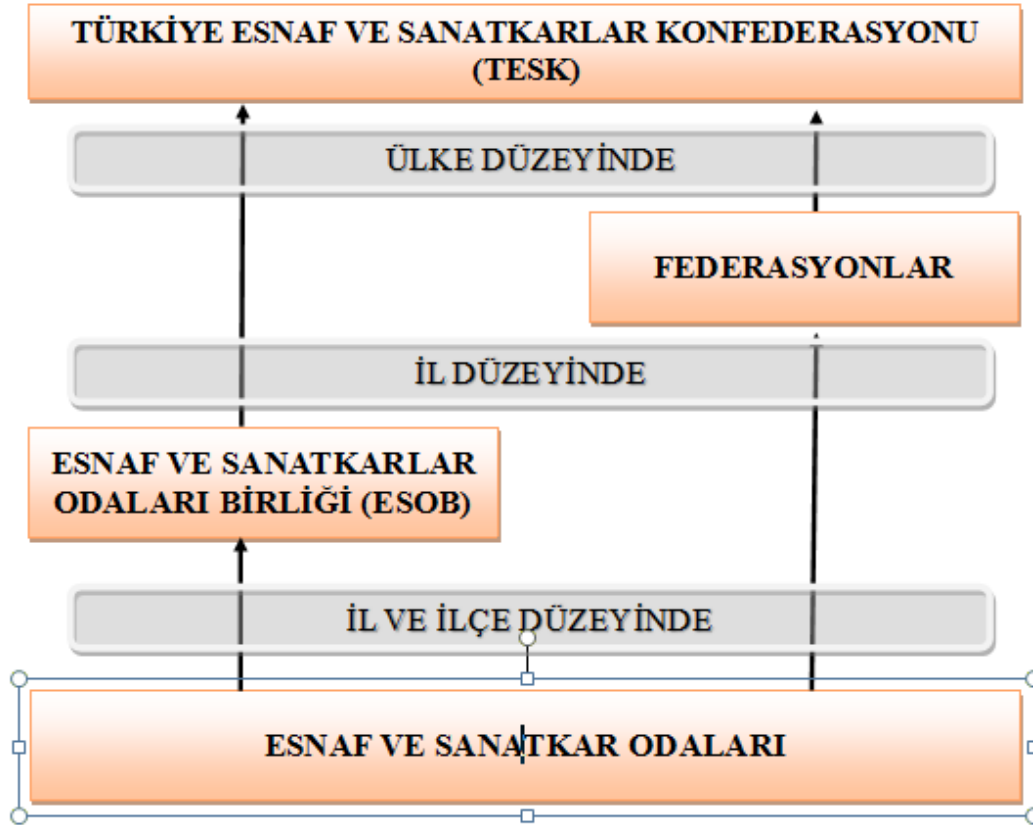
ESMK’da esnaf ve sanatkar meslek kuruluşlarına ayrı ayrı yer verilmiştir. Kanuna göre esnaf ve sanatkâr meslek kuruluşları, her ilde ihtisaslaşma veya birbirleriyle ilgili mesleklerin bir araya gelerek karma oluşum şeklinde birden fazla sayıda oluşan esnaf ve sanatkâr meslek odalarından, her ilde bir tane olmak üzere kurulan ve odaların da bu kuruluşlara kayıt yaptırmaya zorunluluğunun olduğu esnaf ve sanatkârlar odaları birliklerinden, mesleki faaliyet bazında yeterli sayıya ulaşmış, meslek odaları tarafından kurulan ve Ankara’da yer alan federasyonlardan, her ilde yer alan birliklerin ve ilgili mesleklerde faaliyet gösteren federasyonların bir araya gelerek tek bir çatı kuruluş olarak oluşan Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu bulunmaktadır.

²¹⁴ İnternet: <https://www.insee.fr/fr/metadonnees/definition/c2047> (08.10.2018); SEYHAN, s. 150.

²¹⁵ İnternet: Devlet Denetleme Kurulu, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Teşkilat ve Mali Yapıları, Denetimleri, Organlarının Seçimlerine Dair Esasların Değerlendirilmesi ile Bunların Etkin ve Verimli Şekilde Hizmet Yürütmelerinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Amacıyla Alınması Gereken Tedbirler Raporu, Ankara, 2009, <http://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/ddk41.pdf>, (Erişim tarihi: 01.09.2015); İnternet: GÜNDAY, Metin/ TEKİNSOY, Orhan, Anayasa’nın 135. Maddesinin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi ve Bir Öneri, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Raporu, Ankara, www.ado.org.tr/dosyalar/KKNMK.raporu.doc, (Erişim tarihi: 25.10.2015)

Türkiye’de Ağustos 2018 tarihi itibarıyla; 3.019 esnaf ve sanatkar odası, 82 esnaf ve sanatkar odaları birliği, 13 esnaf ve sanatkarlar federasyonu ve esnaf ve sanatkar konfederasyonu faaliyet göstermektedir.²¹⁶

Şekil 3.1. Türkiye Esnaf ve Sanatkar Meslek Kuruluşları Örgütlenmesi²¹⁷

3.8.1.1. Esnaf ve sanatkârlar odaları

5362 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde odaların kuruluşu düzenlenmiştir. Bu maddede; esnaf ve sanatkâr odalarının, oda kurulmak istenen yerde çalışmakta olan sanat, hizmet ve meslek sahipleri ile esnaftan en az beş yüz kişinin isteği ve Bakanlık izni ile kurulabileceği yer almaktadır. Yine Kanunun 5 inci maddesinde; odaların çalışma bölgesine yer verilmiş, büyükşehir ilçelerinin idari sınırları olduğu ve aynı çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan birden fazla oda kurulamayacağı hükmü bağlanmıştır.

²¹⁶ İnternet: www.esbis.gov.tr (17.08.2018)

²¹⁷ Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu (ESMK)

3.8.1.2. Esnaf ve sanatkar odaları birlikleri

ESMK'nın 16 ncı maddesinde esnaf ve sanatkar odaları birlikleri düzenlenmiştir. Birlikler odaların bir üst kuruluşudur ve Kanuna göre her il merkezinde bir esnaf ve sanatkârlar odaları birliği kurulur.

Bakanlıkça hazırlanan örneğe uygun olarak düzenlenmiş birlik ana sözleşmesi bir dilekçe ile o yer valiliğine verilir ve Valilik onbeş gün içerisinde gerekli araştırmasını yaparak kuruluş onayı için belgeleri Bakanlığa gönderir.

Birlik, ana sözleşmesinin Bakanlık tarafından onaylanmasını müteakip kurulmuş olur. Birlik kuruluşlarında Konfederasyon görüşü alınır. Bir ilde birden fazla birlik kurulamaz. Birlik çalışma bölgesi kurulduğu ilin idari sınırlarıdır. Çalışma bölgesindeki odalar faaliyetlerinden dolayı birliğe karşı sorumludurlar.

3.8.1.3. Esnaf ve sanatkarlar federasyonları

ESMK'nın 26 ncı maddesinde esnaf ve sanatkarlar federasyonları hüküm altına alınmıştır. Federasyonlar odaların bir üst kuruluşu niteliğindedir. Birlik ve federasyonlar aynı düzeyde meslek kuruluşları olup, biri her ilde faaliyet göstermesiyle, diğeri ise meslekte ihtisaslaşmayla öne çıkmaktadır. Kanuna göre federasyon kurulabilmesi için ülke genelinde aynı meslek dalında kurulmuş olan odaların %60'ının genel kurullarının federasyon kurulması yönünde karar almaları ve kurucu oda adedinin 40'dan fazla olması şartı aranmaktadır.

Kurucular, Bakanlıkça hazırlanmış örneğe uygun olarak düzenleyecekleri federasyon ana sözleşmesini bir dilekçe ile birlikte Bakanlığa verirler. Federasyon kuruluşlarında Konfederasyonun görüşü alınır.

Federasyon; ana sözleşmesinin Bakanlık tarafından onanmasından sonra kurulmuş olur. Aynı faaliyet konusunda birden fazla federasyon kurulamaz.

Federasyonların merkezi Ankara'dadır.

3.8.1.4. Türkiye esnaf ve sanatkarlar konfederasyonu

ESMK'nın 34 üncü maddesinde düzenlenen Konfederasyon, birliklerin ve federasyonların üyesi olduğu bir çatı kuruluştur. Bakanlıkça hazırlanmış örneğine uygun Konfederasyon ana sözleşmesinin Bakanlık tarafından onanmasından sonra kurulmuş olur. Kuruluş merkezi Ankara'dadır. Konfederasyonun kısa adı TESK'tir. TESK, ulusal ve uluslararası düzeyde esnaf ve sanatkarları temsil etmektedir.

3.8.2. Almanya

Bilindiği üzere, meslek kuruluşları, üyelerinin çıkarlarını korumak ve onların menfaatleri doğrultusunda hareket edebilmek için ortaya çıkan meslek örgütleridir. Kıta Avrupası Hukuk Sistemi içinde yer alan Almanya'da da ticari faaliyetlerle ilgili olarak örgütlenmiş meslek kuruluşlarına üyelik zorunludur. Bu kuruluşların içinde zanaatkar mesleği ile ticaret ve sanayi iş kolunda faaliyet gösterenler ile ilgili meslek kuruluşları da bulunmaktadır.

Almanya'da zanaatkar meslek kuruluşları, lonca (Handwerksinnungen) adı altında ilçeler ve bölgeler bazında örgütlenmekte olup, bunların üst birliği olan eyalet bazında örgütlenmiş olan eyalet loncalar birliği (Handwerksinnungsverband) faaliyet göstermektedir. Bu bağlamda Almanya'da toplam eyaletlerin içinde yer alan bölgelerdeki (regionel) illere göre yapılanan toplamda 53 adet zanaatkar odası (Handwerkskammer) bulunmakta olup, odaların biraraya gelmesiyle eyalet bünyesinde zanaatkar meclisleri kurulmuştur (Handwerkskammertag), ayrıca 36 adet mesleki bazda federal düzeyde örgütlenmiş merkezi meslek birlikleri (Zentralfachverband) ve iller bazında örgütlenmiş birlikler ise merkez birlik (Zentralverband) adıyla üyelerinin hak ve menfaatleri için görev yapmaktadır ve bu kuruluşların üstünde yer alan ve bir çatı kuruluşu olan Alman Zanaatkarları Konfederasyonu (Zentralverband des deutschen Handwerks) ise tüm Alman zanaatkarlarını temsil etmektedir.²¹⁸

²¹⁸İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/aufbau-der-handwerksorganisation/> (08.10.2018)

3.8.2.1. Zanaatkar meslek kuruluşları

Ahilik ile birlikte gelişen lonca teşkilatlanması, tarihimizde ortaya çıkan ilk mesleki örgütlenme olup, Almanya’da da lonca örgütlenmesine kaynak olmuştur. Loncalar, zanaatkar meslek kuruluşlarının temel yapısını oluşturmakta ve birçok önemli görevi yürütmektedir.

Zanaatkar meslek kuruluşlarının temel yapısı zanaatkar loncaları ve zanaatkar odalarından oluşmaktadır. Almanya’da zanaatkarların kanuni temsilcisi odalardır. Ülke genelinde illerde yapılmış olan toplam 53 adet zanaatkar odası mevcuttur. Zanaatkar işletmeleri olanlar odalara üye olmak zorundadır.²¹⁹

Federal düzeyde yaklaşık 1 milyon zanaatkar işletmesi ve 5,4 milyon çalışandan oluşan üyeye sahip olan zanaatkar odaları teknik, ekonomik ve hukuki danışmanlık görevini yürütmekte olup, aynı zamanda mesleki eğitime ilişkisinde bilgilendirme faaliyetlerinde bulunmaktadır.²²⁰

Alman Zanaat Kanununda odaların görevleri tanımlanmıştır. Bunlar; zanaatkarın sicili ‘Handwerksrolle’²²¹ olarak adlandırılan zanaatkarın kayıt olduğu sicil işlemlerini yürütmek, çırağın sicili ‘Lehrlingsrolle’²²² olarak adlandırılan çırak sicil işlemlerini yürütmek ve mesleki eğitim kuralları ve sorunlarıyla ilgili hususları belirlemektir. Böylece odalar üyelerin isteklerini, ilgili oldukları konuları da gündeme getirebilmektedirler. Ayrıca üyelerine mesleki konularda eğitim dahil çeşitli konularda hizmetler vermekte ve üyesi işletmelerin ücretsiz reklamlarının yapılmasına katkıda bulunabilmektedirler.²²³

Zanaatkar loncalarına üyelik esasen gönüllülük esasına dayanmasına karşın zanaatkar odasına üyelik ise zorunludur. Almanya’daki meslek kuruluşlarına üyelik zorunluluğu nedeniyle zanaatkar işletmesinde faaliyet göstermek isteyen her kişi, iş yerinin bulunduğu yerdeki zanaatkarlar odasına kayıt yaptırmak durumundadır. Üyeleri gönüllülük esasıyla bir araya gelen zanaatkarlar, mesleki bağlamda loncalarını kurabilmektedirler. Loncaların kurulmasında amaç, mesleksel menfaatleri doğrultusunda üyelerini temsil etmek

²¹⁹ SEYHAN, s. 29.

²²⁰ İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/zdh/aufgaben/> (08.10.2018); SEYHAN, s. 29.

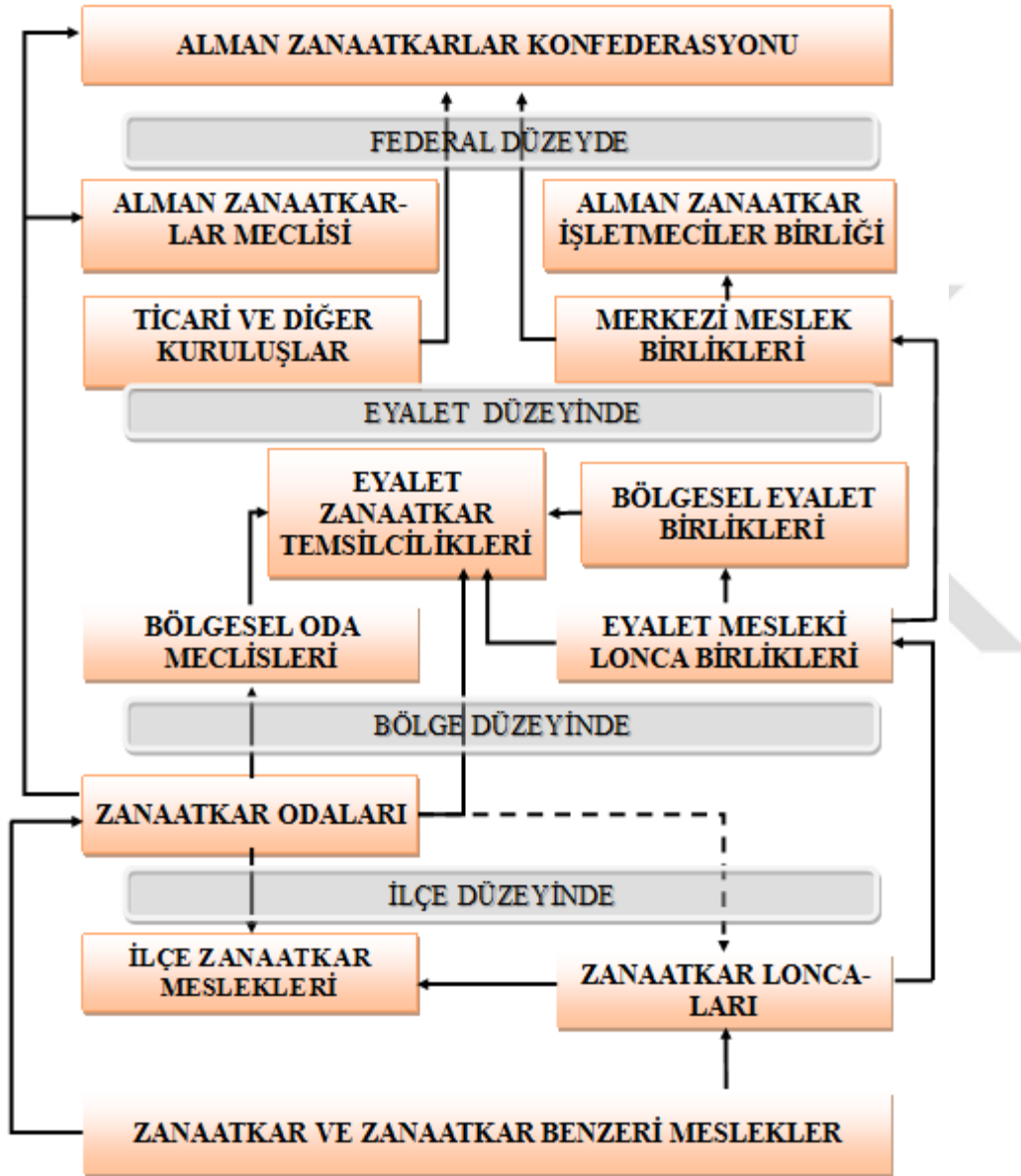
²²¹ HwO 6 ncı maddede düzenlenmiştir.

²²² HwO 28 inci maddede düzenlenmiştir.

²²³ SEYHAN, s. 29.

olup ve en öncelikli olarak da lonca üyeleri kendi işletmelerini ilgilendiren konular doğrultusunda birlikte hareket etmek gelmektedir. Ayrıca loncaların çırak eğitimi konusunda da etkin rolleri bulunmaktadır.²²⁴

Şekil 1.2. Alman Zanaatkar Meslek Kuruluşları Örgütlenmesi²²⁵

Almanya’da zanaatkarları temsil eden meslek kuruluşları hem eyalet, hem de federal olarak örgütlenmiştir. Bu kuruluşların amacı esasen Alman zanaatkarların

²²⁴ SEYHAN, s. 30.

²²⁵İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/aufbau-der-handwerksorganisation.html> (18.08.2015); SEYHAN, s. 31.

menfaatinin korunması ve onların teknik, idari ve hukuki danışmanlık ile mesleki eğitim konularında hizmet vermektedir.

Zanaatkar loncalarının bölge ve ilçe bazında örgütlendikleri görülmektedir. Bir ilçede veya belirli bir bölgedeki loncalar bir araya gelerek ilçe zanaatkarlar birliğini (Kreishandwerkschaft) oluşturmaktadır. Bu bağlamda örnek verilecek olursa, Bavyera Eyaleti Zanaatkar Odası veya Alman Zanaatkar Konfederasyonu (ZDH) gösterilebilir.

3.8.2.2. Zanaatkar odası ile sanayi ve ticaret odası ayrımı ve zanaatkar meslek kuruluşları

Almanya’da meslek kuruluşları, zanaatkâr odaları (Handwerkskammer) ile sanayi ve ticaret odaları (Industrie und Handelskammer) olmak üzere iki ana grupta örgütlenmiştir. Zanaatkâr mesleklerinde faaliyet göstermek üzere kurulan girişimler zanaatkâr odalarına üye olmaktadır.²²⁶ Üyelik esası ülkemizde olduğu gibi buradaki odalarda da zorunlu tutulmuştur.

İşletmenin zanaatkâr odasına veya sanayi ve ticaret odasına kayıt olma aşamasındaki esas işletmenin hangi meslekte faaliyet gösterdiğine ilişkindir. Buna göre ilgili zanaatkar mesleklerinde faaliyet gösteren işletmeler zanaatkar odasına kaydolmaktadır. Ancak bir ürün veya mal meydana getirmeyle birlikte aynı zamanda meydana getirilen ürünün ya da malın satışı da yapılıyorsa o zaman işletme sanayi ve ticaret odasına üye olabilmektedir.

3.8.2.2.1. Zanaatkar loncaları

Ahilik ile birlikte gelişen lonca teşkilatlanması, tarihimizde ortaya çıkan ilk mesleki örgütlenme olmasıyla birlikte Almanya’da zanaatkar loncaları sisteminin temelini oluşturmakta ve mesleğe yön vermektedir.²²⁷

Zanaatkar loncası (Handwerksinnung), kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olup, zanaatkar loncalarına üyelik gönüllülük esasına dayanmakla birlikte, mesleki açıdan daha güçlü olarak temsil etmek ve talepleri doğrultusunda sonuç alabilmek

²²⁶ SEYHAN, s. 32.

²²⁷ HwO 52 nci maddesinde düzenlenmiştir; SEYHAN, s. 32-33.

yönünden faaliyet gösteren zanaatkarların çoğunluğu meslekleriyle ilgili bir loncaya üye olmaktadır. Almanya’da loncalar, yasal yönüyle en kapsamlı ve detaylı düzenlenen meslek kuruluşlarıdır ve zanaatkarlar için büyük bir önem arz etmektedir.

Zanaatkar mesleklerinde işletme sahibi olanlar, kendilerini ilgilendiren mesleki veya ekonomik konular ile birlikte mesleki dayanışma doğrultusunda belirli bir bölgede lonca kurabilmektedir. Lonca kurulmasında ön şart olarak, mesleki eğitim kanununa göre bir mesleği icra etmek üzere gerekli iznin alınmış olması gelmektedir. Her meslek dalında ancak bir ilçe veya bölgede sadece bir tane lonca kurulabilmektedir, lonca, ilgili düzenlemeler doğrultusunda, ilgili taraflarla mesleki bağlantıyı sürdürmekte yetkilidir.

Bölge loncası alacağı kararlarında, üye sayısının yeterli olması çerçevesinde ve bölgeyi dikkate almak suretiyle faaliyetleri sınırlandırılmış, böylece loncanın üyelerinin başarılı bir şekilde hayatlarını sürdürmeleri ve loncanın faaliyetlerine daha aktif katılmaları amaçlanmıştır. Loncanın bölgesi bir ilçeye bağlı olmaması ya da ilçenin sınırlarını kapsamaması gerekmektedir. Zanaatkar odası, başka sınırlamalar da belirleyebilmektedir.

Loncalar kuruluş aşamasında, bulundukları yerdeki odanın bölgesine taşmaması gerekmektedir. Loncanın, odanın bölgesinden taşması halinde, yüksek eyalet makamı tarafından taşan bölgenin sınırına imtiyaz tanınabilmektedir. Loncanın faaliyet alanının sınırı, başka bir eyaletin sınırına taşarsa, imtiyaz ancak yüksek eyalet makamının muvafakatinin olması halinde tanınabilmektedir.

3.8.2.2.2. Eyalet loncalar birliği

Eyalet loncalar birliği (Landesinnungsverband), zanaatkar loncalarının mesleki veya ekonomik olarak aynı faaliyet alanlarında bir araya gelmeleriyle eyaletin bulunduğu bölgede kurulmaktadır. Birden fazla eyalet için ortak bir eyalet loncalar birliği kurulabilmektedir.²²⁸

Kural olarak bir eyalet içinde mesleki veya ekonomik olarak aynı veya yakın olarak faaliyet gösteren meslekler olmalıdır. Yüksek eyalet makamı istisnai durumlar için izin

²²⁸ HwO 79. maddesinde düzenlenmiştir; SEYHAN, s. 44.

verebilmektedir. Düzenlemeyle birlikte eyalet loncaları birliğine bağımsız olarak zanaatkarlık faaliyeti gösterenler bireysel üye olarak katılabilirler.

Eyalet loncalar birliği, özel hukuk tüzel kişisidir. Yüksek eyalet makamının onayı ile yasal düzenlemelerde değişiklikler yapılmaktadır. Ortak bir eyalet loncalar birliği, eyalet loncalar birliğinin merkezinde bulunan yüksek eyalet makamının iznine göre belirlenmektedir.

3.8.2.2.3. Bölge zanaatkar birlikleri

Bir ilde veya eyalette merkezi olan zanaat loncaları bölge zanaat birliğini (Kreishandwerkerschaften) oluşturmaktadır.²²⁹

3.8.2.2.4. Zanaatkar odaları

Zanaatkarların menfaatlerini temsil etmek üzere odalar kurulur. Bunlar kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.²³⁰

Zanaatkarlık mesleğinde faaliyet gösterenler zanaatkar odasına kayıt yaptırmak zorundadır. Zanaatkar odasına kayıt, her meslek grubunun tutulduğu listede yer alan mesleklere göre yapılmaktadır. Bu meslekler; A, B1 ve B2 grubu mesleklerdir. Bu gruptan herhangi birinde faaliyet gösteren bir zanaatkar, zanaatkar odasına kayıt olmak zorundadır.

Odanın bölgesinde yer alan işletme sahipleri kalfalar ve mesleki yeterliliğini almış olan diğer çalışanlar ve mesleki olarak faaliyet gösteren çıraklar odanın üyeleridir. Odaya aynı zamanda odanın bölgesinde mesleki olarak faaliyet gösteren kişiler de dahil olmaktadır.

Oda, üyeler tarafından seçilen bir başkan ve yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil edilir. Oda yönetim kurulu ve başkanı maaş almamaktadır. Odanın iş ve işlemleri profesyonel yöneticilerce koordine edilmektedir.

²²⁹ HwO 86. maddesinde düzenlenmiştir; SEYHAN, s. 46.

²³⁰ HwO 90. maddesinde düzenlenmiştir; SEYHAN, s. 47-48.

Odaların güçlü bir yapıya sahip olması, üye sayısının fazla olması ve bu üyelere tahsil edilen üyelik aidatının sonucunda üyelere bedelsiz ve kaliteli hizmet sunmasına neden olmaktadır. Hizmeti sunmak üzere odalarda yaklaşık 200 kadar çalışan bulunmaktadır.

Almanya’da, bölgesel düzeyde örgütlenmiş olan 53 adet zanaatkar odası (Handwerkskammern) bulunmaktadır. Bu odalarda üye sayısı bölgeden bölgeye değişmekte olup, bir odanın sayısı en az 10 bin, en fazla da 30 bin arasında değişmektedir.

3.8.2.2.5. Merkezi mesleki birlikleri

Merkezi meslek birlikleri (Zentralfachverbände), zanaatkar loncalarının mesleki çatı kuruluşudur. Bunlar eyaletlerdeki mesleki ve ekonomik alanda birbirine yakın işletmelerin, ilgili alanlarda birbirlerine yakın eyalet loncaları ve eyalet mesleki birliklerinin birleşmesiyle oluşmaktadır.²³¹

Gönüllü birleşmenin sonucunda, merkezi zanaatkarlar birlikleri, zanaatkar mesleklerinin özel ilgi alanları doğrultusunda zanaatkarları temsil etmektedirler. Bunun sonucunda ise, üyeler, mesleki açıdan ve her bir meslek dalındaki ürünleri ve hizmetleri ile ilgili olarak bilgilendirilmektedir. Mesleki ve Federal Lonca Birliği, aynı zamanda işveren örgütü sıfatıyla sendikalarla ücret tarifelerinin belirlenmesi rolünü üstlenmektedir.

3.8.2.2.6. Alman zanaatkar işletmecileri birlikleri

Mesleki zanaatkarlar birliklerinin biraraya gelmesiyle Alman zanaatkar işletmecileri birlikleri oluşturmaktadır. (Unternehmerverband Deutsches Handwerk (UDH))²³²

Birliğin, ortak alanlar, meslekler ve ekonomik, politik, sosyal ve kültürel alanlarda kendisinin temsil ettiği üye birlikleri temsil etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Alman Zanaatkar Konfederasyon Başkanı aynı zamanda Alman zanaatkar işletmecileri birlikleri ve Alman zanaatkar odaları meclisi başkanıdır.

²³¹İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/zentralfachverbaende/> (16.10.2018); SEYHAN, s. 60.

²³²İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/udh/unternehmerverband-deutsches-handwerk/> (16.10.2018); SEYHAN, s. 61.

3.8.2.2.7. Alman zanaatkarlar konfederasyonu

Alman Zanaatkarlar Konfederasyonu (Zentralverband Deutschen Handwerks (ZDH)), bir milyondan fazla zanaatkar işletmesi ile birlikte beş buçuk milyon çalışanı ve yaklaşık 400 bin mesleki eğitim alan kişiyi ve yıllık 560 milyar Avro'yu geçen ciro hacmine sahip olan Almanya'da yer alan zanaatkarları temsil etmektedir.²³³

Çatı kuruluş olarak nitelendirilen konfederasyon, ekonomide zanaatkarların evi konumuna ve yetkisine sahip olarak adlandırılmaktadır. Almanya'nın başkenti Berlin'de yer almakta ve 53 zanaatkar odası, 48 mesleki zanaatkar birliklerini federal ülke bünyesinde ekonomik olarak ve zanaatkarların menfaatleri doğrultusunda temsil eden bir kuruluştur.

Konfederasyon, zanaatkar politikasıyla ilgili karar vermede tek yetkili olup, ayrıca federal meclise ve federal hükümete ve diğer merkezi yetkili kurumlara, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası kuruluşlara karşı zanaatkarları temsil etmektedir. Bunun için konfederasyon ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmaktadır.

Avrupa bölgesinde, konfederasyon UEAPME'nin (Europäische Union des Handwerks und der Klein- und Mittelbetriebe-Avrupa Birliği Zanaatkarlar ve KOBİ İşletmeleri Birliği) üyesidir. Bu üyelikle birçok alanda aktivitesi ve işbirlikleri bulunmaktadır. Konfederasyonun, Brüksel'de Avrupa Birliği bünyesindeki işleri takip edebilmek ve işlemler yürütebilmek için kendine ait bir bürosu bulunmaktadır.

3.8.3. Fransa

3.8.3.1. Zanaatkar meslek kuruluşları

Fransa'da zanaatkar meslek kuruluşları, Zanaatkarlar Kanununda (Code de l'artisanat) düzenlenmiştir, bu kesime ilişkin en son mevzuat güncellemesi özellikle 2004 ve 2010 tarihli kararnameler ile gerçekleştirilmiştir.²³⁴

²³³ İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/zdh/aufgaben/> (16.10.2018); SEYHAN, s. 61-62.

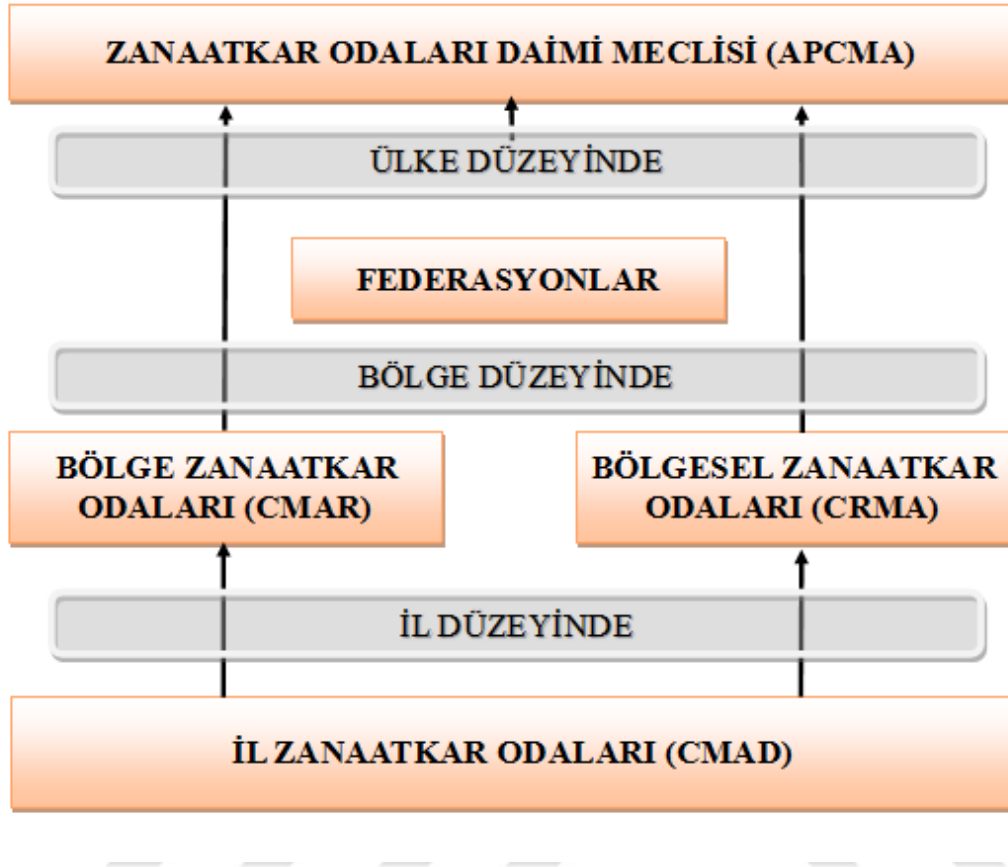
²³⁴ Code de l'artisanat 5. maddesinde düzenlenmiştir; SEYHAN, s. 72-73.

Kanunun ikinci başlığında zanaatkar odalarının görevleri, işleyişi, feshi ve seçimine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Yine ikinci başlığın beşinci maddesinin birinci bölümünde meslek kuruluşlarının kamu kurumu niteliğinde olduğundan bahsedilmiş ayrıca bu kuruluşların devletin gözetiminde faaliyet gösterdiği hüküm altına alınmıştır.

Kanunda zanaatkar odaların kuruluşundan bahsedilmiştir. Odalar; bölgesel (regionale) ve il (departman) ayırımına giderek düzenlenmiştir. Odalarda görevli olanlar zanaatkar işletmelerinde çalışanlardır. Odalar, zanaatkarların ekonomideki yerini belirlemede ve onları temsil etmede sorumluluk altına girmektedirler. Odaların kurulmasıyla meslekte faaliyet gösterenler sicille birlikte kayıt altına alınmaktadır.

Fransa'da zanaatkarlık sektöründe, iki değişik örgütlenme modeli mevcuttur. Bunlardan ilki kamu kurumu niteliği taşıyan Fransız Zanaatkarlar Odaları Daimi Meclisi (APCMA) örgütlenmesidir. APCMA'ya üyelik zorunludur ve verilen hizmetler kamu hizmeti olarak değerlendirilmektedir. Diğerisi ise üyeliğin gönüllü olduğu ve daha çok temsil edilen kesimin çıkarlarını korumak amacıyla bir baskı grubu olma misyonunu üstlenen mesleki federasyon örgütlenmesidir.²³⁵

²³⁵ İnternet: <http://www.cm-paris.fr/CMP/cmp.php?page=c> (25.08.2015)

Şekil 3.3. Fransa Zanaatkar Meslek Kuruluları Örgütlenmesi²³⁶

Fransa’da zanaatkar odaları, üç şekilde yapılanmıştır. İl düzeyinde oluşan il zanaatkar odaları, bölge düzeyinde oluşan bölge zanaatkar odaları ve üst kuruluş olan daimi meclistir. Seçilmiş zanaatkarlardan oluşan ve kamu kurumu niteliğini haiz sanatkar odaları ülkedeki yaklaşık 1.2 milyon zanaatkar işletmesini ve yaklaşık 3 milyon çalışanı²³⁷ temsil etmektedir. Fransa’da zanaatkarlar sektörü, 82 il ve 8 bölge odası ve 17 bölgesel 3 denizaşırı zanaatkar odası ve 1 daimi meclis olmak üzere toplamda 111 adet zanaatkar meslek kuruluşu bulunmaktadır.²³⁸ Zanaatkar meslek kuruluşları idari vesayet yönünden Ekonomi ve İşletmeler Bakanlığına denetimine tabidir²³⁹.

²³⁶ SEYHAN, s. 73.

²³⁷ İnternet: <http://www.artisanat.fr/Espaceartisanat/LartisanatenFrance/tabid/66/Default.aspx> (25.08.2015)

²³⁸ İnternet: <https://apcma.fr/presentation-de-lapcma/> (16.10.2018)

²³⁹ İnternet: <http://www.cm-paris.fr/CMP/cmp.php?page=c> (25.08.2015)

²³⁹ İnternet: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006075116> (25.08.2015)

3.8.3.2. Zanaatkar odaları

Zanaatkar odaları (Chambre de métiers et de l'artisanat-CMA, il, bölge ve bölgesel düzeyde olmak üzere üç şekilde örgütlenmiştir.²⁴⁰ Zanaatkar odaları, Zanaatkar Kanununa göre kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlar olup, bu odalara üyelik zorunludur.²⁴¹

Odaların öncelikli olarak görevi mesleki eğitim sunmaktır. Daha sonra gelen görevleri ise; üyelere yönelik vergi, yasal sorumluluklar, işletme, pazarlama stratejisi, ekonomik destek vb. alanlarda da danışmanlık hizmetleri sunmaktır. Bu görevlerin haricinde zanaatkar odaları, devlet ile zanaatkar işletmeleri arasında arabuluculuk görevini de yürütmektedir. Zanaatkar odalarının üst kuruluşu ise daimi meclistir.²⁴²

3.8.3.2.1. İl zanaatkar odaları

Fransa'daki zanaatkar meslek kuruluşlarının teşkilat yapısının en alt kademesinde il zanaatkar odaları bulunmaktadır. İl zanaatkar odaları, Fransa'da her ilde il sınırını kapsayacak şekilde kurulan odalardır. Bu odalar da il düzeyinde örgütlenmiş olan departman-il zanaatkar odalarına bağlı olup, ülke genelinde 82 adet il zanaatkar odası bulunmaktadır.²⁴³ Bu odalarda ayrımlar mesleklere göre değil illere göre yapılmaktadır. Dolayısıyla il zanaatkar odalarında farklı mesleklerde faaliyet gösteren zanaatkarlar bulunmaktadır. Departman odaları ise ülke genelinde bulunan ülkede 8 tane bulunan bölge zanaatkar odalarına bağlıdır.

Bununla birlikte bir tek departmanı olan her bölgede zanaatkar odası, bölge zanaatkar odası haline gelmektedir. Bölge zanaatkar odaları da Fransa Zanaatkarlar Odaları Daimi Meclisine (APCMA) kayıtlıdır. Departman odalarının bölge zanaatkar odalarına, bölge zanaatkar odalarının da daimi meclise üye olmaları zorunludur.

²⁴⁰ SEYHAN, s. 74.

²⁴¹ İnternet: <http://www.cma-paris.fr/la-cmap-qui-somme-nous/organisation-artisanat-en-france-et-au-niveau-regional> (12.09.2015)

²⁴² İnternet: <https://apcma.fr/presentation-de-lapcma/> (16.10.2018)

²⁴³ İnternet: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=21AAFF938555D2563604B07E7028083B.tplgfr23s_2?idSectionTA=LEGISCTA000006132305&cidTexte=LEGITEXT000006075116&dateTexte=20181004 (16.10.2018); SEYHAN, s. 77.

3.8.3.2.2. Bölge zanaatkar odaları

Zanaatkar odalarını çeşitli bölgesel kuruluşlarda ve komisyonlarda temsil eden ve odaları koordine eden 8 bölge zanaatkar odası (Les Chambres De Métiers Et De L'artisanat De Région (CMAR)) vardır.²⁴⁴ 40 kişiden oluşan yönetim kurulunca yönetilir. Bölge zanaatkar odaları, ilgili sicillerin tutulması, çıraklık, kalfalık sistemlerinin yürütülmesi, eğitim faaliyetlerinin organize edilmesi gibi görevlerinin yanı sıra bölge düzeyinde kalkınmaya katkı sunma, il odalarını koordine etme gibi daha yönlendirici yükümlülükleri de bulunmaktadır.

Zanaatkar odaları etkin bulundukları bölgede meslekler ve zanaatkarların temsilini sağlamaktadırlar. Şayet bir bölgenin meslek ve zanaatkar odalarının yarısından fazlası karar verirse bir bölge zanaatkar odası (Les Chambres De Métiers Et De L'artisanat De Région (CMAR)) olarak yeniden gruplandırılır. İl zanaatkar odaları bölge zanaatkar odalarına bağlıdırlar. Her bölgede bir zanaatkar odası kurulmaktadır. Bu yetki kararname ile verilmiştir. Zanaat meslek kuruluşları kamu sözleşmeleri kanununa göre en az bir denetçi atamak mecburiyetindedir. Her kuruluş tarafından başkanın önerisi üzerine genel kurulla atanırlar.

Bölgede oda kurulmak isteniyorsa o zaman oradaki zanaatkarların yarısından fazlası oda kurulmasını talep etmelidir. Kurulması talep edilen oda, o odadan ayrılır. Talep edilmeyen kısımda kalan oda ise bölgesel odanın bir bölümü olmaktadır. Ayrılan oda Bakanlıktan çıkan bir kararname ile bölge seçim çevresi içinde kurulan odalar ilçe odası olmaktadır.

3.8.3.2.3. Bölgesel zanaatkar odaları

Kanunun ikinci başlığında bölgesel odalardan bahsedilmiştir.²⁴⁵ Bölgesel odalar o bölgedeki faaliyet gösteren zanaatkarları temsil etmekte ve zanaatkarların mesleklerine göre kurulmaktadır. Bu odalara üyelik gönüllülük esasına dayanmaktadır.

²⁴⁴ [Internet:https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do;jsessionid=2241D669740B6D107870454F07418885.tplgfr23s_2?idArticle=LEGIARTI000032207181&cidTexte=LEGITEXT000006075116&dateTexte=20181004](https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do;jsessionid=2241D669740B6D107870454F07418885.tplgfr23s_2?idArticle=LEGIARTI000032207181&cidTexte=LEGITEXT000006075116&dateTexte=20181004) (16.10.2018); SEYHAN, s. 78.

²⁴⁵ Code de l'artisanat 5. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında düzenlenmiştir; SEYHAN, s. 79.

Bölgesel zanaatkar odaları, meslek bazında kurulduğu için, temsil ettiği mesleğin çıkarlarını ve menfaatlerini korumak, mesleğin gelişmesi ve desteklenmesini sağlamak için gerekli işlemleri yürütmektedir. Bu odalar da diğer zanaatkar odaları gibi daimi meclise kayıt yaptırmakla yükümlüdürler.

Bölgesel zanaatkâr odaları, mesleki kuruluşların, faaliyet gösterdiği seçim çevresinde genel faaliyet alanları göz önünde bulundurularak o bölgede kurulurlar. Odanın kuruluşu, yönetimi ve faaliyet gösterdiği alan seçim çevresi ile sınırlı kalmaktadır.

Kuruluşları bir bölgede faaliyet gösteren zanaatkar odasının karar vermesi suretiyle, zanaatkar odasının ve bölgesel odanın gönüllü olarak birleşmesi ile bölge zanaatkar odası tarafından oluşturulmaktadır.

Birleşme sonucunda sektör bölgesel odaya aktarılmış olmaktadır. İl zanaatkar odasından aktarılan sektörün dışında kalan diğer sektörler bölgesel zanaatkar odasına bağlı olarak devam etmektedir.

Uzun süreli çalışmalar sonucunda bölgesel zanaatkar odaları, kurulum için ilgili resmi kurum tarafından onay verilmek suretiyle ve kurumun gözetiminde kurum ve işletmeciler tarafından seçilen yetkililerce kurulmaktadır.

3.8.3.3. Federasyonlar

Zanaatkarlarla ilgili olarak kamu bağlantısı olmayan ve üyeliğin gönüllü olduğu başka bir yapı daha bulunmaktadır.²⁴⁶ Federasyonlar, ilgili sektörlerde örgütlenmiştir ve her sektöre ilişkin ülke genelinde bir adet federasyon bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, bulunduğu sektördeki her tür mesleki sorunla ve gelişmelerle ilgilenmektedir.

Odalar ile bu kuruluşların işbirliği söz konusudur. Fransa'da toplamda 4 adet federasyon bulunmaktadır. Bunlar; Gıda Federasyonu, Yapı ve İnşaat İşleri Federasyonu, Servis Hizmetleri Federasyonu ve İmalat İşleri Federasyonudur.²⁴⁷

²⁴⁶ SEYHAN, s. 80.

²⁴⁷İnternet:<https://www.artisanat.fr/reseau-des-cma/nos-partenaires/les-organisations-professionnelles> (23.10.2018)

3.8.3.4. Zanaatkâr odaları daimi meclisi

Zanaatkar odalarının çatı kuruluşu olan zanaatkarlar daimi meclisinden (l'assemblée permanente des chambres de métiers et de l'artisanat-APCMA) Kanunda düzenleme altına alınmıştır.²⁴⁸ APCMA, bölge zanaatkar odaları, bölgesel zanaatkar odaları ve il zanaatkar odalarının üye olduğu ulusal düzeyde örgütlenmiş bir üst kuruluştur.²⁴⁹

APCMA, ulusal, AB ve uluslararası düzeyde Fransız zanaatkarlarını ve onların odalarını temsil etmektedir. APCMA, zanaatkarlara ilişkin her tür konuda görüş ve öneriler oluşturmakta ve bunları hükümete sunmaktadır. Hükümet tarafından bu kesime yönelik yapılacak her tür düzenlemede bu kuruluşların görüşleri ve onayları alınmaktadır.

APCMA, 7 Mart 1966'da bir kararname ile kurulmuş bulunan ve zanaatkarlara hizmet veren bir kamu kurumudur. APCMA'ye bağlı 110 adet zanaatkar odası vardır.²⁵⁰

Daimi Meclisin görevi ulusal, Avrupa Birliği ve uluslararası düzeyde zanaatkarların menfaatlerini korumak doğrultusunda onları temsil olduğu hükme bağlanmıştır. Organları ise bölgesel ve il zanaatkar odalarının başkanlarının bulunduğu yönetim kuruludur.²⁵¹

²⁴⁸ Kanunun 5 inci maddesinin ilk fıkrasında düzenlenmiştir.

²⁴⁹ SEYHAN, s. 80-82.

²⁵⁰ İnternet: <https://www.artisanat.fr/reseau-des-cma/les-elus-du-reseau/role-des-elus> (23.10.2018)

²⁵¹ İnternet: <https://www.artisanat.fr/reseau-des-cma/un-reseau-de-proximite/les-chiffres-cles> (23.10.2018)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Esnaflık ve sanatkâr tanımı ile ilgili olarak mevcut mevzuatta birbiriyle çelişen ifadeler yer almaktadır. Türk Ticaret Kanununda esnafı sermayesinden çok bedeni çalışmasına dayandıran bir tanım yapılmış, buna karşın Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununda ise sermaye ile bedeni çalışmaya aynı önem verilmiştir. Bu çelişkili tanımların tekrar değerlendirilmesi gerekmekte olup, esnaf ve sanatkâr tanımına ilişkin Almanya ve Fransa'da yer alan zanaatkar ve mikro işletmeler tanımları incelenerek Türkiye açısından bir öneri getirilmiştir.

Fransa açısından zanaatkar işletmeleri incelendiğinde, yıllık cirosu 2 milyon Avro'nun altında olan ve çalışan sayısı 10'dan az olan ve zanaat sektörlerinde faaliyet gösteren işletmeler zanaatkar işletmesi olarak kabul edilmektedir. Zanaatkar işletmesi ölçek bakımından aynı zamanda mikro işletmeler arasında yer almaktadır. Tanım açısından zanaatkarlar için ciro, meslek ve çalışan sayısı önem arz etmekte olup, tanım yapılırken Türkiye'de yer alan gerçek kişi tanımının aksine zanaatkar kişi olarak ifade edilmiş ve gerçek veya tüzel kişi ayrımı yapılmamıştır. Fransız sisteminde kabul gören yıllık ciro hesaplaması, esnaf ve sanatkarlar açısından Türkiye mevzuatında da yer almakla birlikte, işletmede çalışan sayısının 10 kişinin altında olması ülkemizde dikkate alınmamıştır.

Almanya'da zanaatkar tanımı yapılırken meslek kriterine vurgu yapılmıştır. Bir işletmenin zanaatkar işletmesi sayılabilmesi için Zanaat Kanununda sayılan A, B1 ve B2 gruplarında faaliyet gösteriyor olması yeterli olmaktadır. Ayrıca Almanya'da zanaatkarların tanımında yine ülkemizdeki aksine kişi ayrımı yapılmamakta, kişinin gerçek veya tüzel kişi olması önem arz etmemektedir. Yani bir zanaatkar ister gerçek ister tüzel kişi olsun, ilgili mesleklerde faaliyet göstermesi zanaatkar olarak kabul edilmesi için yeterli olmakta, ayrıca yıllık ciro esas dikkate alınmamaktadır. Zanaatkarlar, işletme olarak faaliyet göstermeleri halinde yıllık cirolarına göre işletmenin niteliği belirlenmekte olup, genel itibarıyla zanaatkar işletmeleri iş hacimleri ve yıllık cirolarının tespit edilmesi sonucunda mikro ve küçük işletmeler arasında yer almaktadır.

Ülkemiz mevzuatında ise gerçek ve tüzel kişi ayrımı yapılarak, sadece gerçek kişilerin esnaf ve sanatkar olabileceği kabul edilmekte, tüzel kişilere esnaf ve sanatkar olma şansı tanınmamaktadır. Yine Türk mevzuatında esnaf ve sanatkarlarla ilgili olarak 307 adet meslek kolu belirlenerek, ilgili mesleklere göre faaliyet gösterenler esnaf ve sanatkar olarak

kabul edilmektedir. Ayrıca mevcut düzenlemede, mikro işletme tespiti açısından, herhangi bir çalışan sayısı sınırlamasına tabi olmayan esnaf ve sanatkar işletmeleri, esnaf sayılma haddine göre belirlenen yıllık ciro kriteri esas alındığında ciroları 1 milyon TL'yi geçmemesi nedeniyle mikro işletmelere dahil edilmektedir. Bu itibarla; esnaf ve sanatkar işletmesi tanımı yeniden düzenlenmesi gerekmesi halinde, Fransa'da yer alan yıllık ciro ve çalışan sayısı, aynı zamanda Almanya'da da kabul edilen mesleklerde faaliyet gösterme kriterleri bir arada kabul edilerek yeniden düzenlenebilir.

Esnaf ve sanatkar ile tacir ayrımı bakımından da yine Fransa ve Almanya sistemleri benimsenebilir. Şöyle ki; Fransa'da tacir, zanaatkarın aksine üretime yönelik değil alım-satıma, yani ticarete yönelik faaliyet göstermektedir. Zanaatkarlığın en önemli kıstası ise emeği sonucunda ortaya bir ürün koymak, yani üretmektir. Keza Almanya'da da durum böyledir, zanaatkar muhakkak kendi emeği, becerisiyle bir ürün ortaya koymaktadır. Tacir ise zanaatkarın ürettiği malı veya diğer sanayi mallarının alım-satım işlemini yürütmektedir.

Ülkemizde ise; tacir ile esnaf ve sanatkar açısından bir ayrım bulunmakla beraber, uygulamada bu ayrıma tamamen uyulmamaktadır. Esnaf ve sanatkar, 307 meslek kolunda faaliyet gösterip, aynı zamanda esnaf sayılma haddi olan yıllık ciro sınırını aşmayan kişiler olarak kabul edilmekte, ancak yıllık ciro bakımından incelendiğinde esnaf ve sanatkar sayılma haddi içinde yer alan birçok tacirin olduğu da uygulamada görülmektedir.

Sonuç olarak esnaf ve sanatkar tanımı yapılırken Avrupa Birliği kriteri ile uyumlu hale getirilerek esnaf ve sanatkar işletmelerinin mikro işletme olarak değerlendirilmesi ve yıllık ciro kriterinin 2 milyon TL'ye yükseltilmesi ve çalışan sayısının da 10 kişinin altında olarak belirlenmesi, mesleki yönden esnaf ve sanatkarların 307 mesleğe göre belirlenerek, bu meslek kapsamının içinde kalanların tacir sayılmayacağını kesin olarak belirtilerek ayrımın iyi yapılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

Esnaf ve sanatkar meslek kuruluşları ülkeler açısından incelendiğinde; Fransa'da yer alan sistem ülkemizle örgütlenme açısından benzerlik gösterdiği, Almanya'daki sistemin ise biraz farklı olduğu görülmektedir.

Almanya’da yer alan zanaatkar mesleki örgütlenmesi bölgeler, eyaletler ve federal olarak ayrılmıştır. İlçe ve bölgeler açısından zanaatkar loncaları, bölge ve iller açısından ise zanaatkar odaları faaliyet göstermektedir. Federal düzeyde ise federasyonlar ve çatı kuruluş olan konfederasyon yapılanması yer almaktadır. Zanaat mesleki kuruluşlarının temelinde gönüllülük esasına göre üye kaydeden zanaatkar loncaları bulunmaktadır. Loncalara, mesleki olarak örgütlenmiş ve her ilçe veya bölgede yapılanmıştır. Loncalar, odaların aksine üyelik sistemi gönüllülüğe dayansa da, üyelerinin mesleki menfaatlerini korumayı ve mesleki eğitimi desteklemeyi ve geliştirmeyi kendilerine amaç edinmeleri nedeniyle birçok üyesi bulunmaktadır. Loncaların bölge düzeyinde üst kuruluşları bulunmakta olup, ancak loncaların işlemlerini denetleme yetkisi zanaatkar odalarında bulunmaktadır.

Zanaatkar odaları, Zanaatkar odaları, il ve bölge bazında yapılanmıştır. Yapılanma itibariyle üye sayısı fazladır, bu nedenle güçlü bir konuma sahip olup, üyelerini temsil etmekte sıkıntı yaşamamaktadır. Bu odalara üyelik zorunlu olmakla birlikte, üyelere tahsil edilen ücretler yine üyeleri ilgilendiren konularda onların menfaatlerini gözetmek koşuluyla sarf edilmektedir. Zanaatkar odalarının birçok önemli görevi bulunmakla birlikte, ilk sırada zanaatkarların mesleki eğitiminin geliştirilmesi ve ekonomideki paylarının artırılması ve sicil faaliyetlerini yürütmek gelmektedir. Bu hedeflerle üyelerine ilgili konularda danışmanlık hizmeti sağlayarak, mesleki ve ekonomik konularda bilgilendirmelerde bulunmaktadır.

Anılan meslek kuruluşlarının üst kuruluşu olarak ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren konfederasyon geniş bir temsil yetkisine sahiptir. Devlet tarafından belirlenen politikalarda veya Avrupa Birliği düzeyinde zanaatkar kesimini ilgilendiren konularda Almanya’da faaliyet gösteren zanaatkar meslek kuruluşlarını ve üyelerini temsil etmektedir. Meslek kuruluşlarının organ üyeleri tüm bu görevlerini yerine getirirken ‘maaş ya da aylık ücret’ adı altında bir ücret almamaktadır. Üyelere sadece görevleri itibariyle katıldıkları toplantılara veya görevini icra etmek için harcadığı vakit ya da diğer masrafların tazmin edilmesine ilişkin ücret ödenmektedir. Bu açıdan üyeler görevlerinin ifasında kendilerini değil, temsil ettiği zanaatkarların menfaatlerini göz önünde bulundurmaktadırlar.

Fransa’da zanaat mesleki kuruluşları incelendiğinde Almanya’daki çoklu örgütlenme modelinden farklı olarak il, bölge ve ülke düzeyinde üç aşamalı bir örgütlenme

modeli olduğu göze çarpmaktadır. İl zanaatkar odalarına üyelik zorunludur ve üyelere ücret alınmaktadır. İl odaları, il düzeyinde meslek ayrımı yapılmaksızın her zanaatkar işletmesinin üye olduğu kuruluşlardır.

Bölge düzeyinde iki şekilde faaliyet gösteren bölge ve bölgesel odalar bulunmaktadır. Bölge odaları, il odalarının üye olduğu bölge düzeyinde kurulmuş olan, bölgesel odalar ise bölge düzeyinde mesleklerin ayrı ayrı olarak yapılandığı ve üyeliğin gönüllülük esasına dayandığı odalardır. Bölge odaları, zanaatkarların menfaati doğrultusunda hareket eden ve bölgesel düzeyde temsil yetkisi olan, il odalarının işlemlerini denetleyen ve zanaatkar sicil işlemlerini yürüten bir yapıya sahiptir. Bölge odalarının yapılanması, bölgesel odaların meslek bazlı olarak yapılandığı şekle göre olmamaktadır. Bölgesel odalardaki gönüllülük esasına dayanan üyelikler ayrıca federasyon yapılanmalarında da mevcut olup, federasyonlar da meslek bazlı olarak değil sektör bazında ve ülke genelinde yapılanmışlardır. Federasyonların misyonu sektörde yer alan zanaatkar işletmelerinin menfaatlerini korumak ve sektördeki mesleklerin gelişmesine katkıda bulunmaktır.

Zanaat meslek kuruluşlarının çatı kuruluşu olarak adlandırılan zanaatkar odaları daimi meclisi yine ulusal düzeyde devlete karşı zanaatkar işletmelerinin menfaatlerini korumak amacıyla hareket etmektedir. Uluslararası ve Avrupa Birliği düzeyinde ise zanaatkar kesimini ilgilendiren konularda Fransa'da faaliyet gösteren zanaat meslek kuruluşlarını ve üyelerinin menfaatleri doğrultusunda temsil etme yetkisine sahiptir.

Fransız zanaat meslek kuruluşlarında görev alan organ üyeleri Almanya'da olduğu gibi gönüllülük esasına göre çalışmakta ve aylık bir ücret almamakta, görevleri ile ilgili yaptığı masraflar ve harcanan zamanın tazmini için ücret almaktadır.

Ülkemizdeki yapı incelendiğinde ise, dört aşamalı bir yapılanma mevcut olup, bu yapılanmanın ilçe ve iller bünyesinde ihtisas ve karma odaları, il düzeyinde birlikler, sektör bazında federasyonlar ve çatı kuruluş konfederasyon şeklinde olduğu görülmektedir. Esnaf ve sanatkarların odalara üyeliği zorunludur. Herhangi bir gönüllü üyelik Türkiye'deki sistemde mevcut bulunmamaktadır. Birlikler il düzeyinde ve faaliyet gösteren odaların üye olduğu, oda üst kuruluşu olup, zanaatkarların menfaatleri doğrultusunda hareket eden ve temsil yetkisine sahip meslek kuruluşlarıdır. Federasyonlar ise sektör bazında faaliyet

gösterip, teşkilatlanması ilgili sektördeki odaların üyeliği ile olmaktadır. Üst kuruluş niteliğinde olan federasyonlar, gönüllülük esasına göre değil zorunlu üyeliğe göre yapılanmakta, üye odaların menfaatleri doğrultusunda hareket etmek suretiyle faaliyet alanı içinde yer alan sektörü temsil etmektedir. Çatı kuruluş olan konfederasyon ise, ulusal düzeyde devlete karşı esnaf ve sanatkarların menfaatleri doğrultusunda, esnaf ve sanatkar işletmelerinin ekonomik açıdan geliştirmek ve büyük işletmeler karşısında yürüttüğü politikalarla korumayı amaçlamaktadır.

Meslek kuruluşları organ üyeleri, görevlerinin ifası nedeniyle Almanya ve Fransa sistemlerinin aksine aylık ücret ve katıldıkları her toplantı için huzur hakkı almaktadır. Organ üyelikleri bu açıdan incelendiğinde seçilmişler için cazip bir görev haline gelmektedir. Halbuki esnaf ve sanatkarların menfaatinin gözetilmesi ve lehine çalışmalar yürütülmesi, gerçekten gönüllü olarak çalışmak isteyen kişilerin seçilerek geçimlerini organ üyeliği ile değil, faaliyet gösterdiği mesleklerle sağlamaları gerektiği kanaati oluşmaktadır.

Ülkemizdeki oda yapılanmaları, Almanya’da yer alan lonca yapılanmalarına benzemektedir. Ancak burada üyelik açısından fark vardır. Almanya’da loncalara üyelik zorunlu değildir. Ülkemizdeki birlik yapılanmasıyla Almanya ve Fransa’da yer alan oda yapılanmaları benzerlik göstermekte olup, sayılan üç kuruluşta da üyelik zorunludur. Bu itibarla, ülkemizde oda üyeliğinin zorunluluktan çıkarılarak, odaların il veya ilçe bazlı olarak ancak mesleki açıdan örgütlenmesi hem mesleklerin geliştirilmesi ve korunması hem de esnaf ve sanatkarların örgütlenmesi açısından daha yerinde olacağı ve odaların oda olarak değil dernek şeklinde kurulmasının uygun olacağı; Birliklerin ise mesleki ayrım yapılmaksızın, Almanya’daki zanaatkar odaları ve Fransa’daki il zanaatkar odalarının yapılanması şeklinde, ülkemizdeki il bünyesinde faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarların üyeliğinin zorunlu olduğu bir örgütlenmenin oluşturularak, isminin de esnaf ve sanatkar odaları olarak değiştirilmesinin uygun olacağı; federasyonların ise Fransa’daki sistemde ve ülkemiz sisteminde yer aldığı gibi sektör yapılanması şeklinde devam etmesi, ancak üyeliğin zorunluluk esasına bağlı olmaksızın gönüllük esasına dayanması gerektiğinin uygun olacağı, birlikler ve federasyonların kendi genel kurulları arasından seçilecek temsilcilerin konfederasyonda bu kuruluşları temsil edeceği bir temsilciler meclisinin oluşturulmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

Sicil işlemleri, üyelik kayıtlarının alenileştirilmesini sağlayan işlemlerden biri olmakla birlikte meslek kuruluşları bünyesinde yer alan üyelerin bilgilerine erişimi kolaylaştırma ve işlemlerin yerine getirilmesini güvenilir şekilde yapılmasını sağlamaktadır. Sicil işlemleri ülkeler açısından incelendiğinde, farklı yapılar ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki; Almanya’da zanaatkar sicili zanaatkar odaları bünyesinde tutulmakta, Fransa’da bu yetki bölge zanaatkar odalarında olup, ülkemizde ise esnaf ve sanatkar odaları birliklerinde tutulmaktadır.

Almanya’da zanaatkar sicili elektronik ortamda tutulmakta ve yapılan kayıtlar ilan edilmektedir. Sicil işlemlerine ilişkin inceleme talep edilmesi halinde geçerli bir gerekçenin varlığı aranmaktadır. Fransa’da ise sicil kayıtları yine elektronik ortamda tutulmaktadır. Yapılan kayıtlar ilan edilmektedir. Sicil işlemlerine ilişkin bilgi talep edilmesi halinde elektronik ortamda incelenebilmektedir. Türkiye’de de sicil işlemleri elektronik ortamda yapılmaktadır, ayrıca yapılan tescil işlemleri ilan edilmektedir. Kayıtlara ilişkin bilgi istenmesi halinde ise kişisel verilerin gizliliği nedeniyle sicil kayıtları incelemeye sunulmamaktadır.

Almanya ve Fransa’da, işletmelerin elektronik ortamda tutulduğu işletmeler sicili yer almaktadır. Bu sicilde zanaatkar işletmeleri, Fransa’da mikro, Almanya’da mikro veya küçük işletmeler yer almaktadır. Türkiye’de ise işletme sicili olarak ayrı bir sicil tutulmamaktadır.

Almanya’da işletme sicili Alman Federal Adalet ve Tüketicinin Korunması Bakanlığı bünyesinde, Fransa’da ise zanaatkar sicili yine bölge odaları bünyesinde, işletme sicili ise Ulusal İstatistik ve Ekonomik Eğitim Enstitüsü’nde tutulmaktadır.

Türkiye’de işletmelere ilişkin ayrı bir sicilin olmaması, esnaf ve sanatkar işletmelerinin tanımını ölçek bazında yapılmamasından kaynaklanmaktadır. İlk bölümde yer alan değerlendirmede yer alan esnaf ve sanatkar tanımına ilişkin öneri gerçekleştiği takdirde işletmelere ilişkin ayrıca bir sicil tutulması da gerekliliği ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- AKER, Halit, Avusturya İşletmeler Kanunu'nun Ticari İşletme ve Şahıs Şirketleri Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler, Batider, C. XXV, S. 3, 2009
- AYHAN, Rıza, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2007
- AYHAN, Rıza/ ÇAĞLAR, Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku, 11. Bası, Ankara, 2018
- ARKAN, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 24. Bası, 2018
- ARSLANLI, Halil, Kara Ticaret Hukuk Dersleri Umumi Hükümler, İstanbul, 1960
- ASLAN, İ. Yılmaz/ ERGÜN, Mevcü, Ticaret Hukuku, 5. Bası, Bursa, 2010
- BATTAL, Ahmet, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2007
- BAHTİYAR, Mehmet, Ticari İşletme Hukuku, 19. Bası, İstanbul, 2018
- BAŞTUĞ, İrfan/ ERDEM, H. Ercüment, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 1993
- BİLGE, Mehmet Emin, İlanın Ticaret Sicilinin Sahip Olduğu Hukuki Etkiler Üzerindeki Rolü, A. Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.3, S. 1, 263-274, s. 269.
- BİLİCİ, Nureddin/DİLEMRE ÖDEN, Begüm, Vergi Hukuku Uygulamaları, 4. Baskı, Ankara, 2016
- BOZER, Ali, Ticari İşletme Üzerine Türk ve İsviçre Hukukları Bakımından Mukayeseli Bir İnceleme, Batider, C. I, S. 3, 1962
- BOZER Ali/ GÖLE, Celal, Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2018
- BOZKURT, Tamer, Ticari İşletme Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2018
- ÇEKER, Mustafa, Ticaret Hukuku Genel Esaslar, 4. Baskı, Adana, 2016
- ÇETİNER, Selma/ BOZKURT, Yüksel/ ARMAĞAN, Ebru; Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku, 4. Baskı, Seçkin, Ankara, 2017
- DEMİRKAPI, Ertan, Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, 2013, S. 1-2, s. 371-441, 2013
- DOĞANAY, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 1, İstanbul, 2004
- DOMANİÇ, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 1, İstanbul, 1988
- DOMANİÇ, Hayri/ ULUSOY, Erol, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, İstanbul, 2007

ERCAN, Tayfun, Yeni Türk Ticaret Kanununun Getirdiği Başlıca Yenilikler ve Mali Hukuka Etkileri, Ankara, 2012

EREM, Turgut. S, Ticaret Hukuku Prensipleri, İstanbul, 1973

GÜNEY, Necla Akdağ, Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Ticaret Sicili, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, S. 123, 2010

HIRSCH, Ernst, Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul, 1948

İMREGÜN, Oğuz, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul, 2001

İnternet: Devlet Denetleme Kurulu, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Teşkilat ve Mali Yapıları, Denetimleri, Organlarının Seçimlerine Dair Esasların Değerlendirilmesi ile Bunların Etkin ve Verimli Şekilde Hizmet Yürütmelerinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Amacıyla Alınması Gereken Tedbirler Raporu, Ankara, 2009, <http://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/ddk41.pdf>, (Erişim tarihi: 01.09.2015)

İnternet: GÜNDAY, Metin/ TEKİNSOY, Orhan, Anayasa'nın 135. Maddesinin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi ve Bir Öneri, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Raporu, Ankara, www.ado.org.tr/dosyalar/KKNMK.raporu.doc, (Erişim tarihi: 25.10.2015)

İnternet: <http://www.zdh.de/en/zanaat-meslekleri.html> (Erişim tarihi: 14.07.2018)

İnternet: <https://esbis.gtb.gov.tr/SitePages/ESGMDenetim/Anasayfa.aspx> (Erişim tarihi: 01.08.2018)

İnternet: <http://www.zdh.de/en/zanaat-meslekleri.html> (Erişim tarihi: 14.07.2018)

İnternet: <https://www.zdh.de/daten-fakten/betriebszahlen/beschaefigte-umsaetze.html> (Erişim tarihi: 10.01.2018)

İnternet: www.zdh.de Zentralverband des Deutschen Handwerks (Erişim tarihi: 10.01.2018)

İnternet: <http://www.zdh-statistik.de/application/index.php?mID=3&cID=47> (Erişim tarihi: 10.09.2017)

İnternet: <http://www.bmwi.de/DE/Themen/Mittelstand/Mittelstandspolitik/handwerk,did=259114.html> (Erişim tarihi: 23.07.2018)

İnternet: <http://www.ifm-bonn.org/definitionen/kmu-definition-des-ifm-bonn/> (Institut für Mittelstand-IfM) (Erişim tarihi: 09.05.2018)

İnternet: http://kobi.tobb.org.tr/index.php?option=com_content&id=134&Itemid=226 (Erişim tarihi: 04.10.2018)

İnternet: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006075116> (Erişim tarihi: 04.10.2018)

İnternet: <http://www.cma94.com/chef-dentreprise-artisanale/effectuer-une-formalite/pour-qui.html> (Erişim tarihi: 10.10.2017)

İnternet: <http://www.institut-metiersdart.org/metiers-d-art> Institut national des métiers d'art. (Erişim tarihi: 10.05.2018)

İnternet: <https://www.apce.com/pid14829/liste-des-activites-artisanales.html?espace=1> (Erişim tarihi: 12.05.2018),

İnternet: <https://www.cfe-metiers.com/HTM/activites.aspx> (Erişim tarihi: 12.05.2018)

İnternet: http://www.artisanat.fr/portals/0/presse/dossiers_2015/DP%20SNA%202015.05bcd3d-04bb-4959-a1cd-af456853c496.pdf (Erişim tarihi: 11.11.2015)

İnternet: <http://www.artisanat.fr/Espaceartisanat/Leschiffres/tabid/68/Default.aspx> (Erişim tarihi: 16.05.2018)

İnternet: <http://www.artisanat.fr/Espaceartisanat/LartisanatenFrance/tabid/66/Default.aspx> (Erişim tarihi: 16.05.2018)

İnternet: http://tcurator.net/innovation-tpe/wp-content/uploads/2013/11/Insee_2012_Graphe_94.jpg,
http://www.economie.gouv.fr/files/files/directions_services/mediateurducredit/pdf/Rapport_-OFE_financement_des_TPE_juin_2014.pdf (Erişim tarihi: 10.01.2016)

İnternet: <http://www.economie.gouv.fr/artisanat-commerce-tpe> (Erişim tarihi: 15.10.2015)

İnternet: http://management.free.fr/?page_id=515#I2 (Erişim tarihi: 15.10.2015)

İnternet: <https://www.handelsregistrauszug-deutschland.de/> (Erişim tarihi: 17.09.2015)

İnternet: <https://www.unternehmensregister.de/ureg/howto1.1.html?jsessionid=85FB74E63E6E90A3D6EE0C959F2CF957.web03-1> (Erişim tarihi: 15.01.2016)

İnternet: <https://www.handelsregistrauszug-deutschland.de/> (Erişim tarihi: 17.09.2015)

İnternet: <https://www.infogreffe.fr/societes/> (Erişim tarihi: 10.12.2015)

İnternet: <http://www.portal21.de/PORTAL21/Navigation/Laender/Frankreich/Dienstleistungen/register.html> (Erişim tarihi: 25.10.2017)

İnternet: <http://www.institut-metiersdart.org/> (Erişim tarihi: 08.10.2018) (Institut national des métiers d'art)

İnternet: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000571009&dateTexte=20090202> (Erişim tarihi: 08.10.2018)

İnternet: <https://www.insee.fr/fr/information/1972060> (Erişim tarihi: 08.10.2018)

İnternet: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3303574?sommaire=3353488&q=artisan>
(Erişim tarihi: 08.10.2018)

İnternet: <https://www.economie.gouv.fr/entreprises/repertoire-sirene-gratuit> (Erişim tarihi: 08.10.2018)

İnternet: <https://www.insee.fr/fr/metadonnees/source/serie/s1020> Erişim tarihi: (08.10.2018)

İnternet: <https://www.insee.fr/fr/metadonnees/definition/c2047> Erişim tarihi: (08.10.2018)

İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/aufbau-der-handwerksorganisation/> (Erişim tarihi: 08.10.2018)

İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/zdh/aufgaben/> (Erişim tarihi: 08.10.2018)

İnternet: <https://www.zdh.de/daten-fakten/das-handwerk/die-handwerksordnung/?L=0>
(Erişim tarihi: 08.10.2018)

İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/aufbau-der-handwerksorganisation.html> (Erişim tarihi: 18.08.2015)

İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/zentralfachverbaende/> (Erişim tarihi: 16.10.2018)

İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/udh/unternehmerverband-deutsches-handwerk/> (Erişim tarihi: 16.10.2018)

İnternet: <https://www.zdh.de/organisationen-des-handwerks/zdh/aufgaben/> (Erişim tarihi: 16.10.2018)

İnternet: <http://www.cm-paris.fr/CMP/cmp.php?page=c> (Erişim tarihi: 25.08.2015)

İnternet: <http://www.artisanat.fr/Espaceartisanat/LartisanatenFrance/tabid/66/Default.aspx>
(Erişim tarihi: 25.08.2015)

İnternet: <https://apcma.fr/presentation-de-lapcma/> (Erişim tarihi: 16.10.2018)

İnternet: <http://www.cm-paris.fr/CMP/cmp.php?page=c> (Erişim tarihi: 25.08.2015)

İnternet: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006075116>
(Erişim tarihi: 25.08.2015)

İnternet: <http://www.cma-paris.fr/la-cmap-qui-somme-nous/organisation-artisanat-en-france-et-au-niveau-regional> Erişim tarihi: (12.09.2015)

İnternet: <http://www.artisanat.fr/> (Erişim tarihi: 15.09.2015)

İnternet: <http://cfema.artisanat.fr/> (Erişim tarihi: 15.09.2015)

İnternet: <http://www.entreprises.gouv.fr/secteurs-professionnels/artisanat/cma/apcma> (Erişim tarihi: 02.09.2015)

İnternet: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=21AAFF938555D2563604B07E7028083B.tplgfr23s_2?idSectionTA=LEGISCTA000006132305&cidTexte=LEGITEXT000006075116&dateTexte=20181004 (Erişim tarihi: 16.10.2018)

İnternet: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do;jsessionid=2241D669740B6D107870454F07418885.tplgfr23s_2?idArticle=LEGIARTI000032207181&cidTexte=LEGITEXT000006075116&dateTexte=20181004 (Erişim tarihi: 16.10.2018)

İnternet: <https://www.artisanat.fr/reseau-des-cma/nos-partenaires/les-organisations-professionnelles> (Erişim tarihi: 23.10.2018)

İnternet: <https://www.artisanat.fr/reseau-des-cma/les-elus-du-reseau/role-des-elus> (Erişim tarihi: 23.10.2018)

İnternet: <https://www.artisanat.fr/reseau-des-cma/un-reseau-de-proximite/les-chiffres-cles> (Erişim tarihi: 23.10.2018)

İZMİRLİ, Yadigar, Tacir-Esnaf Sıfatının Tayininde Ticari İşletme Unsuru, Prof. Dr. Jale Akipek'e Armağan, Konya, 1991

KARAHAN, Sami, Ticari İşletme Kavramı, Tacir-Esnaf Ayrımının Kriterleri ve Ticaret Hukukunun Diğer Temel Kavramlarını Belirleme Açısından, Batider, C. XVII, S. 4, 1994

KARAHAN, Sami, Ticari İşletme Hukuku, 27. Baskı, Konya, 2015

KARAYALÇIN, Yaşar, Ticaret Hukuku, I. Giriş-Ticari İşletme, Ankara, 1968

KAYAR, İsmail, Ticari İşletme Hukuku, 11. Baskı, Ankara, 2018

KAYIHAN, Şaban, Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2018

KAYIHAN, Şaban/ YASAN, Mustafa, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2012

ÖÇAL, Akar, Serbest Meslek Faaliyetlerinin Ticaret Kanunu Karşısındaki Durumu, Esader, S. 2, 1977

ÖNER, Erdoğan, Türk Vergi Sistemi, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016

POROY, Reha/ YASAMAN, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, 17. Baskı, İstanbul, 2018

SEYHAN, Merve Ceren, Alman, Fransız ve Türk Hukuk Sistemlerinde Esnaf ve Sanatkar İle Sicil Teşkilatı ve Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşlarının Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ankara, 2016

ŞENER, Oruç Hami/ UZUNALLI, Sevilay, Uygulamalı Ticari İşletme Hukuku, 4. Baskı, Ankara, 2017

TEKİNALP, Ünal, Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek, Batider, C. XXIV, S. 3, 2008

TOKSAL, Baki, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Ankara, 1986

UÇAR, Salter, Hukukumuzda Ticaret Sicili Tacir ve Esnaf Kavramı, 1. Baskı, İstanbul, 1994

ÜLGEN, Hüseyin/ TEOMAN, Ömer/ HELVACI, Mehmet/ KENDİGELEN, Abuzer/ KAYA, Arslan/ NOMER ERTAN, Füsün, Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 2017

ZEVKLİLER, Aydın/ ACABEY, Beşir/ GÖKYAYLA, Emre, Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri - Kişiler Hukuku - Aile Hukuku, Ankara, 2000

Gelir İdaresi Başkanlığı-Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı, Basit Usule Tabi Mükellefler İçin Vergi Rehberi, Ankara, Yayın No:234, Ocak 2017

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Esnaf ve Sanatkarlar Teşvik ve Destek Sistemi (ESDES) Kurulması Projesi, Yurt dışı İncelemeleri, Almanya Raporu, Ankara, 2014

Hazine ve Maliye Bakanlığı-Gelir İdaresi Başkanlığı, Basit Usule Tabi Mükellefler İçin Vergi Rehberi, N: 260, Ankara, 2018

21.07.2007 tarihli ve 12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu

5574 Sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İle Odalar ve Borsalar Kanunu

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)

6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

6948 Sayılı Sanayi Sicili Kanunu

Code de l'Artisanat-Fransız Zanaatkar Kanunu

Handelsgesetzbuch (HGB), Alman Ticaret Kanunu

Handwerksordnung (HwO), Alman Zanaat Kanunu

21 Mayıs 2016 tarihli ve 29718 sayılı Esnaf ve Sanatkâr İle Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulu Kararı Karar No: 2

13.06.2007 tarihli 26551 sayılı Esnaf ve Sanatkar ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulu Kararı, Karar No:1

27.01.2013 tarihli ve 28541 sayılı Ticaret Sicili Yönetmeliği

18.11.2005 tarihli ve 25997 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik

16.09.2005 tarihli ve 25938 sayılı Esnaf ve Sanatkar Sicili Yönetmeliği

18/11/2005 tarihli ve 25997 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmeliğinin

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 06.12.2017, E. 2016/4614, K. 2017/6953

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 27.03.2017, E. 2015/13790, K. 2017/1798

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 08.11.2005, E. 2003/8501, K. 2005/10654

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 05.11.1990, E. 1989/6947, K. 1990/6969

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 19.06.1990, E. 1988/5085, K. 1990/4927

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı

Uyruğu

Doğum tarihi ve yeri

Medeni hali

Telefon

E-mail

Eğitim

Derece

Yüksek Lisans

Lisans

Lisans

Lise

İş Deneyimi

Yıl

Yabancı Dil

Yayınlar

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

